JudEx+

Program razvijanja strokovne usposobljenosti za izvajanje otroku prijazne komunikacije med sodnimi postopki v primerih spolnega nasilja nad otroki – Priročnik za vodje usposabljanja

Co-funded by the Rights, Equality & Citizenship Programme of the European Union

Sofinancirano v okviru Programa za pravice, enakost in državljanstvo Evropske unije.

Izvirna navedba:
De Luca N., Dimitrov I., Francis A., Gettos V., Katsounari J., Kourri V., Leitão S., Lenarčič B., Lo Cascio M., Loizidou N., Medarić Z., Olsson S., Shalamanova R. and Walker A. (2017) *JudEx+: Program razvijanja strokovne usposobljenosti za izvajanje otroku prijazne komunikacije med sodnimi postopki v primerih spolnega nasilja nad otroki. Priročnik za vodje usposabljanja.* http://judex.uncrcpc.org/

Urednica:
Sofia Leitão (Ph.D.)
Vodja Raziskav in razvoja
"Upanje za otroke" Konvencije o otrokovih pravicah

© Copyright JudEx+ 2017

Fotografija na naslovnici: Sebastian Pichler (unsplash.com)

Publikacija je rezultat projekta *JudEx+: Za otroku prijazno pravosodje v primerih spolnega nasilja nad otroki*, ki je bil sofinanciran v okviru Programa za pravice, enakost in državljanstvo Evropske unije. Avtorji prevzemajo odgovornost izključno za vsebino te publikacije. Ta ne predstavlja mnenja EU, prav tako EU ni odgovorna za kakršno koli nadaljnjo uporabo podatkov, ki jih publikacija vsebuje.

Referenčna številka projekta: JUST/2014/RCHI/AG/PROF/7036

"Upanje za otroke" v koordinaciji Centra za politiko Konvencije o otrokovih pravicah
JudEx+: Za otroku prijazno pravosodje v primerih spolnega nasilja nad otroki.

KAZALO

UVODNA BESEDA ..... **Error! Bookmark not defined.**

ZAHVALE ..... **Error! Bookmark not defined.**

UVOD ..... **Error! Bookmark not defined.**

I. DEL 10

II. DEL 23

I. MODUL: Otroku prijazno pravosodje v primerih spolnega nasilja nad otroki 24
II. MODUL: Neverbalna komunikacija 43
III. MODUL: Verbalna komunikacija 58

III. DEL 70

IV. MODUL: Zgodnje ugotavljanje spolnega nasilja nad otroci 71
V. MODUL: Obveščanje družin glede sodnih postopkov 78
VI. MODUL: Medinstitucionalni mehanizmi podpore 86
VII. MODUL: Ozaveščanje glede spolnega nasilja nad otroci 96
VIII. MODUL: Zgodnje ugotavljanje poklicne izgorelosti 107
IX. MODUL: Otroci kot storilci kaznivih dejanj 113

REFERENCE ..... **Error! Bookmark not defined.**

PRILOGE ..... **Error! Bookmark not defined.**

Priloga I: Informacije za udeležence ..... **Error! Bookmark not defined.**
Priloga II: Prijavnica 125
Priloga III: Ocena programa 127
Priloga IV: Potrdilo o udeležbi 131

UVODNA BESEDA

Program *JudEx+: Program razvijanja strokovne usposobljenosti za izvajanje otroku prijazne komunikacije med sodnimi postopki v primerih spolnega nasilja nad otroki* je nastal iz potrebe po konkretnem izvajanju smernic, zastavljenih v mednarodnih dokumentih, kot so Konvencija o otrokovih pravicah, Lanzarotska konvencija, smernice Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje idr. Namen priročnika je zagotoviti predavateljem vsa orodja, ki so potrebna za vodenje izobraževanja ter na ta način bolje usposobiti multidisciplinarne skupine strokovnjakov, ki med sodnim postopkom delajo z otroki, ki so žrtve spolnih zlorab. Cilj programa je, da pridobijo znanje tako glede relevantnih konvencij in smernic kot glede naslavljanja otroka in komunikacije z njim ter pomembno znanje glede obravnave potreb celotne družine, obenem pa želimo izboljšati sodelovanje med ustanovami in organi, da bi bolje zadostili potrebam otrok.

Primeri, predstavljeni v tem priročniku, so vzeti neposredno iz prakse. Prav izbrani primeri predstavljajo izzive, s katerimi se srečujejo tako strokovnjaki kot tudi otroci in njihove družine. Obenem se na ta način podpira tudi potrebo po uporabi takega priročnika pri spodbujanju in zaščiti otrokovih pravic v okviru pravosodnega sistema.

Sporočilo priročnika je spodbujati najboljše možno sodelovanje in usklajevanje med partnerji z namenom, da bi bolje ščitili otroke pred nadaljnjimi travmatičnimi izkušnjami med pravosodnim postopkom. S poznavanjem konvencij in smernic, kakor tudi z medsebojnim razumevanjem in vzajemnim delovanjem lahko dosežemo veliko več pri varovanju otrok. Prav tako je cilj priročnika pripomoči k večji podprtosti in učinkovitosti strokovnjakov znotraj okvira njihove stroke.

Z zadovoljstvom vam predstavljamo ta priročnik, ki bo lahko strokovnjake usmerjal tako pri tokratnem usposabljanju kot pri lastnem strokovnem razvoju. Upamo, da bo njegova vsebina med usposabljanjem udeležencev še okrepila vsa prizadevanja za celovit pristop k sodnim postopkom. Ob začetku poti novemu priročniku želim vse najboljše.

Eleni Karayianni, dr. psih.

Licencirana klinična psihologinja

Koordinatorka kliničnega usposabljanja, Oddelek za psihologijo, Univerza na Cipru

ZAHVALE

Ta priročnik je nastal kot rezultat skupnih prizadevanj partnerskih organizacij projekta JudEx +[1], ki združujejo strokovnjake z različnih področij, da prispevajo s svojim strokovnim znanjem in izkušnjami pri razvoju vsebin, katerih cilj je krepitev zmogljivosti vseh zainteresiranih strani pri komuniciranju z otroki, ki so žrtve spolnega nasilja, na različnih stopnjah sodnih postopkov.

Radi bi se zatorej zahvalili:

Na Cipru:

dr. Eleni Karayianni, klinični psihologinji; koordinatorki praktikuma na Oddelku za psihologijo Univerze na Cipru, zunanji strokovnjakinji pri projektu JudEx+ za njeno vodenje projekta in pregledovanje vsebin;

gospe Semeli Vizacou, višji klinični psihologinji na Oddelku za duševno zdravje Ministrstva za zdravje Republike Ciper, za njeno podporo od vsega začetka projekta glede razumevanja otrokove perspektive komuniciranja v sodnih postopkih v primerih spolnega nasilja nad otroki;

strokovnjakom z Ministrstva za šolstvo in kulturo, Ministrstva za zdravje in policiji Republike Ciper, ki so sodelovali pri delu s ciljnimi skupinami ter z nami delili svoje poglede na trenutne razmere in potrebe v zvezi s komunikacijo z otroki v sodnih postopkih pri primerih spolnega nasilja nad otroki.

V Italiji:

vsem mladim in žrtvam, ki so se odločili za sodelovanje v pogovorih o tako občutljivi in aktualni tematiki, in strokovnjakom iz: Občine Palermo, državne policije v Palermu, Sodišča za mladoletnike v Palermu, Trapaniju in Messini, pisarne državnih tožilcev na Sodišču za mladoletnike v Palermu, javnemu tožilcu s Kazenskega sodišča v Palermu, lokalnemu zdravstvenemu organu (Azienda Sanitaria Provinciale) v Palermu, enoti otroške Nevropsihiatrije pri lokalnem zdravstvenem organu (ASP NPIA Palermo), italijanskemu Ministrstvu za šolstvo in Deželnemu uradu za šolsko izobraževanje na Siciliji (Ufficio Scolastico regionale per la Sicilia), združenju CABAM Onlus, organizaciji Piccole Donne in družbeni organizaciji Koiné, ki so se zavzeli in z vso zavzetostjo delili z nami svoje poglede na otrokom prijazno pravosodje v primerih spolnega nasilja nad otroki.

Ta priročnik je orodje, ki bo nudilo podporo strokovnjakom, ki delajo na primerih spolnega nasilja nad otroki, da bodo sprejeli in v praksi uveljavili otroku prijazen pristop v pravosodju in vseh podobnih službah.

Hvala vsem za vse vaše neprecenljive prispevke pri izvedbi projekta JUDEX +.

---

[1] "Upanje za otroke" v koordinaciji Centra za politiko Konvencije o otrokovih pravicah (Ciper); Univerza Frederick (Ciper); Združenje vedeti & znati (Know & Can Association) (Bolgarija); CESIE (Italija); Univerza na Primorskem / Znanstveno raziskovalno središče Koper (Slovenija); Folkuniversitetet (Švedska); Rinova (Združeno kraljestvo).

V Bolgariji

bi se radi zahvalili strokovnjakom na agenciji Sova Harris Republike Bolgarije, ki so prispevali k zbiranju podatkov o otroškem pogledu na sodne postopke v primerih spolnega nasilja nad otroki.

UVOD

JudEx+ je razvojni program za usposabljanje strokovnjakov, ki delajo na različnih stopnjah sodnih postopkov v primerih spolnega nasilja, ki vključuje otroke, za komunikacijo z otroki, ki so žrtve, priče ali storilci kaznivih dejanj. Ta pripomoček je bil razvit v okviru projekta *JudEx+: Za otroku prijazno pravosodje v primerih spolnega nasilja nad otroki*, ki je ki je financiran v okviru Programa za pravice, enakost in državljanstvo Evropske unije. Mednarodna in humanitarna institucija "Upanje za otroke" s Centrom za politiko Konvencije o otrokovih pravicah je prevzela koordinacijo projekta; projektni partnerji so bili Univerza Frederick (Ciper), Združenje Vedeti & znati (Know & Can Association) (Bolgarija), CESIE (Italija), Univerza na Primorskem / Znanstveno raziskovalno središče Koper (Slovenija), Folkuniversitetet (Švedska) ter Rinova (Združeno kraljestvo); pridruženi partner projekta pa je bil Oddelek za duševno zdravje službe Ministrstva za zdravje Republike Ciper.

Namen

Ta priročnik se zavzema za otroku prijazne sodne postopke ter obenem spodbuja strokovnjake, da vztrajajo pri dobri obveščenosti in da upoštevajo pravice in potrebe otrok, ko komunicirajo z njimi in ko delajo na njihovih primerih. Pri poznavanju pravic se ne omejujemo le na zakonodajo posamezne države, ampak je treba upoštevati tudi pravice otrok, kot so navedene v Konvenciji Združenih narodov o otrokovih pravicah (Konvencija o otrokovih pravicah)[2] (KZNOP), zlasti 12. člen in Konvencija Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo[3] (Lanzarotska konvencija), ki obravnavajo otrokovo pravico do zaslišanja in sodelovanja pri odločanju v primerih spolnega nasilja.

Kot učni pripomoček je priročnik namenjen:

a) Izboljšanju ozaveščenosti udeležencev glede otrokovih pravic in otroku prijaznega pravosodja na podlagi mednarodnih instrumentov, kot so Konvencija o otrokovih pravicah, Lanzarotska konvencija, smernic Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje[4], in Priročnika UNODC-a (Urada ZN za droge in criminal) ter UNICEF-a (Mednarodni sklad ZN za pomoč otrokom) za strokovnjake in oblikovalce politike v zadevah, ki vključujejo otroke, ki so žrtve in priče kaznivih dejanj[5].

---

[2] *Konvencija o otrokovih pravicah*. http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/crc.pdf

[3] *Konvencija Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo* https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168008482

[4] Svet Evrope. 2011. Smernice Ministrskega sveta Sveta Evrope glede otroku prijaznega pravosodja. Publikacije Sveta Evrope.

[5] UNDOC & UNICEF. 2009. *Priročnik za strokovnjake in snovalce politike v zadevah, ki vključujejo otroke, ki so žrtve in priče kaznivih dejanj.*

b) Izboljšanju usposobljenosti udeležencev glede komuniciranja z otroki med sodnimi postopki, posledično pa k zmanjševanju travme in prispevanju k otroku prijaznim sodnim postopkom.

c) Spodbujanju trajnostnega mreženja ter izmenjave znanja med strokovnjaki, ki delajo z otrokom v različnih fazah sodnega postopka.

Ciljna publika

Program je namenjen vsem, ki jih zanima otroku prijazno pravosodje, zlasti strokovnjakom, ki sodelujejo v pravnih in sodnih postopkih v zvezi z otroki, na primer pravosodni delavci in strokovnjaki, policisti, uradniki s socialnega varstva, zdravstveni delavci, učitelji in šolsko osebje in osebje nevladnih organizacij, ki delajo z otroki med sodnimi procesi.

Vsebina in struktura

Izbor vsebin in modulov, vključenih v tem priročniku, je nastal kot rezultat analize potreb, izvedene med multidisciplinarnimi skupinami strokovnjakov na Cipru, v Bolgariji, Italiji, Sloveniji in na Švedskem. Izbrane teme so se tudi izkazale kot najbolj vidne in pomembne za izboljšanje tako usposobljenosti strokovnjakov kot izboljšanja otrokovega položaja v različnih državah. Izkazalo se je, da se pri stiku z otrokom mora delati na neverbalnih in verbalnih komunikacijskih spretnostih. Še več, otroku prijazen sodni postopek lahko optimiziramo tudi z izboljšanjem komunikacije z družinami in z medinstitucionalnim sodelovanjem, pa tudi z izboljšano komunikacijo že v fazi zgodnjega odkrivanja ali prijave zlorabe ter v fazi preprečevanja, kar dosežemo že z okrepljeno strategijo ozaveščanja.

Priročnik je torej sestavljen iz treh glavnih delov: I. Smernice o metodah učenja, II. Temeljni moduli in III. Dodatni moduli. I. del je sestavljen iz smernic glede priporočenih participativnih metod, s katerimi se module izvaja. V II. delu sta predstavljeni oblika in vsebina temeljnih modulov, ki neposredno obravnavajo pravice, otroku prijazno pravosodje, neverbalno in verbalno komunikacijo z otroki v primerih spolnega nasilja nad otroki. III. del predstavlja izbor tem, preko katerih se udeleženci postopno usposabljajo za zgodnje odkrivanje, podporo družini, intenzivnejše ozaveščanje ter medinstitucionalno sodelovanje v primerih spolnega nasilja nad otroki in izgorelosti na delovnem mestu.

V vsakem modulu so predstavljeni cilji, ki naj bi jih dosegli, priporočeni čas, namenjen modulu, povzetek modula ter priporočena metoda učenja in viri, kot so izročki (dokumenti / študije primerov za diskusijo) in kartice za diskusijo, namenjene udeležencem, s pomočjo katerih bo potekalo skupinsko delo. Za izvedbo vsakega srečanja posbej je v priročniku predstavljen namen srečanja in potrebne priprave, material in oprema, predlagan pa je tudi izbor dejavnosti.

Spodaj predstavljena barvna shema pa bralca vodi čez različne dele in vsebine priročnika:

Povzetek modula	Smernice sklopa	Dejavnosti	Izroček	Kartice za diskusijo
MODRA	**Oranžna**	**Zelena**	**Rumena**	**Vijolična**

Obenem se bralca usmerja tudi tudi s sistemom simbolov, ki poudarjajo določene posebnosti:

Predlog / Namig	Študijski komplet / Material za predavatelja	Spletni viri	V izogib /Pozor

V Prilogah se nahajajo predloge, s katerimi lahko predavatelji obveščajo udeležence, vodijo evidence, ocenjujejo izvedbo programa ter jim izročijo na koncu tudi potrdilo o udeležbi na izobraževanju.

I. DEL

Smernice glede izvedbe programa

Izvajalci usposabljanja morajo pri načrtovanju izvajanja programa JudEx+, pri izboru modulov in učne metodologije upoštevati številne ključne vidike.

Profil vodij usposabljanja: Izkušeni izvajalci usposabljanja se morajo angažirati in aktivno pristopiti k izvedbi programa. Študijska podlaga iz psihologije ali prava za izvajalce usposabljanj ni nujna, bi pa morali imeti najmanj 3 leta dokazljivih izkušenj z izvjanjem usposabljanj na področjih, ki so povezana z delom z ranljivimi otroki in / ali najmanj 3 leta strokovnih izkušenj pri delu z ranljivimi otroki. Izvajalci uspsabljanj morajo biti v celoti seznanjeni s cilji programa JudEx+ in s ključnimi težavami v zvezi z otroku prijaznim pravosodjem, zlasti v primerih spolnega nasilja[6].

Profil udeležencev: Program JudEx+ je bil zasnovan za skupine, katerih udeleženci imajo multidisciplinarna znanja. Strokovnjakom iz različnih okolij in z različnimi delovnimi izkušnjami bo koristila izmenjava znanj preko skupinskih razprav. Program je zastavljen tako, da združuje psihologe, socialne delavce, policiste, zdravstvene delavce, odvetnike, sodnike in drugo podporno osebje, ki se srečujejo z otroki, ki so nasilje utrpeli ali so bili priče spolnemu nasilju.

Značilnosti dobrega predavatelja

*Zaupa v sposobnosti udeležencev in poskrbi za njihovo dobro počutje
*Potrpežljiv in dober poslušalec, vedno pripravljen na dialog
*Zaveden sebe in zagnan za učenje
*Samozavesten, ne aroganten
*Bogate življenjske izkušnje
*Kreativnega in inovativnega razmišljanja
*Fleksibilen in prilagodljiv pri izbiri metod in strategij v skladu z dinamiko skupine
*Sposoben postaviti privlačno razporeditev opreme v prostoru
*Spreten v risanju in rokopisu

Vir: UNICEF.1993. *VIPP: Vizualizacija v participatornih programih: priročnik za predavatelje in izvajalce izobraževanj participatornih skupin*. UNICEF.

Pri izbiranju udeležencev programa bi organizatorji morali upoštevati potrebo po raznolikosti skupine. Udeleženci bi morali imeti različne delovne izkušnje, da bi se tako povečale možnosti za prenos znanja. Profil udeležencev bo odoločal tudi o izbiri modulov pri izvajanju programa JudEx+. Končni program mora vključevati vsebino, ki je relevantna za strokovnjake, zbrane v skupini in je v povezavi z otroku prijaznimi postopki v primerih spolnega nasilja nad otroki.

Izvajalci usposabljanj bi morali biti dobro seznanjeni o profilih udeležencev že pred izvedbo programa, saj to omogoči boljši izbor najprimernejših metodologij učenja. Prav tako bodo izvajalci usposabljanja lažje vnaprej razporedili udeležence v skupine na podlagi kriterijev raznolikosti in multidisciplinarnosti.

[6] Za izvajalce izobraževanj, ki niso člani partnerstva JudEx+ je priporočljivo, da stopijo v stik z eno od partnerskih organizacij za dodatne informacije in da se pozanimajo o možnosti udeležbe izobraževanja za izvajalce izobraževanj v programu JudEx+.

Število izvajalcev usposabljanja in udeležencev:

Najmanj 2 izvajalca morata biti prisotna na vsakem usposabljanju. Medtem ko je glavni predavatelj odgovoren za izvedbo dogodka in posredovanje informacij o temeljnih modulih, dodatni predavatelj pomaga pri organizaciji in koordinaciji aktivnosti udeležencev, kot je na primer skupinsko delo. Največje priporočeno število udeležencev enega izobraževanja znaša 25, najmanjše število udeležencev pa naj ne bi bilo nižje od 10.

Trajanje programa in odmori:

Program je intenziven in naj bi se izvedel v 2 dneh (v skupno 12 urah). Vsak modul ima posebna priporočila glede časovnih zahtev. Program bi moral vključevati vsaj 2 odmora za kavo, odmor za lahko kosilo, vseskozi pa mora biti udeležencem dostopna voda.

Prostor in oprema:

Prostor mora biti dovolj velik, da se udeleženci lahko po njem z lahkoto premikajo in jim je udobno, možna pa mora biti tudi sprememba postavitve miz in stolov, odvisno od izbire učnih metod. Na voljo mora biti najmanj 5 ločenih miz, za vsako mizo pa 5 mest za udeležence.

Priporočljivo je, da je na voljo različna oprema in materiali, kot je tehnična oprema (računalnik, projektor, ozvočenje); oprema predavalnice (bela tabla, stojalo z listi, samolepilni lističi, beležke, pisala, markerji, fluorescenčna pisala, plakati); in rekviziti (če je to potrebno pri igrah vlog).
Udeleženci naj bi prejeli komplet z materialom: mapo z natančnimi in jedrnatimi informacijami o ključnih temah[7].

Lokacija:

Izobraževanje mora potekati na lahko dostopni lokaciji, da se ga lahko udeležijo strokovnjaki z različnih geografskih območjih.

Povratna informacija udeležencev:

Anketne vprašalnike[8] se razdeli udeležencem po programu. Ankete pripomorejo k oceni pričakovanj udeležencev, poznavanja področja iz predelanih modulov, učinkovitosti programa in splošnega zadovoljstva z izvedbo programa. Zavoljo ocenjevanja utrjenega znanja in povratne informacije o učinkovitosti programa pa bi, v kolikor je to mogoče, koristilo, če bi vprašalnike udeležencem poslali tudi po 6. mesecih ali 1. letu od izobraževanja.

*Ne pozabite, da morajo biti udeleženci vključeni v izobraževanje preko principa **SSO**!*
Slikovno gradivo: slike, podobe, logotipi, diagrami, risbe, grafi
Sluh: beside, glasba, zvoki, naglasi, pogovori
Občutki: čustva, vonji, okusi, čutna zaznave, bolečina, udobje

Vir:
https://www.unicef.org/tdad/AddMa

Zasnova programa:

Vsebina in struktura programa se določita v skladu s profilom udeležencev. Medtem ko so Temeljni moduli (od 1. do 3. modula) obvezni, pa glavni predavatelj lahko izbere in načrtuje dodatne, podporne module v skladu s poklicnim ozadjem in strokovnim znanjem

[7] UNICEF & Penal Reform International. 2006. *Priročnik za izobraževanje o mladoletniškem pravu.*
[8] Predloge so zbrane v Prilogah k temu priročniku.

udeležencev. V sklopu programa se tako izvede vsaj 5 modulov (3 temeljni moduli + 2 dodatna modula).

Učne metode: Učne metode morajo dajati prednost participativnim strategijam[9]. Za namene programa JudEx+ se priporoča uporaba participativne razprave z uporabo ene ali kombinacije treh tehnik[10]: metoda svetovne kavarne, uvodnega predavanja in igre vlog. Kadar je to primerno, se na module lahko naveže študije primerov in opombe o priporočljivih učnih strategijah. Vodja usposabljanja pa bi moral oceniti vsebino modulov in profil udeležencev preden določi učne strategije. Vsak modul je opremljen s povzetkom, kjer so predstavljene informacije o srečanjih, učne metode, sredstva in trajanje.

Neposredno učenje z uporabo Uvodnega predavanja mora biti kratko. Ker je to pasivna učna metoda, morajo udeleženci večinoma poslušati in pomniti, aktivno sodelovanje ni potrebno, kar lahko vodi do pomanjkanja tako pozornosti kot motivacije[11]. Participatorne metode so zato priporočljive, da se ohrani interaktivnost in vključi udeležence v prenos znanja, ki temelji na izmenjavi strokovnih izkušenj. Mentalno stimulacijo in ustno izražanje spodbudimo z interaktivnimi učnimi dejavnostmi, kot so študije primerov in skupinske diskusije. **Bolj ko so udeleženci vključeni in sodelujejo ter so stimulirani tako intelektualno, čustveno, kot tudi fizično, bolj verjetno je, da se bodo učili in si naučeno tudi zapomnili.** [12]

Metoda 1: Pogovor ob študiji primera z uporabo metode svetovne kavarne[13]
Uporabljena za izvajanje razprav v večjih skupinah na določeno temo.

MOČ POGOVORA
KREATIVNI VIR NAŠE NASTAJAJOČE PRIHODNOSTI
ODKRIVANJE NOVIH POMENOV

[9] Instituto Politecnico de Leiria. 2013. Primeri najboljših praks pri usposabljanju. DEPOLEI.
[10] V vsakem modulu programa so navedene reference s prednostnimi metodami za izvedbo srečanja.
[11] GRASSEDONIO et al.2011. *JUST Mladoletniško pravo*. Rešimo otroke Italija.
[12] http://laurelandassociates.com/wp-content/uploads/2011/07/ParticipatoryLearningActivities.pdf
[13] http://www.theworldcafe.com/

Metoda **svetovne kavarne** se lahko modificira in na ta način zadosti različnim potrebam. Osnovni model je zgrajen iz naslednjih **petih sestavnih delov**:

1) **Prizorišče:** Ustvarite "posebno" okolje, ki je najpogosteje podobno kavarni, torej z majhnimi okroglimi mizami, na njih blokci papirja, barvna pisala, okrašeno z vazami cvetja in poljubno tudi možnost uporabe "govoreče palice." Ob vsaki mizi bi morali imeti po štiri stole (optimalno) – in ne več kot pet.

2) **Dobrodošlica in uvod:** Gostitelj začne s toplo dobrodošlico in uvodom v metodo svetovne kavarne, določi kontekst, razloži pravila obnašanja v Svetovni kavarni in sprosti udeležence.

3) **Krogi pogovorov v majhnih skupinah**: Postopek se začne s prvim od treh ali več dvajsetminutnih krogov pogovorov v majhnih skupinah, ki sedijo okrog mize. Po izteku dvajsetih minut se vsak član skupine premakne za drugo, novo mizo. Odločijo se lahko, da za vsako naslednjo skupino ena oseba ostane za isto mizo kot "gostitelj," ki pozdravi naslednjo skupino in na kratko poroča o čem so se pogovarjali v prejšnjem krogu.

4) **Vprašanja:** Udeležencem se v vsakem krogu postavi vprašanja, posebej oblikovana za določen kontekst in želeni namen tehnike svetovne kavarne. Ista vprašanja se lahko uporabijo za več krogov, ali pa se lahko nadgrajujejo, da se pogovor osredotoči ali usmerja.

5) **Žetev pogovora:** Po majhnih skupinah (in / ali med krogi, če je to potrebno) se povabi posameznike, da izmenjajo vpoglede ali druga spoznanja iz svojih pogovorov s preostalo skupino. O teh spoznanjih se lahko poroča vizualno in na različne načine, najpogosteje z grafičnim zapisom v sprednjem delu prostora (npr. zapis uvidov na stojalo z listi).

Metoda svetovne kavarne in študija primera (JudEx+)

Metoda svetovne kavarne je bila predlagana kot način spodbujanja diskusije o študijah primerov, ki so bile oblikovane kot pristop k določenim temam v okviru programa za razvoj strokovne usposobljenosti. Priporočljivo je, da so srečanja organizirana na spodaj opisan način:

* Določite progresivne (vsaj tri) kroge pogovorov, vsak v trajanju približno 20 minut (odvisno od števila udeležencev in dolžine obravnavanega primera).
* Priskrbite kartice za diskusijo s smernicami, ki so pomembne za obravnavo študije primera.
* Spodbujajte udeležence, da pišejo, čečkajo in rišejo ključne ideje na papir, ki ga imajo pred seboj na mizi.
* Z ustvarjanjem priložnosti, da se udeleženci premikajo v več krogih pogovorov, se ideje, vprašanja in teme začnejo navezovati in povezovati. Ob koncu drugega ali tretjega kroga se bodo vse mize ali sklopi pogovorov oplajali z uvidi iz predhodnih pogovorov.
* V zadnjem krogu pogovora se lahko udeleženci vrnejo za svojo prvotno mizo, da uredijo svoja dognanja ali pa nadaljujejo s kroženjem za drugo mizo.

* Za enega ali več krogov pogovorov lahko uporabite isto vprašanje, lahko pa v vsakem krogu postavite druga vprašanja, da nadgrajujete in poglabljate raziskovanje.
* Po vsaj treh krogih pogovorov začnite s podeljevanjem odkritij in vpogledov v skupnem pogovoru. S tem se identificirajo vzorci, raste kolektivno znanje, pojavijo se tudi ideje za možnosti ukrepanja.

Pri uporabi te metode je treba upoštevati sedem vodilnih načel:

Dobro je treba poznati namen in okvir vsake razprave: npr. kdo bi moral sodelovati v pogovoru, katere teme ali vprašanja bodo najbolj ustrezni, kakšne vrste izidov pogovora se pričakuje.

Ustvarite varno okolje za udeležence: Okolje, kjer se ljudje počutijo varno, da so tisto, kar so, da lahko ustvarjalno razmišljajo, govorijo in poslušajo. Upoštevajte zlasti, kako vaše vabilo in fizična ureditev prostora prispevata k ustvarjanju prijetnega vzdušja.

Določite, katera so najbolj pereča vprašanja, ki jih boste obravnavali: Glede na časovni okvir, ki je na voljo, in vaše cilje, se lahko odločite za raziskovanje izbranih tem, ki so vam na voljo na karticah za diskusijo.

Spodbujajte sodelovanje vseh udeležencev: Pomembno je, da vsakogar spodbudite, da prispeva svoje ideje in deli svoje poglede, pri tem pa vsem, ki želijo sodelovati zgolj s poslušanjem, to tudi omogočite.

Povezujte različna stališča: Spodbujajte udeležence, da se premikajo med mizami, spoznavajo nove ljudi in aktivno prispevajo s svojim razmišljanjem ter povezujejo bistvo svojih odkritij v vedno širše kroge misli.

Spodbujajte udeležence, da poslušajo tako o čem se ne govori kot tudi kaj si med seboj izmenjujejo: Naše kakovostno poslušanje je verjetno najpomembnejši dejavnik, ki določa uspešnost svetovne kavarne. S prakticiranjem poslušanja in ohranjanja pozornosti na določeno temo, vzorce in vpoglede začnemo dojemati povezavo s širšo celoto.

Podelite skupna odkritja: Podelite s celotno skupino vse teme in globlja vprašanja, do katerih so udeleženci prišli v manjših skupinah.

Metoda 2: Uvodno predavanje in diskusija o študiji primera

Gradnja teoretičnega znanja

Namen uvodnega predavanja v okviru programa JudEx+ je seznaniti udeležence s temeljnimi in ključnimi teoretičnimi koncepti, ki lahko poučijo in gradijo usposobljenost strokovnjakov glede komuniciranja z otrokom v primerih spolnega nasilja nad otroki. Pri pripravi in izvajanju uvodnih predavanj morajo vodje usposabljanj:

- Predstaviti teoretična stališča v preprosti obliki (npr. po alinejah)
- Predstaviti brez uporabe znanstvenega žargona
- Pripravite se za diskusijo o ključnih teoretičnih konceptih, povezanih z vašo študijo primera.
- Poenostavite stališča, da bodo razumljiva vsem udeležencem iz različnih okolij.
- Podprite razlago teoretičnih stališč z raznimi primeri.
- Vedno preverite, ali vsi udeleženci stališča razumejo.
- Vedno naredite povezavo med teorijo in prakso skozi diskusijo o študiji primera.
- Ne dopustite, da se teorija omeni le v uvodni predstavitvi.

Združevanje teoretičnega znanja z diskusijo o študiji primera

Po uvodnem predavanju morajo imeti vodje izobraževanj možnost graditi most med teoretičnimi vsebinami in analizo predstavljenih študij primerov. Kartice za diskusijo, predstavljene udeležencem, morajo slediti naslednjim splošnim vprašanjem:

- Na podlagi teoretičnega znanja, ali primer predstavlja nenavaden / netipičen ali običajen / tipičen primer prakse?
- Na podlagi teoretičnega znanja, ali primer zagotavlja pomemben vpogled ali osvetli problematična področja v praksi?
- Na podlagi teoretičnega znanja, ali primer izzove in ponuja kontrast prevladujočim predpostavkam v praksi?
- Katere nove smernice v otroku prijaznem pravosodju se pojavljajo, če združimo teoretično znanje in dognanja iz diskusije o študiji primera?

PRIMER

Teoretični uvod v otrokov kognitivni razvoj:

- **Senzomotorična stopnja** (od rojstva do približno 2. leta): Otroci pridobivajo znanje preko čutnih izkušenj in manipuliranja s predmeti.
- **Predoperativna stopnja** (od 2. do približno 7. leta): Njihovo razmišljanje še ni povsem logično, še vedno so zmedeni glede tega, kaj je resnično in kaj je domišljijsko. Pomembne točke za to stopnjo, ki so pomembne za našo razpravo (veljajo tudi za prejšnjo).
  - **Stopnja konkretno logičnega mišljenja** (od 7. do 11. leta): To je začetek logičnega razmišljanja, vendar otrok še vedno ne more razmišljati o abstraktnih pojmih, na primer svobodi, veri, miru, pravičnosti itd. Običajno ne zmorejo razmišljati abstraktno ali hipotetično.
- **Stopnja formalno logičnega mišljenja** (od 11. leta naprej): Odrasli način razmišljanja. Najstnik lahko razmišlja o abstraktnih konceptih, postavlja in preizkuša hipoteze ter logično razmišlja.

Diskusija o študiji primera:

- Pogovorite se, kako lahko poznavanje stopenj kognitivnega razvoja pomaga pri komuniciranju z otrokom, ki je žrtev spolne zlorabe.

Metoda 3: Povezovanje diskusije o študiji primera z igro vlog

V igrah vlog ima vsaka oseba vlogo osebe, ki jo je prizadela težava, in tako preučuje vpliv težav na človeško življenje in / ali učinke človeških dejanj na svet okoli nas z vidika te osebe. Samo informacije redko povzročijo, da ljudje spremenijo svoj pogled, osebne izkušnje pa to pogosto sprožijo. Igra vlog, kot vsak dober poizvedbeni pristop, preoblikuje vsebino izobraževanja iz informacij v izkušnje. Osnovni namen igre vlog je, da udeleženci gledajo na snov, o kateri se učijo, v novi luči. Vaditelj jih prepričuje, da spremenijo svoje miselne zemljevide sveta, namesto da jih samo dopolnjujejo. Poleg tega udeleženci spoznajo, da se veščine, ki se jih učijo ločeno (kot so kvantitativne in komunikacijske spretnosti), pogosto uporabljajo povezano, da bi tako rešili veliko težav iz resničnega sveta.

"Na seminarju pride ob igrah vlog do prekinitev, pavz, pa tudi do spremembe registra, ki lahko ustvari neslutene možnosti na področju mogočega (...), ki lahko ustvarja lahkotnost in olajšanje, in kar v vsakem primeru spominja na temeljne izkušnje iz otroštva."
(S. Capranico – "Igra vlog")

Igra vlog kot dejavnost, kot instrument in kot učna tehnika izvira iz: gledališča, socialne psihologije, simulacijske igre in učnega konteksta. Posebna situacija se predstavi (dramatizira) preko igranja vlog, situacija, v kateri udeleženci igrajo vloge, osebe pa ustvarjajo okvir, ki se ga pozneje analizira in naj bi skupini udeležencev prinesel nova znanja.

Cilj igre vlog je povečati ozaveščenost udeležencev o njihovih lastnih odnosih, poudariti čustva, ki jih sprožijo prizori in igrane situacije preko prikaza živi primer razmerja in komunikacije. Udeleženci se preko analize igrane dinamike učijo z opazovanjem, simulacijo ter s poslušanjem komentarjev drugih.

Tehniko igre vlog je dobro uvesti šele po prvi polovici seminarja, ko se je skupina že izoblikovala. Zelo koristno in priporočljivo je tudi dodeliti potreben čas sledeči nalogi, poročanje o igri vlog, da se na ta način nadalje razpravlja o doživeti dinamiki in pridobljenih izkušnjah.

Pomembne točke, ki jih je treba upoštevati:

1. Katere teme želite vključiti v igro vlog?
2. Koliko časa morate vi in vaši udeleženci delati na tem?
3. Želite, da udeleženci igrajo vloge ločeno ali skupaj?
4. Ali želite vključiti izziv ali konflikt?
5. Odločite se za težavo v zvezi z izbrano temo (temami) študija in prizor za igrane osebe.
6. Dobro je, da bi bil prizor čim bolj realistično prikazan, vendar ne nujno resničen. Razmislite o izbiri in prilagoditvi gradiva, ki so ga pripravili drugi predavatelji.

Vključevanje igre vlog

Igra vlog sestoji iz **3 faz**:

I) **ogrevanje**: uvod v prizor in ogrevanje udeležencev;
II) **akcija**: prizor se odigra, uprizori;
III) **skupinski razgovor** in analiza tistega, kar je bilo odigrano in prikazano.

Ogrevanje

- Vključite sodelujoče v scenarij z opisom prizorišča (študija primere) in problema.
- Podajte jim informacije, ki ste jih že pripravili o osebah: njihove cilje in informacije o ozadju dogodka.
- Ugotovite, koliko udeležencev je že sodelovalo v igri vlog in pojasnite, kakšen bo potek pri tej vaji.
- Navedite svoja pričakovanja od vaje, kot pri vsaki učni nalogi, in poudarite, kaj pričakujete, da se udeleženci naučijo v tej igri (to se lahko storil tudi ob koncu igre vlog).
- Če se iz situacije poraja vprašanje (npr. problem iz študije primera), predlagajte splošno strategijo za raziskavo ali reševanje tega problema.

* Določite vloge in udeležence, ki jih bodo igrali.
* Dajte navodila tudi gledalcem prizora (vključite vse udeležence v scenarij z opisom prizorišča in težave, podajte jim informacije, ki ste jih že pripravili o osebah: njihove cilje in informacije o ozadju dogodka).
* Navedite, koliko časa imajo udeleženci za igro vlog.
* Za prebijanje ledu lahko sami začnete, da igralce postavite v pravo razpoloženje.

Akcija

Med drugo fazo lahko vodja usposabljanja odloči, ali bo opazoval v tišini ali pa podajal igralcem navodila, k obo to potrebno. Prav tako si lahko zapisuje opombe, če je to potrebno ali ustrezno.
Dodeljeni čas za prizor lahko določi predavatelj. Če se zdi, da je prizor predolg, ali če pride do težavnih situacij, morajo predavatelji ustaviti igro nadaljevati s 3. fazo. Udeleženci bodo potrebovali nekaj trenutkov, da analizirajo svoje osebe in da se vključijo v svoje vloge za vajo. Pojavijo se lahko tudi dodatna vprašanja:

* Zakaj to igrane osebe počnejo? Zakaj ste se odločili, da uporabite primer za igro vlog?
* Udeleženci imajo lahko pridržke glede oseb, ki so jim bile za igro dodeljene, ali glede njihovih motivov. Dobro je, če se predavatelj o tem pozanima pred dejansko igro vlog.

Nekateri se počutijo ogrožene ali živčne, ko jih prosijo za igranje vlog, ker gre za nastopanje. Če želite prikazati igro vlog kot manj ogrožajočo, začnite z demonstracijo. Dvema "igralcema" izročite pripravljen scenarij, dajte jima nekaj minut, da jih pripravita in odigrata prizor pred ostalo skupino. Druga tehnika za pomoč je, da jim omogočite, da vas med demonstracijo usmerjajo (npr. predlagajo, kaj bi morali narediti, da bi situacijo izboljšali).

Zaključni razgovor

Igri vlog mora slediti poročanje o igri, s katerim udeleženci opredelijo, kaj so se naučili in to znanje utrdijo. To lahko storijo preko diskusije ali s pregledom zapiskov po igri. Predavatelj lahko izkoristi to priložnost, da vpraša udeležence, če so dosegli cilje, opredeljene pred začetkom igranja vlog.

V 3. fazi je pomembno, odvisno od razpoložljivega časa ali čustvene teže in globine igre, da se izvede aktivnost "ohlajanja." V tem primeru predavatelji povabijo igralce, da izmenjajo svoje misli in povejo, kako so se počutili med igranjem, ter prosijo gledalce za komentar o njihovem doživljanju igre. To omogoča celotni skupini, da se odmakne od prizora, preden preide na analizo vsebine. Pogosto se faza ohlajanja in razprava o vsebini združita.

Pri poročanju o igri je pomembno, da poteka v tihem in mirnem vzdušju, kar pripomore k sproščenemu komentiranju in analiziranju. V nekaterih primerih lahko le predavatelji ocenjujejo in interpretirajo prizor, običajno pa je celotna skupina vključena v dialog in razmišljanje.
V drugih primerih lahko predavatelji uvedejo tehniko interpretiranja med dialogom, ki jo izvedejo udeleženci. V tem primeru predavatelj postane moderator in poskusi povezati pripombe udeležencev.

Prvo odprto vprašanje je lahko preprosto: "Kaj mislite, da se je tukaj zgodilo?"
Naslednja možna vprašanja za igralce:

* Kako ste se počutili med interpretiranjem te vloge?
* Kako bi smiselno povzeli interpretacijo te vloge?
* O čem ste razmišljali in kako ste se počutili v zvezi z drugimi vlogami v prizoru?
* Kaj vam je bilo v izziv pri igri vase osebe (nanašajte se na misli in občutke, povezane z značilnostmi študije primera).

Glede na značilnosti skupine in udeležencev lahko greste globlje z vprašanji, kot so:

* Kakšne so podobnosti / razlike med vašo interpretacijo vloge in načinom vašega vsakodnevnega dela?
* Kaj bi lahko storili drugače, da bi rešili težavo? [Predavatelji bi morali spodbuditi razmislek o različnih načinih dela in načinih reševanja težav ter se približati otroku, da bi poudarili najboljše načine za sodelovanje in premagovanje ovir].

Ko predavatelji podelijo svoje razumevanje in interpretacijo tega, kar se je zgodilo med prizorom, morajo to storiti v obliki hipotez, da lahko skupina nadalje argumentira, razpravlja in komentira ali kritizira. Med diskusijo je priložnost tako za razmišljanje kot tudi za resnične izkušnje strokovnjakov iz skupine.

Predavatelji lahko tudi poudarijo svoje lastne cilje in pričakovanja v zvezi z igranjem vlog in jih delijo s skupino, jih povežejo s prispevki posameznikov in skupine ter razkrivajo teme za nadaljnjo diskusijo. Namen tega je doseči soglasje v skupini glede skupnega razumevanja in dela, odpre pa se lahko tudi nova vprašanja za nadaljnji razmislek. Priporočljivo je, da zaključite sklop tako, da prosite udeležence, naj izmenjajo mnenja o tem, kaj so se naučili in katere spretnosti ali kompetence so po njihovem mnenju z vajo utrdili.

KLJUČNE TOČKE ZA IGRE VLOG

a) Opredelite situacijo

b) Dodajte podrobnosti

c) Razdelite vloge

d) Odigrajte scenarij

e) Razpravljajte o tem, kaj ste se naučili

Zaščita otroka

Program JudEx + je bil razvit z namenom usposabljanja strokovnjakov, katerih delo vključuje interakcijo z otroki, v multidisciplinarnem okolju. Študije primerov so osrednjega pomena za lažji potek razprav in prenos znanja med strokovnjaki, ki sodelujejo v programu. Čeprav so nekateri podatki v predstavljenih študijah fiktivni, so dogodki večinoma zasnovani na resničnih primerih. Predavatelji in strokovnjaki se morajo zavedati, da je treba paziti na zaupnost podatkov, imen in podrobnosti, ki bi lahko privedle do identifikacije vključenih otrok in odraslih; ničesar od tega ne smemo razkrivati.

V primeru razkritja sumov ali dejstev o primeru zlorabe otrok, ki niso bili prijavljeni, morajo udeleženci upoštevati ustrezno državno zakonodajo.

Predavatelji morajo te informacije posredovati udeležencem na začetku programa usposabljanja in se prepričati, da so jih vsi razumeli.

Na Cipru zakon L.91(I)/2014 v zvezi s poročanjem o domnevnem spolnem izkoriščanju in zlorabi otrok ter spodbujanju pritožb določa, da kdorkoli ne prijavi primera, ki ga pozna ali ne pošlje zadevne pritožbe, stori prekršek in se lahko kaznuje z zaporom do 15 let in / ali denarno kaznijo 20.000 EUR. Strokovno ozadje v posebnih okoliščinah privede do kvalificiranega kaznivega dejanja, na primer pri učiteljih, delavcih socialnih služb, odvetnikih, policistih in zdravstvenemu osebju (kot so zdravniki, medicinske sestre, psihologi).

Komplet informacij za udeležence

Udeleženci morajo pred začetkom prejeti komplet informacij, ki vsebuje materiale, ki jih med programom predelajo, uporabne vire in bibliografijo ter anketo za samoocenjevanje o načinih komuniciranja z otrokom. Komplet informacij omogoča udeležencem programa JudEx+ nadgrajevanje pridobljenega znanja in dodatno izboljševanje razumevanja obravnavanih tem. Komplet informacij je na voljo na spletu na platformi JudEx +.

Temeljna pravila

Nenazadnje, predavatelji bi z učenci morali obravnavati temeljna pravila obnašanja pred začetkom srečanj. Splošno razumevanje tega, kaj se pričakuje od vsakega udeleženca pomaga pri večji samozavesti in sproščenosti udeležencev, da bolje sodelujejo[14]. Takšnim pravilom se ponavadi reče temeljna pravila, ki naj bi izboljšala učinkovitost in uspešnost srečanj, zmanjšala zmedo, motnje in konflikte[15].

Pravila morajo biti jasno izražena in enostavna za si zapomniti. Lahko jih zapišemo na listno tablo, ali jih prilepimo na tablo ali na steno v prostoru, kjer se srečanja odvijajo.

Pridobiti je treba soglasje vseh udeležencev glede upoštevanja temeljnih pravil, spodbuditi je treba tudi predloge za morebitna dodatna pravila. Če se pravila večkrat prekrši, se mora predavatelj pogovoriti s

[14] https://www.ndi.org/sites/default/files/Sample-Workshop-Groundrules.pdf

[15] Thayer-Hart, N. 2007. *Pripomočki za moderatorja, vodnik, ki skupinam pomaga prit do rezultatov*, Univerza v Wisconsinu

posameznikom (posamezniki) o razlogu za te prekrške in po potrebi vključiti skupino v reševanje te težave (morda temeljno pravilo ni učinkovito in ga je treba spremeniti).

Predlogi temeljnih pravil

1. ŽELIMO, DA PRISPEVATE K POGOVORU.
Radi bi, da vsakdo v skupini sodeluje. Predavatelj vas bo pozval k sodelovanju, če se ne boste sami vključili.

2. NE OBSTAJA PRAV ALI NAROBE
Izkušnje in mnenja vsakega posameznika so pomembni. Oglasite se, pa če se strinjate ali ne. Pridobiti želimo širok razpon mnenj.

3. IZKAZUJTE VZAJEMNO SPOŠTOVANJE
Spoštujte druge v skupini, tudi če se z njihovimi mnenji ne strinjate. Upoštevajte, da so sodelujoči različnih starosti, izkušenj, z različnimi znanji, od katerih se lahko vsi učimo in kin am lahko koristijo.

4. Zaupnost – KAR JE POVEDANO V TEJ SOBI, OSTANE TU Želimo vam omogočiti, da se počutite varne, da delite informacije o občutljivih zadevah. Pogovarjamo se o občutljivih temah in tako znanje kot razumevanje ostalih udeležencev se lahko razlikuje.

5. ODMOR – Tema razprav v tem program vzbuja močna čustva, če se počutite vznemirjene in čutite potrebo po odmoru, bomo določili signal, s katerim sporočite predavatelju, da ste v redu, a bi se želeli malo umakniti na vnaprej določen proctor. Če bi potrebovali dodatno pomoč, vas prosimo, da o tem obvestite predavatelja.

II. DEL

MODUL I: Otroku prijazno pravosodje v primerih spolnega nasilja nad otroki

CILJI

Ob koncu modula bi morali udeleženci znati:

* pojasniti pojem otrokom prijazno pravosodje v kontekstu sodnih postopkov na primerih spolnega nasilja nad otroki,
* poznati mednarodne in državne instrumente za zaščito pravic otrok v sodnih postopkih v primerih spolnega nasilja,
* opisati medinstitucionalne možnosti sodelovanja pri izvajanju otrokom prijaznega pravosodja v primerih spolnega nasilja nad otroki.

ČAS **2 uri 30 minut**

POVZETEK MODULA

Sklop	Metoda	Material	Čas
1.1 Otroku prijazno pravosodje	Svetovna kavarna	Izroček 1: Konvencija Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo Izroček 2: Smernice Ministrskega sveta Sveta Evrope glede otroku prijaznega pravosodja Izroček 3: Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah Izroček 4: Državni pravni instrumenti Kartice za skupinsko diskusijo 1,2,3,4	2h
1.2 Trajnostno, otroku prijazno pravosodje z medinstitucionalnim sodelovanjem	Miselni vzorec	Izroček 5: Vzorec trajnostnega medinstitucionalnega sodelovanja	30 min

SMERNICE ZA SKLOP 1.1

Namen: Udeleženci se bodo seznanili z državnimi in mednarodnimi pravnimi instrumenti, ki pokrivajo področje otroku prijaznega pravosodja v primerih spolnega nasilja nad otroki. Udeleženci se bodo naučili glavnih značilnosti otroku prijaznih sodnih postopkov.

Priprave: Na tablo (stojalo z listi ali belo) napišite Cilji modula in srečanja; pripravite kratko predstavitev diapozitivov s povzetki, kaj obsegajo obravnavani pravni mednarodni in državni instrumenti. Pripravite mize in razporedite udeležence v skupine v skladu s pravili metode svetovne kavarne. Razložite principe svetovne kavarne in način vključevanja metode med srečanji.

Material: Največ 4 diapozitivi (po eden za razlago vsakega pravnega instrumenta); izročki od 1 do 4 (po ena kopija za vsakega udeleženca); izroček 5 (vsaj velikosti A3, po enega za skupino).

Oprema: Prenosni računalnik s funkcijo PowerPoint, projektor, stojalo z listi, markerji, odpadni papir, samolepilni lističi post

AKTIVNOSTI	ČAS
Predstavitev udeležencev: Prosite vsakega udeleženca, da med pogovorom ugotovijo 3 stvari o osebi, ki sedi na njegovi desni strani. Na voljo jim dajte nekaj minut za vprašanja, nato pa naj vsak predstavi skupini soseda na svoji desni strani.	10 min
Z uporabo stojala z listi ali navadne bele table predstavite: Cilje modula Namen srečanja	10 min
Svetovna kavarna, pogovor o otroku prijaznem pravosodju: Razložite, da bodo za vsako mizo dobili kopije enega izročka (izročki od 1 do 4), kartice za skupinsko diskusijo s smernicami glede obravnavanih tem Skupine bodo imele na voljo 20 minut za diskusijo ob vsaki mizi, Udeleženci si bodo delali zapiske, risali grafe o pogovorih in pustili zapiske na mizah za naslednjo skupino. Na koncu vsakega kroga razgovora se skupine preselijo za mizo na njihovi desni strani.	80 min (kratek odmor za kavo po prvih 40 minutah)
Povzetek diskusije: Vodja vsake skupine stoje predstavi povzetek in zaključke skupinskega razgovora (vključno s stališči predhodnih skupin) za mizo, kjer trenutno sedijo. Predavatelj napiše najpomembnejše uvide na belo tablo ali stojalo z listi.	20 min

Namen: Sklop spodbuja mreženje med udeleženci in jih spodbuja k vzpostavljanju medinstitucionalnih sodelovanj v primerih spolnega nasilja nad otroki.

Priprave: Pripravite stojalo z listi s primerom miselnega vzorca na drugo temo, torej ne na temo otroku prijaznega pravosodja. Na stojalo z listi narišite kopijo Izročka 5, po eno stojai namenimo za vsako mizo.

Material: Izroček 5.

Oprema: Stojalo z listi, markerji, odpadni papir, samolepilni lističi post-it, lepilni trak.

AKTIVNOSTI	ČAS
Miselni vzorec o medinstitucionalnem sodelovanju: • Vsaka skupina razpravlja in z uporabo opomb na post-it lističih dopolni miselni vzorec na svoji mizi. Udeleženci se morajo za vsako področje sklicevati na glavne udeležence in možne ukrepe, ki bi lahko prispevali k trajnostnim otroku prijaznim sodnim postopkom / ukrepom v primerih spolnega nasilja nad otroki. Predstavnik vsake skupine povzame njihov miselni vzorec in ga prilepi na stojalo z listi (10 min). Predavatelj ustvari končni miselni vzorec s povzetkom mnenj vseh skupin in uporabi post-it listke, ki so jih pripravile skupine (5 min).	30 min

DODATNI MATERIAL
I. MODUL

IZROČEK 1: Konvencija Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo

5. Člen – Zaposlovanje, izobraževanje in ozaveščenost oseb, ki so pri svojem delu v stiku z otroki.

1. Vsaka stranka sprejme vse potrebne zakonodajne ali druge ukrepe za spodbujanje ozaveščenosti o varstvu in pravicah otrok tistih oseb, ki imajo redne stike z otroki na področju izobraževanja, zdravstva, socialnega varstva, sodstva, javnega reda ter na področjih povezanih s športnimi, kulturnimi in prostočasnimi dejavnostmi.

2. Vsaka stranka sprejme vse potrebne zakonodajne ali druge ukrepe za zagotovitev, da osebe omenjene v 1. odstavku, pridobijo ustrezno znanje in informacije o spolnem izkoriščanju in spolni zlorabi otrok, sredstvih za njihovo odkrivanje in možnostih omenjenih v 12. členu, 1. odstavek.

6. Člen – Izobraževanje otrok

Vsaka stranka sprejme vse potrebne zakonodajne ali druge ukrepe, s katerimi zagotovijo obveščenost otrok osnovne in srednje šole o nevarnostih spolnega izkoriščanja in spolne zlorabe kot tudi o sredstvih za samozaščito v skladu s svojo razvojno stopnjo. Informacije se posreduje v sodelovanju s starši, glede na ustreznost so vključene tudi v splošni kontekst o spolnosti, pri čemer se posebno pozornost namenja tveganim položajem, zlasti tistim, ki izhajajo iz uporabe novih informacijskih in komunikacijskih tehnologij.

9. Člen – Sodelovanje otrok, zasebnega sektorja, medijev in civilne družbe

1. Vsaka stranka spodbuja sodelovanje otrok glede na njihovo razvojno stopnjo pri oblikovanju in izvajanju politik, javnih ali drugih programov, ki so namenjeni boju proti spolnemu izkoriščanju in spolni zlorabi otrok.

2. Vsaka stranka spodbuja zasebni sektor, zlasti sektorje komunikacijskih in informacijskih tehnologij, turistično in potovalno industrijo, bančne in finančne sektorje kot tudi civilno družbo, k sodelovanju pri oblikovanju in uresničevanju politik preprečevanja spolnega izkoriščanja in spolnih zlorab otrok ter k izvajanju notranjih standardov preko samoregulacije in koregulacije.

3. Vsaka stranka spodbuja medije, da zagotavljajo ustrezne informacije o vseh vidikih spolnega izkoriščanja in spolnih zlorabah otrok, pri čemer se spoštuje neodvisnost sredstev javnega obveščanja in svobode tiska.

4. Vsaka stranka spodbuja financiranje, vključno z ustanavljanjem skladov, kjer je to primerno, za projekte in programe, ki jih izvaja civilna družba in so namenjeni preprečevanju in zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolnim zlorabljanjem.

KARTICA ZA DISKUSIJO 1: Konvencija Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorab

1. Pogovorite se, kako se 5., 6., in 9. člen izvaja v praksi v vaši državi. Pri vsakem členu:

* Podajte konkretne primere in orise ukrepov v praksi.
* Izpostavite področja, kjer bi bila možna izboljšava ter predlagajte praktične nasvete.

2. Pogovorite se o okoliščinah, v katerih se v vaši državi trenutno izvajajo razgovori z otrokom v primerih spolnega nasilja. Glede na otrokove izkušnje opišite pozitivne in negativne vidike. Predlagajte najboljši scenarij za otroku prijazno komunikacijo.

IZROČEK 2: Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje

III. Temeljna načela

1. Smernice temeljijo na načelih, ki so določena v instrumentih, navedenih v preambuli, in sodni praksi Evropskega sodišča za človekove pravice.

2. Ta načela so dodatno izoblikovana v naslednjih oddelkih in bi morala veljati za vsa poglavja teh smernic.

A. Udeležba

1. Spoštovati bi bilo treba pravico vseh otrok do obveščenosti o njihovih pravicah, do ustreznih načinov dostopa do sodnega varstva in do posvetovanja z njimi ter do izjave v okviru postopkov, v katerih so udeleženi ali ki nanje vplivajo. Da bi ta udeležba bila smiselna, bi bilo treba ustrezno pretehtati mnenja otrok ob upoštevanju njihove zrelosti in vseh morebitnih težav pri komunikaciji.

2. Otroke bi bilo treba upoštevati in obravnavati kot polnopravne imetnike pravic, upravičeni pa bi morali biti do uveljavljanja svojih pravic na način, pri katerem se upoštevajo njihova sposobnost, da izoblikujejo lastno mnenje, ter okoliščine primera.

B. Otrokove koristi

1. Države članice bi morale zagotoviti učinkovito izvajanje otrokovih pravic, da bi otrokove koristi imele prednost v vseh zadevah, v katerih so udeleženi ali ki nanje vplivajo.

2. Pri oceni koristi otrok, ki so udeleženi v postopkih ali na katere postopki vplivajo: a. bi bilo treba ustrezno pretehtati njihova mnenja; b. bi bilo treba ves čas spoštovati vse druge pravice otroka, kot so pravica do dostojanstva, svobode in enakega obravnavanja; c. bi morali vsi ustrezni organi sprejeti celovit pristop, da bi ustrezno upoštevali vse zadevne koristi, med drugim tudi duševno in telesno dobro počutje ter pravne, socialne in ekonomske koristi otroka.

3. Koristi vseh otrok, ki so udeleženi v istem postopku ali zadevi, bi bilo treba oceniti in pretehtati ločeno, da bi se odpravila možna navzkrižja med koristmi otrok.

4. Medtem ko imajo pravosodni organi končno pristojnost in hkrati tudi odgovornost za sprejemanje končnih odločitev, bi si morale države članice po potrebi skupaj prizadevati za vzpostavitev multidisciplinarnih pristopov in s tem omogočiti oceno otrokovih koristi v postopkih, v katerih so udeleženi.

C. Dostojanstvo

1. Otroke bi bilo treba obravnavati na skrben, obziren, pravičen in spoštljiv način v vseh postopkih ali zadevah, pri tem pa posebno pozornost nameniti njihovim osebnim okoliščinam, dobremu počutju in

posebnim potrebam ter v celoti spoštovati njihovo telesno in duševno celovitost. Takšno obravnavanje bi jim bilo treba zagotoviti vedno in ne glede na to, kako so prišli v stik s sodnimi ali izvensodnimi postopki ali drugimi ukrepi in ne glede na njihov pravni položaj in vlogo v katerem koli postopku ali zadevi.

2. Otroci ne smejo biti izpostavljeni mučenju ali nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju.

D. Zaščita pred diskriminacijo

1. Pravice otrok se zagotovijo, ne da bi se pri tem izvajala kakršna koli diskriminacija na podlagi spola, rase, barve kože ali etnične pripadnosti, starosti, jezika, veroizpovedi, političnega ali drugega prepričanja, narodnostnega ali socialnega porekla, socialno-ekonomskega položaja, statusa njihovih staršev, povezanosti z nacionalno manjšino, premoženja, rojstva, spolne usmerjenosti, spolne identitete ali drugega položaja.

2. Posebna zaščita in pomoč se lahko zagotovita bolj ranljivim otrokom, kot so otroci migrantov, otroci, ki so begunci ali prosilci za azil, otroci brez spremstva, otroci invalidi, brezdomni otroci in otroci, ki živijo na ulici, romski otroci in otroci, ki živijo v domovih.

IV. Otrokom prijazno pravosodje pred, med in po sodnem postopku

A. Splošni elementi otrokom prijaznega pravosodja

1. Informacije in svetovanje

1. Otroke in njihove starše bi bilo treba vse od prvega stika s pravosodnim sistemom ali drugimi pristojnimi organi (kot so policija, urad za priseljence, izobraževalne, socialne ali zdravstvene službe) in skozi ves postopek pravočasno in ustrezno obveščati med drugim tudi o:
a. njihovih pravicah, zlasti posebnih pravicah otrok v zvezi s sodnimi ali izvensodnimi postopki, v katerih so ali bi lahko bili udeleženi, kakor tudi o razpoložljivih instrumentih za odpravo možnih kršitev njihovih pravic, vključno z možnostjo uporabe sodnega ali izvensodnega postopka ali drugih ukrepov. To lahko vključuje informacije o verjetnem trajanju postopkov, možnih pravnih sredstvih in neodvisnih pritožbenih mehanizmih;
b. zadevnem sistemu in postopkih ob upoštevanju dejanskega položaja, ki ga bo otrok imel, in vloge, ki jo bo lahko imel v postopku in različnih fazah postopka;
c. obstoječih mehanizmih podpore, ki so na voljo otroku pri udeležbi v sodnih ali izvensodnih postopkih;
d. ustreznosti in možnih posledicah zadevnih sodnih ali izvensodnih postopkov;
e. obtožbah ali nadaljnji obravnavi na podlagi njihove pritožbe, kjer je primerno;
f. času in kraju sodnih postopkov in drugih ustreznih dogodkov, kot so zaslišanja, če to neposredno vpliva na otroka;
g. splošnem napredku in rezultatu postopkov ali ukrepov;
h. razpoložljivosti zaščitnih ukrepov;
i. obstoječih mehanizmih za pregled odločitev, ki vplivajo na otroka;
j. obstoječih možnostih za pridobitev odškodnine od storilca kaznivega dejanja ali države v okviru sodnega postopka, alternativnega civilnega postopka ali drugih postopkov;

k. razpoložljivosti služb (zdravstvenih, psiholoških, socialnih, služb za tolmačenje ali prevajanje in drugih) ali organizacij, ki lahko zagotovijo podporo, kakor tudi načinih dostopa do takšnih služb, skupaj s finančno podporo v nujnih primerih, kadar je to ustrezno;
l. vseh posebnih ureditvah, ki so na voljo, da bi se v največji možni meri zaščitile njihove koristi, kadar imajo stalno prebivališče v drugi državi.

2. Informacije in nasvete bi bilo treba otrokom zagotoviti na način, ki je prilagojen njihovi starosti in zrelosti, v jeziku, ki ga razumejo, ter njihovemu spolu in kulturi primerno.

3. Informacije bi bilo treba praviloma zagotoviti neposredno otrokom in staršem ali zakonitim zastopnikom. Zagotovitev informacij staršem ne bi smela biti druga možnost za sporočanje informacij otrokom.

4. Otrokom prijazno gradivo, ki vsebuje ustrezne pravne informacije, bi moralo biti na voljo in splošno razširjeno, vzpostaviti pa bi bilo treba posebne informativne storitve za otroke, kot so specializirana spletišča in linije za pomoč.

5. Informacije o vseh obtožbah zoper otroka je treba zagotoviti takoj in neposredno po vložitvi obtožb. Te informacije bi bilo treba zagotoviti otroku in staršem tako, da natančno razumejo obtožbo in možne posledice.

2. Varstvo zasebnega in družinskega življenja

6. Zasebnost in osebne podatke otrok, ki so ali so bili udeleženi v sodnih ali izvensodnih postopkih in drugih ukrepih, bi bilo treba varovati v skladu z nacionalno zakonodajo. To na splošno pomeni, da se informacije ali osebni podatki ne smejo posredovati ali objaviti, zlasti ne v medijih, ki bi lahko razkrili ali posredno omogočili razkritje otrokove identitete, vključno s sliko, podrobnim opisom otroka ali otrokove družine, imeni ali naslovi, zvočnimi in video posnetki itd.

7. Države članice bi morale v skladu s smernico 6 z zakonodajnimi ukrepi ali spremljanjem samoregulacije medijev preprečiti kršitve pravice do zasebnosti s strani medijev.

8. Države članice bi morale določiti omejen dostop do vseh evidenc ali dokumentov, ki vsebujejo osebne in občutljive podatke otrok, zlasti v postopkih, v katerih so udeleženi. Če je osebne in občutljive podatke treba prenesti, bi morale države članice ob upoštevanju otrokovih koristi urediti ta prenos v skladu z ustrezno zakonodajo o varstvu podatkov.

9. Zaslišanja ali pričanja otrok v okviru sodnih ali izvensodnih postopkov ali drugih ukrepov, kadar je primerno, bi morala potekati ob izključitvi javnosti. Praviloma bi morale biti prisotne samo tiste osebe, ki so v postopku neposredno udeležene, pod pogojem, da ne ovirajo otrok pri pričanju.

10. Strokovnjaki, ki delajo z otroki in za otroke, bi morali spoštovati stroga pravila glede zaupnosti, razen kadar obstaja tveganje, da bi se s tem otroku lahko škodovalo.

3. Varnost (posebni preventivni ukrepi)

11. Otroci bi morali biti v okviru vseh sodnih in izvensodnih postopkov ali drugih ukrepov zaščiteni pred škodljivimi dejanji, vključno z ustrahovanjem, maščevanjem in sekundarno viktimizacijo.

12. Strokovnjaki, ki delajo z otroki in za otroke, bi morali v skladu z nacionalno zakonodajo in brez poseganja v neodvisnost sodstva po potrebi opraviti redno preverjanje, da bi se zagotovila njihova primernost za delo z otroki.

13. Posebni previdnostni ukrepi bi se morali pri otrocih uporabljati v primerih, kadar je domnevni storilec kaznivega dejanja eden od staršev, družinski član ali primarni skrbnik.

KARTICA ZA DISKUSIJO 2: Smernice Ministrskega sveta Sveta Evrope glede otroku prijaznega pravosodja

Razmislite o opredelitvi “otroku prijaznega pravosodja,” temeljnih načel in splošnih značilnosti (III in IV.A.1 / 2/3). Razpravljajte o pristopih v sodnih postopkih v primerih spolnega nasilja nad otrokom, za katere je mogoče reči, da so otroku prijazni v vaši državi. Navedite konkretna načela in značilnosti postopkov, s katerimi lahko argumentirate svoje mnenje.

IZROČEK 3: Konvencija o otrokovih pravicah (OZN)

3. člen

1. Pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki, bodisi da jih vodijo državne bodisi zasebne ustanove za socialno varstvo, sodišča, upravni organi ali zakonodajna telesa, morajo biti otrokove koristi glavno vodilo.

2. Države pogodbenice se zavezujejo, da bodo otroku zagotovile takšno varstvo in skrb, kakršno je potrebno za njegovo blaginjo, upoštevaje pravice in dolžnosti staršev, zakonitih skrbnikov ali drugih posameznikov, ki so zakonsko odgovorni za otroka, in da bodo v ta namen sprejele vse ustrezne zakonodajne in upravne ukrepe.

3. Države pogodbenice zagotovijo, da se bodo ustanove, službe in zavodi, odgovorni za skrb ali varstvo otrok, prilagodili normam, ki so jih predpisale pristojne oblasti, še posebej na področju varnosti, zdravja ter števila in usposobljenosti osebja, pa tudi zajamčile ustrezen nadzor.

9. člen

1. Države pogodbenice jamčijo, da otrok ne bo proti volji staršev ločen od njih, razen če v skladu z veljavnim zakonom in postopki pristojne oblasti s pridržkom sodne presoje odločijo, da je takšna ločitev nujna za otrokovo korist. Takšna odločitev je lahko v določenem primeru, kot je zloraba ali zanemarjanje otroka s strani staršev ali ko starša živita ločeno in je potrebno odločiti o otrokovem prebivališču, neizogibna.

2. V kateremkoli postopku v skladu s 1. točko tega člena imajo vse prizadete stranke možnost sodelovati v postopku in izraziti svoja mnenja.

3. Države pogodbenice spoštujejo pravico otroka, ki je ločen od enega ali od obeh staršev, da redno vzdržuje osebne stike in neposredno zvezo z obema, razen če je to v nasprotju z njegovimi koristmi.

4. Če je taka ločitev posledica kakršnegakoli postopka, ki ga sproži država pogodbenica, kot je pripor, zapor, izgon, pregon ali smrt (vštevši smrt iz kakršnegakoli vzroka medtem, ko je oseba pod nadzorom države) enega ali obeh staršev ali otroka, mora ta država pogodbenica na zahtevo nuditi staršem, otroku ali, če je potrebno ,drugemu članu družine ustrezne podatke o tem, kje se nahaja(jo) odsotni družinski član(i), razen če posredovanje teh podatkov škoduje otrokovim koristim. Države pogodbenice nadalje jamčijo, da predložitev take zahteve sama po sebi za prizadeto osebo (osebe) ne bo imela škodljivih posledic.

12. člen

1. Države pogodbenice jamčijo otroku, ki je sposoben izoblikovati lastna mnenja, pravico do svobodnega izražanja le-teh v vseh zadevah v zvezi z njim, o tehtnosti izraženih mnenj pa se presoja v skladu z otrokovo starostjo in zrelostjo.

2. V ta namen ima otrok še posebej možnost zaslišanja v kateremkoli sodnem ali upravnem postopku v zvezi z njim, bodisi neposredno bodisi preko zastopnika ali ustreznega organa, na način, ki je v skladu s procesnimi pravili notranje zakonodaje.

19. člen

1. Države pogodbenice bodo z vsemi ustreznimi zakonodajnimi, upravnimi, družbenimi in vzgojnimi ukrepi varovale otroka pred vsemi oblikami telesnega ali duševnega nasilja, poškodb ali zlorab, zanemarjanja ali malomarnega ravnanja, trpinčenja ali izkoriščanja, vštevši spolne zlorabe, medtem ko je pod skrbništvom staršev, zakonitih skrbnikov ali katerekoli druge osebe, ki skrbi zanj.

2. Takšni zaščitni ukrepi naj, če je to primerno, vključujejo učinkovite postopke za sprejemanje socialnih programov, ki otroku in tistim, ki skrbijo zanj, zagotavljajo potrebno podporo, kakor tudi druge oblike zaščite ter ugotavljanje, obveščanje, prijavljanje, preiskovanje, obravnavanje in spremljanje prej naštetih primerov trpinčenja otrok in, če je potrebno, poseg sodišča.

20. člen

1. Otrok, ki je začasno ali za stalno prikrajšan za svoje družinsko okolje ali katerega koristi ne dopuščajo, da bi še naprej ostal v tem okolju, ima pravico do posebnega varstva in pomoči, ki mu jo zagotovi država.

2. Države pogodbenice morajo v skladu s svojo notranjo zakonodajo takemu otroku zagotoviti nadomestno skrb.

3. Takšna skrb lahko med drugim zajema rejništvo, kafalo po islamskem pravu, posvojitev ali, če je potrebno, nastanitev v primernih ustanovah, namenjenih skrbi za otroka. Pri preučevanju rešitev naj bo posebna pozornost posvečena zaželeni nepretrganosti otrokove vzgoje in njegovemu etničnemu, verskemu, kulturnemu in jezikovnemu poreklu.

24. člen

1. Države pogodbenice priznavajo otrokovo pravico do najvišje dosegljive ravni zdravja in do storitev ustanov za zdravljenje bolezni in zdravstveno rehabilitacijo. Države pogodbenice si bodo prizadevale zagotoviti, da ne bo noben otrok prikrajšan za pravico do takega zdravstvenega varstva.

3. Države pogodbenice bodo z vsemi učinkovitimi in ustreznimi ukrepi odpravljale tradicionalne navade, ki škodujejo zdravju otrok.

34. člen

Države pogodbenice se zavezujejo, da bodo otroka zavarovale pred vsemi oblikami spolnega izkoriščanja in spolnih zlorab. V ta namen bodo države pogodbenice še posebej sprejele vse ustrezne državne, bilateralne in multilateralne ukrepe, s katerimi bodo preprečile:

a) napeljevanje ali siljenje otroka h kakršnikoli nezakoniti spolni dejavnosti;
b) izkoriščanje otrok v prostituciji ali drugih nezakonitih spolnih dejavnostih;
c) izkoriščanje otrok v pornografskih predstavah in gradivih.

40. člen

1. Države pogodbenice priznavajo pravico vsakega otroka, ki je osumljen, obtožen ali spoznan za krivega kršenja kazenskega zakona, da z njim ravnajo na način, ki je v skladu z razvijanjem otrokovega občutka za dostojanstvo in vrednost, ki krepi otrokovo spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin drugih in ki upošteva njegovo starost ter zaželeno spodbujanje njegove ponovne vključitve v družbo in prevzemanje dejavne vloge v njej.

KARTICA ZA DISKUSIJO 3: Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah

1. Opredelite in se pogovorite kako zgoraj predstavljeni členi vzpostavljajo trajnostnost otroku prijaznih sodnih postopkov v primerih spolnega nasilja nad otroki.

2. Katera so področja v vaši državi, kjer ni vidnega vpliva teh členov? Predlagajte ukrepe, ki bi lahko privedli do pozitivnih sprememb.

IZROČEK 5: Vzorec trajnostnega medinstitucionalnega sodelovanja

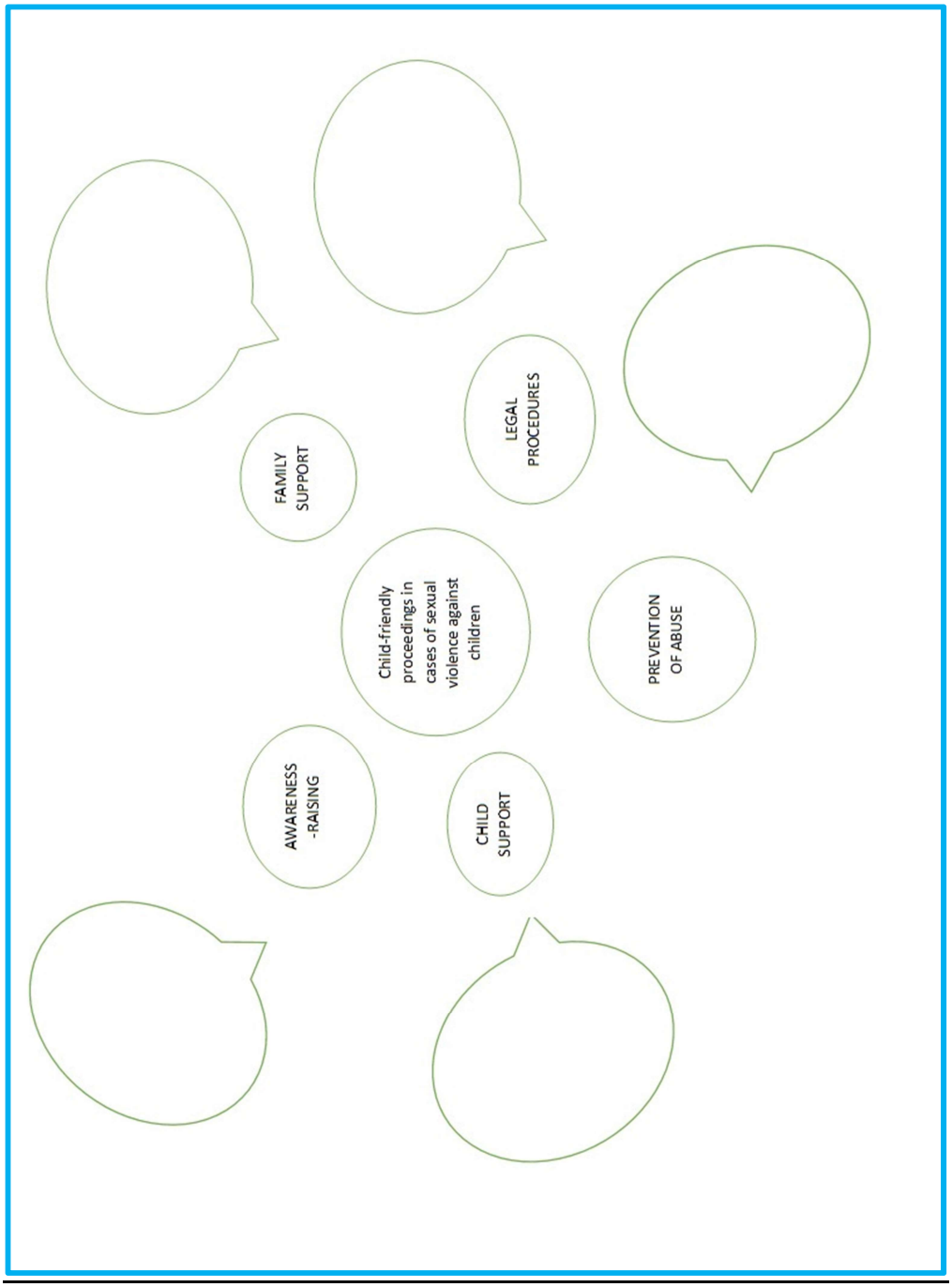

ŠIRJENJE OZAVEŠČENOSTI, PODPORA OTROKOM, Otroku prijazni postopki v primerih spolnega nasilja nad otroki, PREPREČEVANJE ZLORAB, PODPORA DRUŽINI, PRAVOSODNI POSTOPKI

II. MODUL: Neverbalna komunikacija

CILJI

Ob koncu modula bi morali udeleženci znati:

* razložiti vpliv govorice telesa in kulturnih posebnosti na komunikacijo z otrokom,
* prepoznati in navesti primere znakov neverbalne komunikacije, ki olajšajo in / ali otežijo komunikacijo z otrokom,
* opredeliti tiste udeležence, ki lahko nudijo nadaljno podporo in osebno usposabljanje v neverbalni komunikaciji z otrokom.

ČAS **2 uri 30 minut**

POVZETEK MODULA

Sklopi	Metoda	Material	Čas
2.1 Razmišljanje o neverbalni komunikaciji z otrokom	Uvodno predavanje	Uvodno predavanje 1	50 min
2.2 Govorica telesa	Diskusija o študiji primera	Izroček 6: Študija primera *Razumevanje govorice telesa* Kartice za diskusijo 5, 6 in 7	50 min
2.3 Kulturne posebnosti	Diskusija o študiji primera	Izroček 7: Študija primera *Zavedanje kulturnih posebnosti v neverbalnem sporazumevanju* Kartice za diskusijo 8, 9 in 10	50 min

SMERNICE ZA SKLOP 2.1

Namen: Širiti ozaveščenost med strokovnjaki (odvetniki, policisti, socialnimi delavci, zdravstvenimi delavci) o neverbalnem komuniciranju pri delu z otroki v primerih spolnega nasilja. Udeležencem bodo predstavljene značilnosti neverbalne komunikacije.

Priprave: Na stojalo z listi ali navadno tablo napišite Cilji modula in srečanja; pripravite kratko predstavitev o neverbalni komunikaciji za diapozitive, ki se naj nanaša na Uvodno predavanje 1. Uredite mize in razporedite udeležence v skupine v skladu z navodili za izvedbo metode svetovne kavarne.

Material: 4 do 5 diapozitivov; Uvodno predavanje 1.

Oprema: table z listi, markerji, odpadni papir, samolepilni lističi post-it, lepilni trak.

AKTIVNOSTI	ČAS
Ogrevanje: udeležencem napovejte, da sledi kratka nalog, da se "zbudijo". • Vsak udeleženec naj na sredino lista A4 vpiše vprašanje, ki je povezano s temo, obravnavano na prejšnjem srečanju. Nato jih prosite, če lahko iz tega lista naredijo letalo (druga možnost je papirnata krogla). Razdelite udeležence v dve skupini, postavite vsako skupino na nasprotno stran sobe, udeleženci pa so obrnjeni drug proti drugemu. Udeleženci morajo vreči letala skupini nasproti in pobrati letala, ki pristanejo poleg njih. Nato morajo udeleženci eden za drugim prebrati in odgovoriti na vprašanje na papirju, ki so ga ujeli.	10 min
Z uporabo navadne bele table ali stojala z listi predstavite: Cilje modula Namen srečanja	5 min
Začnite s tem, da udeležence vprašate, kaj menijo o neverbalnem sporazumevanju z otroki, zlasti v sodnih postopkih. S pomočjo predhodno pripravljenih diapozitivov vnesite dve značilnosti neverbalne komunikacije, ki se pojavijo v študijah primerov iz tega modula.	15 min
Kratke študije primerov: v dveh skupinah udeleženci razpravljajo in vsem predstavijo primer dobre prakse neverbalnega sporazumevanja z otrokom; Dve skupini razpravljata in vsem predstavita konkretne razmere, ko je govorica telesa poslabšala komunikacijo z otrokom.	20 min

SMERNICE ZA SKLOP 2.2

Namen: Povečati ozaveščenost med strokovnjaki (odvetniki, policisti, socialnimi delavci, zdravstvenimi delavci) o neverbalnem komuniciranju pri delu z otroki v primerih spolnega nasilja. Udeleženci bodo razpravljali o neverbalnem komuniciranju s poudarkom na načinih, s katerimi govorica telesa vpliva na komunikacijo z otrokom.

Priprave: Na kratko predstavite študijo primera, ki je razdeljena na tri dele, vsak del pa ima ustrezno diskusijo z navodili na karticah. Organizirajte mize in razdelite udeležence v skupine po principu pravil svetovne kavarne.

Material: Izroček 6 (po ena kopija za vsakega udeleženca).

Oprema: table z listi, markerji, odpadni papir, samolepilni lističi post-it, lepilni trak.

AKTIVNOSTI	ČAS
Predstavite namen srečanja in študijo primera.	10 min
Diskusija po študiji primera na temo Razumevanja govorice telesa: Pojasnite, da bo za vsak del študije primera vsaka miza dobila svoje izvode študije primera in kartice za diskusijo s smernicami.	30 min
Povzemite diskusije: En udeleženec iz vsake skupine stoje predstavi povzetek skupinske diskusije v tabelo, kjer skupina trenutno sedi.• Predavatelj uporabi stojalo z listi ali navadno tablo, da poudari glavne ideje.	10 min

SMERNICE ZA SKLOP 2.3

Namen: Povečati ozaveščenost med strokovnjaki (odvetniki, policisti, socialnimi delavci, zdravstvenimi delavci) o neverbalnem komuniciranju pri delu z otroki v primerih spolnega nasilja. Udeleženci bodo razpravljali o neverbalnem komuniciranju s poudarkom na načinih, s katerimi kulturne posebnosti vplivajo na komunikacijo z otrokom.

Priprave: Na kratko predstavite študijo primera, ki je razdeljena na tri dele, vsak del pa ima ustrezno diskusijo z navodili na karticah. Organizirajte mize in udeležence razporedite v skupine po principu pravil svetovne kavarne.

Material: Izroček 7 (po ena kopija za vsakega udeleženca).

Oprema: stojalo z listi, markerji, odpadni papir, samolepilni lističi post-it, lepilni trak.

AKTIVNOSTI	ČAS
Predstavite namen srečanja in študijo primera.	10 min
Diskusija po študiji primera na temo *Zavedanje kulturnih posebnosti neverbalnega komuniciranja*: Pojasnite, da bo za vsak del študije primera vsaka miza dobila svoje izvode študije primera in kartice za diskusijo s smernicami.	30 min
Povzemite diskusije: En udeleženec iz vsake skupine stoje predstavi povzetek skupinske diskusije v tabelo, kjer skupina trenutno sedi. Predavatelj uporabi tablo na liste ali navadno tablo, da poudari glavne ideje.	10 min

DODATNI MATERIAL
II. MODUL

UVODNO PREDAVANJE 1: NEVERBALNA KOMUNIKACIJA

Neverbalna komunikacija

Neverbalna komunikacija je prenos misli, podatkov, prepričanj, odnosov in čustev brez uporabe besed. Natančneje, "neverbalno komuniciranje" pomeni vsako obliko jezikovnega vedenja, ki se zaznava skozi čutila in vpliva na proces človeške interakcije. Fizični dotiki, obrazni izrazi, očesni stik, drža telesa, gibi in fizična razdalja se štejejo za neverbalna dejanja.

Predavatelji morajo biti pred začetkom programa JudEx + dobro obveščeni o študijskem ozadju in poklicnih izkušnjah udeležencev. To jim omogoča, da izberejo vrsto informacij, ki jih vključijo v uvodno predavanje in najprimernejše učne strategije, ki bi skupini ustrezale. Za uvodno predavanje se priporoča, da se pred izvajanjem programa pripravi kratek in jasen vizualni prikaz.

Razumevanje govorice telesa

Tako kot neverbalna komunikacija vpliva na vse druge oblike človeške interakcije, vpliva tudi na interakcijo strokovnjaka z otrokom, ki je bil spolno zlorabljen. To razmerje je dvosmerno, zato mora biti strokovnjak zelo pozoren tako v sporočilih, ki jih otroku prenese z neverbalnimi dejanji, kot tudi v razumevanju in dekodiranju sporočil, ki jih otrok želi prenesti.

Nerverbalna sporočila strokovnjaka neposredno vplivajo na njun odnos, saj lahko kaže na odobritev ali neodobravanje otrokovih sporočil ali obnašanja, kar lahko privede do dejstva, da otrok priredi dejstva, da bi se prikupil. Izrazi obraza močno vplivajo na nadaljnje reakcije otroka. Na primer, izrazi presenečenja ali gnusa pri strokovnjaku lahko otroka vodijo k zadrževanju informacij, k dajanju protislovnih izjav ali k pretiranemu dramatiziranju dogodkov.

Strokovnjaki morajo upoštevati sledeče:

* Razdalja med strokovnjakom in otrokom. Med obema mora biti razdalja vsaj en meter (odvisno od tega, kako sramežljiv ali ranjen je otrok). Vsak otrok ima svoj osebni prostor, toda z odmikanjem več kot dveh metrov strokovnjak presega mejo razdalje za vzpostavljanje socialnega stika. Če otrok izrazi potrebo po bolj intimnem stiku, se mu lahko približa.

* Položaj in drža telesa. Priporoča se, da strokovnjak in otrok sedita na isti višini in da se ne gledata iz oči v oči, saj to spominja na položaj konfrontacije. Strokovnjak mora imeti svoje noge in roke rahlo narazen in se rahlo nagniti proti otroku.

* Uskladiti pravi čas za strokovno govorico telesa (narediti iste gibe in posnemati otroka). Ta sinhronizacija daje otroku občutek, da je slišan.

* Obrazni izraz. Otrok bo prenehal govoriti, če: je strokovnjak zaskrbljen zaradi tega, kar se dogaja okoli njega, kaže, da mu je dolgočas in ima neprimeren izraz (npr. če se nasmehne, ko otrok pove kaj žalostnega in bolečega).

* Slušne in motorične spodbude. Strokovnjak lahko izrazi zanimanje z uporabo zvokov, kot so “Hmm ... hmm” in “Aha ...” ter s kimanjem, pa tudi z mimetičnimi izrazi z glavo in obrazom (v skladu s tem, kar je bilo povedano).

* . Nasmeh, ki otrokom pogosto pomaga, da se sprostijo in se počutijo dobro in varno v družbi s strokovnjakom.

* Očesni stik z otrokom. Če strokovnjak nenehno vzpostavlja očesni stik, se lahko otrok počuti nelagodno, če pa komaj kdaj pogleda otroka, bo težko ujel njegova čustva. Očesni stik je potreben, vendar do neke mere.

* Tišina. Normalno je, da v pogovoru obstajajo trenutki tišine. Strokovnjak mora otroku omogočiti, da ima čas priti do notranjih skrbi in izraziti svoje najgloblje misli in občutke. Veliki intervali tišine lahko kažejo otrokovo težavo, da bi se s težavo spoprijel, zato mora strokovnjak pomagati otroku s postavljanjem vprašanj ali s ponudbo, da se lahko na to temo vrneta pozneje.

Poleg tega je pomembno, da strokovnjak posebno pozornost nameni neverbalnemu vedenju otroka, kot so:

* Geste. Vsaka poteza, ki jo otrok naredi, prinaša sporočilo. Nekateri samocentrični vzorci obnašanja, kot je igranje s prsti ali z oblačili lahko prikažejo otrokovo težavo vzpostaviti stik s strokovnjakom in nekateri relacijski vzorci vedenja, kot je dotik strokovnjakovega telesa označuje otrokovo potrebo po tesnejšem stiku.

* Obrazni izrazi. Posvečanje posebne pozornosti otrokovim izrazom obraza in postavljanje ustreznih vprašanj strokovnjaku pomaga bolje razumeti, kaj otrok razmišlja ali čuti.

* Pogled. Dobro je opazovati smer in gibljivost, intenzivnost in izraznost otrokovega pogleda.

* Ton glasu. Strokovnjak mora opazovati, če je otrok ravnodušen, sproščen ali živčen v vseh fazah pogovora.

* Hitrost in intenzivnost njegovega govora pomaga pri dekodiranju sporočila, ki ga otrok pošlje. Če otrok pravi, da je srečen, toda zvok njegovega glasu nakazuje drugače, se lahko postavi nekaj vprašanj, da se ugotovi ali in zakaj obstaja nasprotje med tem, kar pravi in med tem, kako to izreče.

Kulturne razlike v neverbalni komunikaciji

V vsaki kulturi obstajajo posebni načini izražanja čustev, obravnavanja bolečine in žalosti, govorjenja o sebi, svetovanja za lajšanje bolečine in za pristop k spolnosti. Podobno obstajajo velike razlike med kulturami glede neverbalne komunikacije.

Strokovnjak, ki dela s spolno zlorabljenimi otroki iz drugih kultur, mora posebej upoštevati morebitne kulturne razlike, da prepreči prenašanje ali sprejemanje napačnih sporočil.

Strokovnjak mora preučiti kulturo, iz katere otrok prihaja, že pred prvim srečanjem.

* Dobro je spremljati vedenje otroka in njegove družine. Če otrok pride blizu ali se brezskrbno dotakne strokovnjaka, lahko vzajemno on stori enako.

* Gibe rok in ramen je treba izvajati z veliko previdnostjo. Mnoge geste imajo zelo različne pomene v različnih kulturah.

* Obrazni izraz otroka lahko vodi do napačne razlage njegovih občutkov ali pa precenjevanja ali podcenjevanja čustvenega bremena. To velja tudi za prisotnost ali odsotnost solz ali joka in drugih izrazov bolečine, ki so tesno povezani z otrokovo kulturo in značajem.

* Otroka ne silite k očesnem stiku. V nekaterih kulturah velja, da je očesni stik nespoštljiv ali nesramen in odsotnost stika z očmi ne pomeni, da oseba ni pozorna. V Gani se na primer mlade otroke uči, da ne smejo gledati odrasle osebe v oči, ker se to šteje za dejanje neposlušnosti.

IZROČEK 6: Študija primera *Razumevanje govorice telesa*

Povzetek

Namen te študije primera je pomagati strokovnjakom (odvetnikom, policistom, socialnim delavcem) izboljšati svoje neverbalne spretnosti ko komunicirajo z otroki, ki so doživeli spolno zlorabo. Strokovnjaki se bodo naučili prepoznati, kaj se na otroka prenese preko neverbalne komunikacije ter prepoznati in razumeti sporočila, ki jih otrok prenaša prek svoje govorice telesa.

Ključne besede

Govorica telesa, neverbalna komunikacija, spolna zloraba otroka, otroška varna hiša.

Definicije

Govorica telesa: zavestno in nezavedno gibanje in drža, s katero se skomunicirajo odnosi in čustva. Govorica telesa je nekakšna neverbalna komunikacija, kjer so misli, namere ali čustva izražene preko fizičnega obnašanja in uporabe prostora.

Neverbalna komunikacija: Neverbalno komuniciranje se nanaša na misli, podatke, prepričanja, vedenja in čustva, ki se prenašajo brez besed. Natančneje, "neverbalno komuniciranje" vključuje vse oblike neverbalnega vedenja (dotik, izrazi obraza, očesni stik, telesna drža, gibi in telesna razdalja), ki se zaznava s čutili in vpliva na potek / proces človeške interakcije.

Varna hiša: Je otrokom prijazen, interdisciplinaren in medinstitucionalen center, kjer pod isto streho sodelujejo različni strokovnjaki pri preiskovanju domnevnih primerov spolne zlorabe otrok in zagotavljanju ustrezne podpore otrokom, ki so žrtve zlorab.

Temeljni koncept je preprečiti, da bi otroka vedno znova izpostavljali pogovorom s številnimi institucijami na različnih lokacijah in zagotoviti otrokom prijazno okolje za preiskovalne razgovore, da se zmanjša anksioznost pri otroku, kar je ključnega pomena za to, da otrok razkrije določene podatke.

Uvod

Ta študija primera prikazuje neverbalno komunikacijo med Claro (socialno delavko) in Johnom (mladoletnikom, ki je bil žrtev spolne zlorabe) med prvim razgovorom. Clara in John se prvič srečata v otroški varni hiši in strokovnjakinja ga povabi, naj vstopi v njeno pisarno, da bi se pogovorila o obtožbi zaradi spolnih zlorab. Ocenila pa naj bi tudi načrt za zagotavljanje nadaljnjih storitev.

Namen te študije primera je poudariti pomen pripravljenosti strokovnjaka, da se učinkovito spoprime z neverbalnimi sporočili, izraženimi med intervjujem, zlasti med otrokovim pripovedovanjem o dogodkih ter na ta način otroku olajšati tokratno izkušnjo. Hkrati s to študijo primera dobimo primer negativnih posledic neprepoznavanja in neučinkovitega razlaganja neverbalne komunikacije tako za otroka kot za potek komunikacije med otrokom in strokovnjakom.

Ozadje

Kot v vsakem drugem primeru, tudi tukaj neverbalna komunikacija vpliva na medsebojno interakcijo. To velja tudi za interakcijo med strokovnjakom in otrokom, ki je bil spolno zlorabljen.

Neverbalna komunikacija strokovnjaka neposredno vpliva na otroka, saj lahko izraža odobravanje ali neodobravanje otrokovih sporočil ali obnašanja, kar lahko privede do tega, da otrok priredi dejstva, da bi se prikupil. Če strokovnjak sistematično ne posveča otrokovemu neverbalnemu sporočanju dovolj pozornosti, morda ne bo razumel sporočil, ki jih otrok poskuša posredovati preko govorice telesa.

S to študijo primera se bodo strokovnjaki naučili, kateri so osnovni elementi govorice telesa, kako se lahko učinkovito odzivajo na te lastnosti / značilnosti, da bi spodbudili otrokovo samorazkritje. Naučili se bodo tudi kako prepoznati in razlagati neverbalno komunikacijo otroka in sporočila, ki jih poskuša posredovati.

Ključne osebe

Clara / Socialna delavka: Clara je mlada socialna delavka, ki svojo službo opravlja dve leti kot in je nedavno postala zadolžena za primere spolnih zlorab otrok, ko se je preselila v varno hišo.

John: star sedem let in je svojim staršem razkril, da ga je njegov dedek (iz očetove družine) spolno zlorabil, medtem ko je bil pri njih na poletnih počitnicah.

1. del: Prvi del razgovora

Dan po Johnovem razodetju dogodka staršem se je v varni hiši srečala skupina specializiranih strokovnjakov, ki so preučili in prevzeli obravnavo primera. Clara je sprejela Johna in njegove starše ter jih povabila, da se usedejo v skupnem prostoru, kjer se je predstavila in razložila postopke, ki jih je potrebno izvesti. Kasneje je povabila Johna, da pride v njeno pisarno, da opravita prvi razgovor. Čeprav John ni želel, je sledil Clari v pisarno po prigovarjanju staršev. Clara je prosila Johna, da sede na kavč v njeni pisarni, nato pa je vzela svoj zvezek in se usedla tik ob njem. Ves čas intervjuja se je Clara osredotočala na strukturiran vprašalnik, ki ga je sestavila, da bi zagotovila vse potrebne informacije za individualni načrt oskrbe za Johna. Ves čas razgovora se je John nemirno igral in mečkal rob svoje kratke majice.

2. del: Drugi del razgovora

V prve pol ure je John odgovoril na vsa vprašanja v zvezi s svojo družino. Nato so ga prosili, naj opiše, kaj se je točno zgodilo v hiši starih staršev. Po tem vprašanju je sledilo nekaj minut tišine. Clara je spoznala, da se je John v sebi boril, da bi začel z opisom zlorabe, zato se je odločila za spodbudo, objela ga je in mu rekla: “Močan si! Prepričana sem, da lahko poveš o vsem, kar se je zgodilo.” John se je izvil iz njenega naročja in nekaj minut molčal. Clara se je naslonila nazaj na kavč in umaknila roke ter čakala, da začne pripovedovati.

3. del: Zaključni del razgovora

Po nekaj minutah je John začel pripovedovati dogodke, kot so se zgodili med poletnimi počitnicami v hiši starih staršev; bil je v solzah in govoril je z drhtečim glasom. Medtem ko je opisoval trenutek, ko mu je njegov dedek ukazal, da ga zadovolji z oralnim seksom, ga je Clara pogledala s presenečenjem in izrazom gnusa in odpora. Na tej točki je John zopet bruhnil v jok in prosil, da bi rad šel k svojim staršem. Clara ga je poskušala umiriti in mu povedala, da bo lahko videl svoje starše takoj, ko končajo z razgovorom in ga je še naprej spraševala o dogodkih, ki so sledili. John ji je obrnil hrbet in naprej jokal. Na tej točki se je Clara odločila prekiniti razgovor in je v sobo poklicala Johnove starše. Ko so vstopili v sobo, so se Johnovi starši usedli poleg njega in ga pomirili, preden so odšli.

KARTICA ZA DISKUSIJO 5: Študija primera *Razumevanje govorice telesa* (I. del)

* Kaj menite o Clarinem pristopu do sestanka z Johnom?
* Kateri dve ali tri spretnosti mislite, da bi lahko Clara bolj razvila, da bi razumela, kako se je John dejansko počutil glede situaije in ki bi pripomogle, da bi se fant počutil bolj udobno?

KARTICA ZA DISKUSIJO 6: Študija primera *Razumevanje govorice telesa* (II. del)

* Katere so neverbalni znaki, ki kažejo, da je komunikacija spodletela?
* Kako bi lahko Clara ravnala, ko je zaznala očitne Johnove težave pri pripovedovanju o dogodkih?
* Kako lahko strokovnjaki med komunikacijo z otrokom reagirajo na trenutke tišine? Kaj se lahko zgodi, če strokovnjaki prekinejo tišino ali če je ne?

KARTICA ZA DISKUSIJO 7: Študija primera *Razumevanje govorice telesa* (III. del)

* Kateri so znaki govorice telesa, ki jih je treba upoštevati?
* Kako bi lahko Clara bolj učinkovito in z več občutka ravnala ob Johnovem zlomu?
* Kaj bi se iz diskusije naučili in uporabili v svoji praksi?

IZROČEK 7: Študija primera *Zavedanje kulturnih posebnosti pri neverbalni komunikaciji*

Povzetek

Ta študija primera je namenjena izboljšanju neverbalnih spretnosti strokovnjakov (odvetnikov, policistov, socialnih delavcev itd.), ki so v stiku z zlorabljenimi otroki iz različnih kulturnih okolij in ras. Strokovnjaki se bodo naučili, kako se odzivati na kulturne posebnosti otroške neverbalne komunikacije in učinkovito komunicirati z mladimi žrtvami.

Ključne besede

Kulturne posebnosti, strokovnjaki, ki se ukvarjajo s primeri spolne zlorabe, varna hiša.

Neverbalna komunikacija: Neverbalno komuniciranje se nanaša na misli, podatke, prepričanja, vedenja in čustva, ki se prenašajo brez besed. Natančneje, "neverbalno komuniciranje" vključuje vse oblike neverbalnega vedenja (dotik, izrazi obraza, očesni stik, telesna drža, gibi in telesna razdalja), ki se zaznava s čutili in vpliva na potek / proces človeške interakcije.

Varna hiša: Je otrokom prijazen, interdisciplinaren in medinstitucionalen center, kjer pod isto streho sodelujejo različni strokovnjaki pri preiskovanju domnevnih primerov spolne zlorabe otrok in zagotavljanju ustrezne podpore otrokom, ki so žrtve zlorab.

Temeljni koncept je preprečiti, da bi otroka vedno znova izpostavljali pogovorom s številnimi institucijami na različnih lokacijah in zagotoviti otrokom prijazno okolje za preiskovalne razgovore, da se zmanjša anksioznost pri otroku, kar je ključnega pomena za to, da otrok razkrije določene podatke.

Uvod

Ta študija primera se nanaša na neverbalno komunikacijo med Georgeom (odvetnikom) in Aaeesho (mladoletnico, ki je bila spolno zlorabljena) med njunim sestankom za pripravo postopka navzkrižnega zaslišavanja. Aaeesha je pred kratkim zaupala svojemu učitelju, da jo je spolno nadlegoval moški, rojak, ki zelo pogosto obišče njihovo hišo in ki ima zelo dobre odnose z njenimi starši. Aaeeshin učitelj je s soglasjem njenih staršev prijavil incident ciprski policiji in s tem so se začeli sodni postopki. George je že srečal z Aaeesho in njeno družino v varni hiši na dan, ko je dala izjavo. Danes se mora z njo sestati še enkrat za pripravo na navzkrižno zaslišanje.

Cilj študije je poudariti potrebo po sprejemanju, priznavanju in učinkovitem upravljanju s kulturnimi posebnostmi vsakega otroka. V tej študiji primera je očiten potencialni negativni učinek, ki bi lahko bil posledica neznanja strokovnjakov o kulturnih razlikah v neverbalni komunikaciji otroka.

Ozadje

V vsaki kulturi obstajajo posebni načini izražanja čustev, predelovanje bolečine in žalosti, načini, na katere ljudje govorijo o sebi in svojih družinah, dajejo nasvete, pomirjajo in pristopijo k seksualnosti. Na enak način obstaja veliko razlik med kulturami v njihovi neverbalni komunikaciji. Na primer, v zvezi z dotikom, v evropski kulturi šteje božanje otroka po glavi za prijazno ali ljubečo gesto, medtem ko to v Aziji štejejo kot neprimerno, saj domnevajo, da je glava sveti del telesa. Podobno je na Bližnjem vzhodu leva roka namenjena osebni higieni in se z njo ne sme dotikati drugih ljudi, medtem

ko se v muslimanskih kulturah fizično dotikanje med osebami nasprotnega spola šteje za neprimerno gesto. Takšne kulturne razlike obstajajo na vseh ravneh neverbalnega komuniciranja (očesni stik, drža itd.). Strokovnjaki pa jih morajo upoštevati pri delu s spolno zlorabljenimi otroki iz drugih kultur, da bi se tako izognili pošiljanju ali sprejemanju napačnih sporočil. S to študijo primera bodo udeleženci spoznali, kako se spoprijeti s kulturnimi posebnostim otrok in razmislili o načinih za reševanje morebitnih težav.

Ključne osebe

George / tožilec: Odvetnik pri Uradu državnega tožilca države in je zadolžen za obravnavo primerov spolnih zlorab otrok.

Aaeesha: Petletna deklica, doma iz Sirije, zadnja tri leta pa živi z družino na Cipru. Govori grško, a ne tekoče.

Aaeesha je pred kratkim zaupala svojemu učitelju, da jo je spolno nadlegoval moški rojak.

Aaeeshini starši: srednjih let, doma iz Sirije. Ne govorijo grško, oče govori angleško, mama pa ne.

1. del: Srečanje odvetnika in otrokove družine za pripravo na navzkrižno zaslišanje

Srečanje Georgea z Aaeesho in njeno družino je bilo predvideno za danes ob 10:00 v varni hiši. George pride z rahlo zamudo in odhiti v čakalnico, kjer je Aaeesha z družino. V eni roki drži aktovko s potrebnimi dokumenti, v drugi pa svojo jakno. Takoj se obrne k staršem, se opraviči za zamudo in ponudi roko za rokovanje. Aaeeshin oče se odzove na Georgeovo gesto, medtem ko mati le pokima in obrne pogled v tla. George nato odhiti na kraj, kjer se Aaeesha igra, se dotakne njenega ramena, da bi se obrnila proti njemu, saj je zaposlena z igračami, ponudi ji roko v pozdrav in reče: “Hej Aaeesha, jaz sem George, srečala sva se, ko si prvič prišla sem. Se me spomneš; danes bi se rad malo pogovoril s teboj.” Aaeesha se ne odzove na Georgeovo gesto, dotakne se svoje rame in se obrne k staršem. Njeni starši jo spodbujajo, naj sledi Georgeu in ji prigovarjajo v maternem jeziku.

2. del: Začetna faza srečanja med odvetnikom in otrokom za pripravo na navzkrižno zasliševanje

Ko vstopita v posebej namenjen prostor za razgovore v varni hiši, George spodbudi Aaeesho, da se usede tja, kjer se počuti najbolj udobno. Aaeesha se je odločila sedeti na tleh z igrami, ki jih je prinesla s sabo. George je sedel na svojem velikem usnjenem stolu za mizo nasproti in začel opisovati postopek navzkrižnega zasliševanja. Aaeesha se je še naprej igrala s svojimi igračami in se je odzivala na Georgeova navodila in nasvete s kimanjem. George ni bil prepričan, ali je Aaeesha razumela navodila in jo je zato prosil, naj ga za trenutek pogleda in ponovi, kar je do tedaj slišala, da bi se prepričal ali bo pravilno odgovorila na sodnikovo vprašanje. Aaeesha je nekaj sekund gledala Georgea v oči in nato nadaljevala z igro ter ponovila, kar je slišala. “Bravo, zelo dobro, hvala,” je dejal George in dvignil palec navzgor (gesta z dvignjenim palcem), da jo spodbudi, naj nadaljuje. Ko je Aaeesha videla Georgeovo gesto, se je splazila in počepnila v kotu sobe. George si ni znal razložiti njenega obrambnega položaja in tako ni mogel povedati ničesar ustreznega, zato je za nekaj časa zavladala tišina.

3. del: Zaključna faza: odvetnikovo srečanje z otrokom

Po nekaj minutah tišine se je George odločil, da bo poskusil pristopiti k Aaeeshi in razjasniti, kaj se je zgodilo. Sedel je na tla ob njej in ji rekel: “Izgledaš zelo prestrašena. Te je kaj prestrašilo? Sem rekel ali naredil kaj takega, kar te je prestrašilo?” Aaeesha je ostala zvita na tleh in trdno držala svoje igrače. George je z mirnim glasom še vedno vljudno prosil, naj se igra z njim. Aaeesha je neodločno dvignila glavo, videla Georgeov nasmeh in odprla roko, da mu je ponudila eno od svojih igrač. Potem ko sta se nekaj časa igrala, se je Aaeesha počutila bolje in je učinkoviteje začela sodelovati z Georgeom. Ob koncu srečanja sta oba rekla, da sta zadovoljna, saj se je Aaeesha počutila dobro pripravljena na zaslišanje.

KARTICA ZA DISKUSIJO 8: Študija primera *Zavedanje kulturnih posebnosti pri neverbalni komunikaciji* (I. del)

- Kako ocenjujete Georgeov pristop do Aaeeshe in njene družine?
- Kateri elementi Georgeovega odnosa so po vašem mnenju bili primerni in kateri ne, če upoštevate kulturne posebnosti družine?
- Kaj bi bilo treba storiti, da bi se Aaeesha počutila bolj udobno?

KARTICA ZA DISKUSIJO 9: Študija primera *Zavedanje kulturnih posebnosti pri neverbalni komunikaciji* (II. del)

- Kaj menite o Georgeovem pristopu do Aaeeshe?
- Kaj bi bilo treba storiti, da bi Aaeesha počutila bolj udobno?
- Kaj, menite, je povzročilo Aaeeshino obrambno držo?

KARTICA ZA DISKUSIJO 10: Študija primera *Zavedanje kulturnih posebnosti pri neverbalni komunikaciji* (III. del)

- Kaj menite o napredovanju sestanka?
- Kateri elementi Georgeovega odnosa po vašem mnenju niso bili koristni in kaj je bilo koristno?
- Kakšen bi bil rezultat srečanja, če George v odziv na Aaeeshin obrambni položaj ne bi ravnal na tak način, kot je?
- Kako bi lahko še drugače odreagiral na Aaeeshin obrambni položaj?
- Kaj bi lahko storil strokovnjak, da bi se izognili pošiljanju ali sprejemanju napačnih sporočil z neverbalno komunikacijo?

III. MODUL: Verbalna komunikacija

CILJI

Ob koncu modula bi morali udeleženci znati:

* razložiti, na katere načine kognitivni razvoj otroka določa verbalno komunikacijo,
* prepoznati in podati primere verbalnih sporočil, ki spodbujajo vzpostavitev varnega in zaupanja vrednega odnosa z otrokom,
* opredeliti dodatne službe in vire, preko katerih se lahko dodatno usposobijo in nadgradijo spretnosti verbalne komunikacije z otrokom.

ČAS **2 uri**

POVZETEK MODULA

Sklop	Metoda	Material	Čas
3.1 Razmišljanje o verbalni komunikaciji z otrokom	Uvodno predavanje	Uvodno predavanje 2	50 min
3.2 Verbalna komunikacija in zaupanje	Razgovor o študiji primera / metoda svetovne kavarne	Izroček 8: Študija primera 3 *Graditi varen in zaupanja vreden odnos* Kartice za diskusijo 11 in 12	70 min

SMERNICE ZA SKLOP 3.1

Namen: Usposobiti strokovnjake (odvetnike, policiste, socialne delavce, zdravstvene delavce) o verbalnem komuniciranju pri delu z otroki v primerih spolnega nasilja. Udeleženci bodo seznanjeni z najpomembnejšimi fazami kognitivnega razvoja in verbalne komunikacije.

Priprave: Na stojalo z listi ali belo tablo napišite Cilji modula in sklopa; pripravite kratko predstavitev z diapozitivi na temo verbalne komunikacije, ki naj se nanaša na Uvodno predavanje 2. Organizirajte mize in skupine udeležencev po principu pravil svetovne kavarne.

Material: 4 do 5 diapozitivov: Uvodno predavanje 2.

Oprema: Table z listi, markerji, odpadni papir, samolepilni lističi post-it, lepilni trak, prenosni računalnik, power point predstavitev.

AKTIVNOSTI	ČAS
Ogrevanje: Udeleženci naj vsak zase napišejo seznam 4 stvari, ki jih želijo doseči v svojem trenutnem poklicu pred upokojitvijo. Na voljo jim dajte 5 minut, da seznam napišejo. Osredotočiti se morajo na dosežke znotraj svojega trenutnega delovnega mesta. Obenem morajo predlagati tudi časovnico za izvedbo teh ciljev pred upokojitvijo. Ko zaključijo s seznami, udeleženci predebatirajo želje s skupino in si drug drugemu svetujejo, kaj je mogoče storiti, da bi dosegli cilje na seznamu. Za skupinsko razpravo namenite 15 minut časa.	20 min
Z uporabo table z listi ali bele table predstavite cilje modula in namen tematskega sklopa.	5 min
Najprej udeležence vprašajte, kako si razlagajo značilnosti verbalne komunikacije z otroki, zlasti v sodnih postopkih. S predhodno pripravljenimi diapozitivi predstavite, kaj je verbalna komunikacija.	15 min
Različne faze kognitivnega razvoja dodelimo skupinam, udeležence prosite, naj predebatirajo primere verbalne komunikacije, ki a) prispevajo k izgradnji zaupljivega odnosa, b) zmanjšujejo zaupljivost v odnosu, glede na vsako kognitivno stopnjo.	20 min

SMERNICE ZA SKLOP 3.2

Namen: Usposobiti strokovnjake (odvetnike, policiste, socialne delavce, zdravstvene delavce) o verbalnem komuniciranju pri delu z otroki v primerih spolnega nasilja. Udeleženci bodo razpravljali o verbalni komunikaciji s poudarkom na učinkoviti verbalni komunikaciji med prvim stikom med strokovnjakom in otrokom, upoštevajoč okoliščine, ozadje, ranljivost otroka.

Priprave: Na kratko predstavite študijo primera, razložite, da je razdeljena na dva dela in da ima vsak del diskusijo z navodili na ustreznih karticah. Organizirajte mize in skupine udeležencev po navodilih metode svetovne kavarne.

Material: Izroček 8 (po ena kopija za vsakega udeleženca). Kartice za diskusijo 11 in 12.

Oprema: Table z listi, markerji, odpadni papir, samolepilni lističi post-it, lepilni trak.

AKTIVNOSTI	ČAS
Predstavite namen sklopa in študijo primera.	10 min
Diskusija o študiji primera o Izgradnji varnega in zaupanja vrednega odnosa: Pojasnite, da bo vsaka miza imela kopije študij primerov in kartice za razpravo s smernicami za vsak del študije primera posebej.	30 min
Povzemite diskusije: En udeleženec iz vsake skupine stoje predstavi povzetek skupinske diskusije. Predavatelj uporabi tablo na liste ali navadno tablo, da poudari glavne ideje in tako da možnost udeležencem, da aktivno prisostvujejo v razpravi.	30 min

DODATNI MATERIAL
III. MODUL

UVODNO PREDAVANJE 2: VERBALNA KOMUNIKACIJA

Komunikacija z otrokom

Pri komuniciranju z otroki je treba upoštevati otrokovo kognitivno in verbalno sposobnost, da lahko svoje sporočilo otroku prilagodimo. Če nekdo poskuša komunicirati z otroki na enak način kot z odraslimi, gre lahko "igra" komunikacije popolnoma v napačno smer. Poleg tega je treba upoštevati, da se na zelo različne načine pogovarjamo z malčkom, starejšim otrokom ali najstnikom.

Predavatelji morajo biti pred začetkom programa JudEx + dobro obveščeni o študijskem ozadju in poklicnih izkušnjah udeležencev. To jim omogoča, da izberejo vrsto informacij, ki jih vključijo v uvodno predavanje in najprimernejše učne strategije, ki bi skupini ustrezale. Za uvodno predavanje se priporoča, da se pred izvajanjem programa pripravi kratek in jasen vizualni prikaz.

Kognitivni razvoj

Ena od glavnih teorij kognitivnega razvoja prihaja izpod peresa Jeana Piageta, ki se sklicuje na štiri različne stopnje[16], ki opisujejo intelektualne sposobnosti dojenčka, otroka in najstnika.

- Senzomotorična (zaznavno – gibalna) stopnja (od rojstva do približno 2. leta): Otroci pridobivajo znanje preko čutnih izkušenj in manipuliranja s predmeti. Dojenčki se naučijo, da stvari še vedno obstajajo, čeprav jih ni mogoče videti (trajnost predmeta). Zavedajo se, da lahko njihova dejanja povzročijo dogajanja v svetu okoli njih.

- Predoperativna stopnja (od 2. do približno 7. leta): Njihovo razmišljanje še ni povsem logično, še vedno so zmedeni glede tega, kaj je resnično in kaj je domišljijsko. Pomembne točke za to stopnjo, ki so pomembne za našo razpravo so:

    - Egocentrično razmišljanje: otroci stežka razumejo stališče ali mnenje druge osebe.
    - 'Moralni realizem' je še ena od značilnosti te stopnje, otrokovo prepričanje, da vsi okrog njega enako razmišljajo glede razlike med tem, kaj je prav in tem, kaj je narobe.

Stopnja konkretno logičnega mišljenja (od 7. do 11. leta): To je začetek logičnega razmišljanja, vendar otrok še vedno ne more razmišljati o abstraktnih pojmih, na primer svobodi, veri, miru, pravičnosti itd. Običajno ne zmorejo razmišljati abstraktno ali hipotetično. Izboljša pa se otrokovo razmišljanj o tem, kako drugi ljudje vidijo neko situacijo.

Stopnja formalno logičnega mišljenja (od 11. leta naprej): Odrasli način razmišljanja. Najstnik lahko razmišlja o abstraktnih konceptih, postavlja in preizkuša hipoteze ter logično razmišlja.

---

[16] Več informacij dobite na: http://www.simplypsychology.org/piaget.html ali si oglejte povzetek teorije na: https://youtu.be/QX6JxLwMJeQ

Jezikovni razvoj

* Komunikacija se začne že od rojstva z jokom. Otroci lahko razumejo in prepoznajo glasove, vendar ne morejo razumeti besed.

* Med 9. in 12. mesecem se pojavijo preprosti zvoki in besede. Otroci razumejo nekaj pogosto uporabljenih besed in preprostih navodil.

* Otrok prve besede uporablja kot cele stavke, npr. Mleko → "Lačen sem" (približno med 10. in 18. mesecem). V svoj mentalni leksikon dodajajo še več besed. Otroci te starosti lahko razumejo preproste besede in navodila.

* Otrok lahko tvori enostavne dvobesedne stavke (v starosti od približno 18 do 26 mesecev).

* Večbesedni stavki s preprosto slovnično strukturo se pojavljajo (v starosti od približno 26 do 36 mesecev).

* Pojavljajo se kompleksnejše slovnične strukture (v starosti od približno 3 do 5 / 6 let).

* Uporaba jezikovnih struktur kot pri odraslih (od 6. Leta dalje).

* Pri razgovorih z majhnimi otroki v starosti od treh do petih let morate upoštevati, da včasih otrokova pripoved nima logičnega zaporedja. Pri približno šestem letu starosti se bolje začne razvijati logično razmišljanje. Komunikacijska kompetenca se razvije v celoti pri starosti med približno 10. in 12. letom.

Ne pozabite:

* Nežno začnite pogovor tako, da otroku postavljate vprašanja o stvareh, ki jih že pozna (njegovo ime, koliko je star, o njegovi šoli).
* Poudarek dajajte refleksiji, razglabljanju in ne zasliševanju – to pomeni, da poslušate otrokovo svobodno pripoved in uporabite tehniko zrcaljenja da bi spodbudili svobodno pripoved, kadar koli je to le mogoče.
* Pogovarjajte se neposredno z otrokom in ves čas vzpostavljajte očesni stik.
* Uporabljajte besede, ki jih otrok razume.
* Uporabite vprašanja v prvi osebi.
* Sprašujte vprašanja odprtega tipa.
* Uporabite negrozeč ton.
* Bodite aktiven poslušalec. Bodite osredotočeni na otroka ves čas.

* Otroku dajte dovolj časa, da odgovori. Otrok naj govori svobodno in si vzame čas. Otroku omogočite, da sam narekuje hitrost pogovora in naredite kratek premor.
* Nadaljujte s temami, ki potrebujejo več pojasnila, vendar pazite, da se ne ponavljate ali da otroka neprestano sprašujete iste stvari.
* Otroci naj razumejo, da niso krivi za zlorabo, ki so jo doživeli.
* Pojasnite, zakaj jim postavljate vprašanja in jim zagotovite, da niso v težavah.
* Ne izvajajte pritiska na otroka in bodite potrpežljivi.
* Bodite empatični, poskušajte razumeti položaj otroka, vendar pazite, da ne boste sami podlegli močnim negativnim občutkom.

IZROČEK 8: Študija primera *Graditi varen in zaupanja vreden odnos*

Povzetek

Namen tega modula je širiti ozaveščenost glede težav, povezanih z učinkovito verbalno komunikacijo s spolno zlorabljenimi otroki, še posebej med prvim stikom med otrokom in strokovnjakom. Da bi vzpostavili učinkovito verbalno komunikacijo, ki vodi k zaupanja vrednemu in varnemu odnosu, morajo strokovnjaki uporabiti jezik, ki upošteva okoliščine, ozadje, ranljivost otroka.

Ključne besede: Komunikacija, zaupanje, varnost, posebne ranljivosti, okoliščine.

Uvod

Namen naslednje študije primera je pridobiti znanje o komunikaciji z otrokom med začetnim razgovorom. Različni strokovnjaki so predstavljeni v primeru, da bi si bolje predstavljali težave z verbalno komunikacijo in izgradnjo dobrega odnosa z otrokom. Zgodba se odvija na policijski postaji na Cipru, kamor pridejo žrtve in njihova mati prijaviti incident.

Ozadje

Ko pride na Cipru do primera spolnega nasilja, mora otrok in / ali odrasla oseba najprej prijaviti incident na lokalni policijski postaji. Po poročilih iz te države je ena od prvih negativnih izkušenj, ki jih ima otrok po incidentu spolne zlorabe ravno prijava dogodka na policijski postaji. Veliko otrok kasneje izrazi svoje negativne izkušnje pri poročanju o incidentu na policiji, spominjajo se občutkov tesnobe, negotovosti in strahu. Iz ciljnih skupin s strokovnjaki je bilo razvidno, da se je v več primerih postopek zaustavil na stopnji začetne prijave in se ni nadaljeval. Ključnega pomena je ozaveščanje o težavah z učinkovito komunikacijo z otroki in starši / družinskimi člani, zlasti v prvih fazah sodnega postopka. Poleg tega je začetno poročanje o incidentu tisto, ki običajno vodi do najbolj podrobnih in koherentnih informacij. Če je faza poročanja o dogodku pravilno izvedena, torej če otrok meni, da je med njim in odgovornim strokovnjakom vzpostavljen zaupanja vreden odnos, potem se bo otrok počutil varno in bo tudi nadaljnje informacije, povezane z zlorabo, lažje delil. Po drugi strani pa, če otrok ne zaupa strokovnjaku zaradi njegovega ali njenega načina komunikacije, se tako lahko "izgubi" pomembne podatke, kar celo ogrozi primer. Preko celotne študije primera bodo udeleženci imeli priložnost razmisliti o elementih učinkovite komunikacije med otrokom in strokovnjakom, ki z njim dela.

Ključne osebe:

Dvojčici, 6-letni sestrici
- Rita
- Jane

Susan - policistka 1
Clair - policistka 2
Helen – socialna delavka
Alicia – mati dvojčic
Peter – storilec, Aliciin fant

I. del: Prvo srečanje na policijski postaji

11. julija, v soboto zvečer ob 22:30 zazvoni telefon na policijski postaji. Ko se policist oglasi na telefon, sliši Alicin trepetajoči glas, ki prosi, da pridejo po njo in njeni dve hčerki na njihov dom, ki je v bližini. Policist, ki se je oglasil na telefon, je Alicio prosil, naj pride na lokalno policijsko postajo s pomočjo sosedov.

Ko sta Alicia in njeni hčerki prišla na policijsko postajo, so policisti pričakovali, da je to še en primer nasilja v družini, toda Alicia je povedala, da je tokrat šel Peter predaleč. Jokala je in se tresla, držala se je za glavo in povedala, da je pustila Petra samega za nekaj časa z Rito in Jane, ko je odšla kupiti cigarete. Ko se je vrnila domov, je videla, kako Peter drži svoj mobilni telefon pred dekleti in se dotika svojih in njunih genitalij. Ko se je približala, je slišala stokanje, ki je prihajajo iz telefona. Začela je kričati na Petra, vzela dekleti in pobegnila k sosedom, od koder je poklicala policijo.

Ves čas sta se dekleti držali materinega krila in nista ničesar rekli. Nista jokali, ampak izgledali zaskrbljeni in zmedeni. Policist je Alicii pojasnil, da mora dekleti neposredno izprašati o dogodku, da lahko pripravi poročilo, dokler ne pride dežurna socialna delavka na postajo. Alicia je uradniku povedala, da je Jane diagnosticirana z blago obliko avtizma in ima težave pri komuniciranju z drugimi ljudmi.

Policist je prosil dekleti, da sedeta za njegovo mizo, skupaj z mamo, in jima medtem, ko je zrl v list papirja pred seboj, rekel: "Povejta mi, kaj se je zgodilo. Vse. Vsako podrobnost, želim vedeti vse, pazita, da česa ne izpustita."

Rita in Jane sta se prestrašeno spogledali in molčali. Policist je ponovil: "OK, še enkrat: povejta mi vse o dogodku, pazita, da ne izpustita nobenih podrobnosti!" Alicia je začela potihem: "No, odšla sem po cigarete ..." ko jo je policist nestrpno prekinil: "Ne vi, želim slišati od njiju." Obe dekleti sta postali še bolj zaskrbljeni in Jane je začela jokati. Policist se je odločil, da bo počakal z zaslišanjem dokler ne pride socialna delavka. Prosil je dekleti in Alicijo, naj počakajo pred njegovo pisarno, da bi lahko v tem času opravil nekaj birokratskega dela. Alicia in dekleti so se usedle na klop in počutile so se prestrašeno. Ostali policisti, ki so bili v službi tisto noč, so jih brez besed opazovali. Po eni uri je prišla socialna delavka. Pogledala jih je in rekla, da bi rada govorila z dežurnim policistom. Policist jo je obvestil, da "dekleti nista želeli sodelovati" in zato ni mogel nadaljevati s prijavo. Socialna delavka je stopila ven iz njegove pisarne in z glasnim glasom rekla dekletoma in Alicii: "Poslušajte, če niste pripravljene sodelovati z nami, ne zapravljajte našega časa. Nocoj imam še pet drugih primerov!" Alicia je socialni delavki pojasnila, da se je njen fant neprimerno dotikal deklet in da sta preveč prestrašeni in zaskrbljeni, da bi lahko opisali, kaj se je zgodilo. Socialna delavka je poskušala dobiti več informacij in je vprašala Alicio: "Zakaj ste pustili dve majhni punčki sami s tujim moškim tako pozno zvečer?" Alicia je užaljeno odgovorila: "Ampak on ni tuj moški!" Socialna delavka se je nato obrnila k dekletoma: "Dekleti, je to res?" Rita in Jane sta prestrašeno pogledali mamo in spet nista odgovorili. Nato se je socialna delavka odločila, da naj gredo Alicia in dekleti k prijateljem, se spočijejo in pridejo naslednje jutro nazaj, da dokončajo prijavo. O svoji odločitvi je obvestila policista. Policistk je Alicii pred dekleti povedal, da bosta dekleti naslednje jutro zaslišani in da med zasliševanjem ne bo smela biti z njima. Policistk je Alicii povedal tudi, da bodo dekleti posneli in da bo med snemanjem izjave prisoten drugi dežurni socialni delavec (naslednji dan je bila nedelja).

II. del: Nadaljevanje na policijski postaji

Drugi del se osredotoča na to, kaj se je zgodilo naslednji dan. Opisuje zaslišanje z uporabo avdiovizualne opreme v sobi z enosmernim ogledalom na policijski postaji.

12. julija ob 8:30 so Alicia, Rita in Jane prišle na lokalno policijsko postajo. Policista, ki je bil v službi ponoči, danes ni več, druga policistka (Susan) pa je prebrala njegovo poročilo in pripravila potrebne dokumente, da bi se zaslišanje lahko začelo pravočasno. Danes je policistka ogovorila dekleti in jima z nasmehom rekla: "Dobro jutro, dragi moji." Dekleti sta še vedno zmedeni, vendar se nasmehneta nazaj.

Alicia in dekleti počakajo na socialno delavko, ki pride malo pozneje in se vljudno predstavi. Nima pa časa, da bi se pogovarjala z dekleti, saj je vse pripravljeno za zaslišanje.

Alicia želi vstopiti v sobo, vendar jo socialna delavka pomiri, da bo vse v redu in da bo ona z dekleti v sobi.

Dekleti bosta zaslišani ena za drugo, Rita bo prva.

Susan in Rita

Policistka Susan in socialna delavka Helen povsta Riti, da je čas, da grejo v sobo. Susan pove Riti, da gre za običajno sobo z nekaj opreme. Razloži ji tudi, da lahko zaprosi za odmor, če se bo med pogovorom počutila nelagodno. Susan govori s prijetnim glasom in poskuša ohranjati očesni stik s punčko ves čas, celo poklekne, da jo Rita lahko gleda v oči. Besede, ki jih uporablja Susan, so besede, ki jih lahko razume šestletni otrok, preprost jezik s kratkimi stavki. Susan ohranja takšno verbalno komunikacijo čez celotno zaslišanje. Susan pazi, da ne uporablja besed ali izrazov, ki bi jih morda uporabila z odraslo osebo na zaslišanju. Poskušala si je predstavljati, kako se pogovarja s šestletnico in se poskušala postaviti v Ritino situacijo.

Najprej je Rito prosila, da se udobno namesti, jo vprašala, če je v redu in če kaj potrebuje. Susan uporablja besede, kot so draga in ljubica. Preden začneta, Riti še pove, da ima tudi sama hčerko, ki je tudi stara šest let in ima rada ponije, celo za rojstni dan si je želela enega. Susan skuša ohranjati očesni stik ves čas, skuša se smehljati tudi, če sliši neprijetne stvari. Riti še enkrat pove, da lahko kadarkoli zaprosi za odmor. Zagotovi ji, da bo vse, kar bo povedala, uporabljeno v dober namen in da ne bo nikomur škodovala. Susan nato Rito prosi, da pove, kaj se je zgodilo prejšnji večer. Susan se trudi, da na njenem obrazu ni izrazov presenečenja, jeze ali gnusa. Rita ji pove, kaj se je zgodilo, vendar pride do točke, ko preneha govoriti in odvrne pogled stran. Suzan jo je tiho poklicala in jo pomirila, da ji lahko pove kar koli, brez sramu in brez strahu, ter da je na varnem. Po tem je Rita nadaljevala in razkrila dragocene informacije. Ko je Rita rekla, da je povedala vse, jo je Suzan še enkrat vprašala, če bi želela kaj drugega dodati. Ko je zaslišanje končalo, jo je Susan pripeljala k mami, ji povedala, da se je zelo dobro izkazala, da je zelo pogumna mlada dama in bo vse kmalu bolje.

Jane and Clair

Policistka Clair in socialna delavka Helen povesta Jane, da je čas, da gre v sobo, Clair gre v sobo za zaslišanje in ji reče: "Jane, vstopi v sobo za zaslišanje." Jane ne razume popolnoma, kaj ji je povedala, toda njena mati jo potisne proti Clair. Clair vstopi in zapre vrata. Začne z besedami: "Tukaj boš morala povedati resnico o sinočnjih dogodkih in poročati tudi o prejšnjih izkušnjah." Jane je še

vedno zmedena, vendar prikima v soglasje. Clair pogleda v svoje zapiske, nato pregleda opremo in se nekaj časa pogovarja s socialno delavko, nato pa začne postavljati vprašanja: “Se spomniš, kaj se je zgodilo sinoči?” “Si se počutila ogroženo?” “Ali misliš, da je še kaj, kar bi morala tukaj dodati?” Jane prikima. Clair pa ji reče: “Ne želim, da samo kimaš, ampak mi povej, kaj se je zgodilo.” Jane še naprej gleda v Clair in ničesar ne reče. Clair vstane: »Moraš mi povedati, kaj se je zgodilo, da lahko spravimo storilca v zapor.” “Ali ne razumeš, kako resno je to?” Jane ne reče ničesar in začne jokati. Clair se ujezi in naroči socialni delavki, da potolažil Jane, medtem k ogre ona na cigaret. Ko se vrne, se postavi pred Jane, ki sedi in ji “ukaže,” da govori. Jane je zmedena, prestrašena in želi iti k mami. Ne more povedati Clair, kar ona hoče od nje, ker ne razume, kaj mora povedati. Soba se ji zdi podobna zaporu in misli celo, da bo dolgo ostala tam. Hoče odgovarjati, vendar se njena usta ne odprejo. Clair zaključi, da ne more ničesar izvedeti od Jane in pravi, da je tako mlada, da ni razumela ničesar, kar se je zgodilo prejšnji večer. Ko zapusti sobo, naroči socialni delavki, naj odpelje Jane k njeni mami.

KARTICA ZA DISKUSIJO 11: Graditi varen in zaupanja vreden odnos (I. del)

- Kako bi tistega večera dežurni policist moral izpeljati verbalno komunikacijo z Alicio, Jane in Rito?
- Kako bi lahko socialna delavka v isti noči bolje verbalno komunicirala z Alicio, Jane in Rito?
- Kateri specifični dejavniki, ki kažejo na ranljivost, so bili v tem primeru vključeni? Ali so jih strokovnjaki upoštevali?
- Katere vrste verbalnih tehnik bi se lahko uporabile v tej fazi, da bi olajšali komunikacijo med vpletenimi strokovnjaki, žrtvami in njihovo materjo?

KARTICA ZA DISKUSIJO 12: Graditi varen in zaupanja vreden odnos (II. del)

- Katere dejavnike, ki kažejo na ranljivost žrtev, lahko v tem primeru prepoznate?
- Kakšne tehnike učinkovite verbalne komunikacije je uporabila Susan, da je poskrbela za udobje otroka v fazi prijave incidenta?
- Katere elemente neučinkovite verbalne komunikacije je uporabila Clair?
- Kakšen je bil rezultat dveh različnih stilov izpraševanja na sposobnost žrtev, da poročajo o incidentu?
- Glede na dva različna načina spraševanja v študiji primera, kaj lahko prepoznate kot elemente učinkovite verbalne komunikacije in zakaj?

SECTION III

IV. MODUL: Zgodnje ugotavljanje spolnega nasilja nad otroki

CILJI

Ob zaključku modula bi morali udeleženci znati:

* razložiti pomen zgodnjega ugotavljanja znakov, ki kažejo na spolno nasilje nad otroki
* prepoznati okoliščine, ki so bistvene pri preprečevanju in zgodnjem ugotavljanju
* prepoznati znake spolnega nasilja in razložiti načine, na katere bi treba komunicirati z otrokom, da ga spodbudimo k prijavi dogodka

ČAS **1 ura 30 minut**

POVZETEK MODULA

Sklop	Metoda	Materiali	Čas
4.1 Zgodnje ugotavljanje spolnega nasilja nad otroki	Diskusija o študiji primera	Izroček 9: Študija primera *Prepoznavanje in obravnavanje zgodnjih znakov nasilja* Kartice za diskusijo 13 in 14	90 min

SMERNICE ZA SKLOP 4.1

Namen: Usposobiti strokovnjake (odvetnike, policiste, socialne delavce, zdravstvene delavce) prepoznavati in obravnavati znake spolnega nasilja nad otroki, s katerimi redno delajo, že v zgodnji fazi.

Priprave: Na tablo z listi ali belo tablo napišite Cilji modula in sklopa; pripravite mize in razdelite udeležence v skupine po principu pravil svetovne kavarne.

Materiali: Izroček 9. Kartice za diskusijo 13, 14 in 15.

Oprema: Tabla z listi, markerji, odpadni papir, samolepilni lističi post-it, lepilni trak.

AKTIVNOSTI	ČAS
Ogrevanje: Udeležence prosite, naj vsak zase nariše sliko, ki predstavlja in razlaga njihovo trenutno zaposlitev (lahko uporabite metafore, analogije z znaki, filmi in osebnostmi). Vsaka skupina pregleda slike posameznikov v skupini in se pogovori o vlogi te osebe v okviru sodnih postopkov v primerih spolnega nasilja nad otroki. Skupina izbere eno sliko / vlogo, ki jo predstavijo vsem, upoštevajoč spodnja vprašanja: 1. Kako vidite svojo službo? 2. Kako vasa služba prispeva k širši celoti sodnega postopka? 3. Kako je vasa služba povezana s službami preostalih udeležencev? 4. Ali se je vaše dojemanje službe spremenilo potem, ko ste videli slike drugih ljudi?	25 min
Z uporabo table na liste ali bele table predstavite namen sklopa in študije primera.	5 min
Diskusija o študiji primera na temo prepoznavanja in obravnavanja zgodnjih znakov nasilja: Pojasnite, da bodo dobile vse skupine izvode 1. Dela študije, medtem ko bosta dela 2A in B razdeljena med različne skupine. Poleg študije primera bodo skupine dobile tudi kartice za diskusijo s smernicami.	40 min
Povzemite diskusije: En udeleženec iz vsake skupine stoje predstavi povzetek skupinske diskusije. Predavatelj uporabi tablo na liste ali navadno tablo, da poudari glavne ideje in tako da možnost udeležencem, da aktivno prisostvujejo v razpravi. Podarek je na posledicah uporabe različnih pristopov do žrtve. Udeležence prosite, da s skupino delijo svoje izkušnje.	20 min

DODATNI MATERIAL
IV. MODUL

IZROČEK 9: Študija primera *Prepoznavanje in obravnavanje zgodnjih znakov nasilja*

Povzetek

Namen te študije primera je pomagati strokovnjakom, kot so pedagogi, psihologi, socialni delavci, policisti, da izboljšajo svoje znanje in spretnosti za zgodnje odkrivanje spolnih zlorab otrok. Študija primera kaže, kako prepoznati prve znake nasilja inzakaj je pomemben način, na katerega se lotijo situacije, ob upoštevanju različnih scenarijev.

Ključne besede: Spolno nasilje nad otroki, zgodnje odkrivanje, znaki spolnega nasilja, pristop do otroka, komuniciranje, prijave.

Uvod

Šola je kraj, kjer otroci preživijo velik del svojega časa, zato je to tudi prostor za socializacijo, ki ponuja možnosti odkrivanja prvih znakov zlorabe, nudi pa tudi priložnost za ozaveščanje in preprečevanje. Primer poudarja pomen prepoznavanja zgodnjih znakov zlorabe, načina pristopa in vpliv na otroka.

Ozadje

Zgodnje odkrivanje spolnega nasilja, zlasti kadar se zgodi doma, je lahko težavno. Redko se prijavi in lahko traja več let. Zlorabe se ne razkrije zaradi razlogov, kot so krivda, strah in sram, ki otroku preprečujejo, da bi drugim povedal, kaj se je zgodilo; lahko gre za otrokovo nezavedanje in pomanjkanje razumevanja o tem, kaj se dogaja; lahko gre za proces vzpostavljanja stikov z otrokom za spolne namene ali potencialne grožnje če / ko bi se zadeva prijavila. Posledica takega nasilja lahko pri otroku povzroči čustvene težave in spremembe v obnašanju.

Strokovnjaki se morajo zavedati in opazovati nenadne vedenjske in čustvene spremembe, ne zgolj fizične sledi, ki so v večini primerov skrite. Kljub temu ni vedno mogoče opazovati / opaziti sprememb. Strokovnjaki ne smejo zavrniti primera na podlagi neustreznih opaznih sledi. Način, na katerega se otrok igra, risbe, obnašanje, usmerjeno v spolnost in / ali temu primeren besednjak, težnja po jemanju stvari drugim otrokom, nasilje nad drugimi otroki in / ali nenavadno agresivno vedenje ali tesnoba je le nekaj znakov, na katere je treba biti pozoren. Pri najstnikih pa na depresijo, poskuse samomora, strah pred šolo in odsotnost od pouka, krutost do živali, bežanje od doma, prehranske motnje, kar je vse lahko simptom spolne zlorabe.

Ključne osebe:

Kate, 13-letna punca, ki živi z mamo, nekaj časa pa je z njima živel še mamin fant.

Ga. Petrova, Kateina učiteljica

Ga Ivanova, polska psihologinja

Socialna delavka, ki sodeluje s policijo v primerih zaslišanj mladoletnih oseb

Policist, specializiran za zasliševanje mladoletnih oseb

Ravnatelj šole

I. del:

Kate je 13-letna šolarka, lepa, pametna, po naravi odprta in zgovorna. Njeni učitelji jo imajo radi in večina sošolcev uživa v njeni družbi med poukom in po njem. Po očetovi smrti, Ko je bila stara 5 let, ji je v prometni nesreči umrl oče in odtlej je živela z mamo.

Na začetku šolskega leta se je Kateino vedenje spremenilo. Oddaljila se je od vrstnikov, ne sodeluje v šolskih dejavnostih, ne želi govoriti. Njeni sošolci se nikoli niso poskušali pogovoriti z njo in je niso spraševali o njenem nenavadnem vedenju, niso je pa več vključevali v skupinske dejavnosti. Njena učiteljica, gospa Petrova, je to opazila, vendar je menila, da je to ena od starostnih posebnosti in ni iskala razlogov.

V nadaljevanju šolskega leta je gospa Petrova opazila, da je Katein šolski uspeh močno padel in se odločila, da se z njo pogovori. Med pogovorom je Kate oštela, da se zdi, da je zdaj bolj osredotočena na svoj videz kot na šolske dolžnosti. Kate je pojasnila, da ima v šoli težave, ker je bila neumna, zmedena, ni razumela akademskega jezika in ker je utrujena zaradi neprespanih noči. Učiteljica te razlage ni vzela resno, ampak kot znak, da se je še nekaj zgodilo ter vztrajala, da se Kate z njo pogovori. Ker se Kate ni želela več pogovarjati, jo je preprosto opozorila, da bodo sledili nadaljnji ukrepi, če se njen šolski uspeh ne izboljša.

Učiteljica je prosila Kateine sošolce, naj vztrajajo in jo vključujejo v šolske dejavnosti, vendar se je stanje za tem še poslabšalo. Kate se je osamila, zavračala je povabila na pogovor in se izgovarjala, da je to posledica "starostnih posebnosti". Njena učiteljica se je odločila, da jo bo natančneje opazovala, da se pogovori z njeno mamo in šolsko psihologinjo, gospo Ivanovo, s katero je imela Kate tesnejši odnos, saj je bila mama njene zelo dobre prijateljice.

Nekega dne je Kate zapustila šolo med poukom. Nihče ni vedel, kje je več kot 8 ur. V večernih urah se je Kate pojavila na domu šolske psihologinje, brez besed, videti pa je bila prestrašena in obupana. Gospa Ivanova jo je povabila, naj vstopi in se skušala obnašati, kot da gre za običajen obisk, ne da bi kaj spraševala. Gospa Ivanova je ponudila Kate večerjo ter se z njo pogovarjala brez zasliševanja. Odločila se je, da bo Kate ponudila, da prenoči pri njih ter preživi večer z njeno hčerko, Kateino prijateljico. Medtem je gospa Ivanova poklicala Kateino mamo, da jo pomiri z novice, da je Kate pri njej in na varnem.

Del II A:

Med večerjo in po njej, v prijetnem okolju, je psihologinja začela pogovor, da bi prišla do resničnega razloga za Kateino vedenje. Ko je gospa Ivanova končno pridobila Kateino zaupanje, ji je dekle povedalo, da jo je mamin fant večkrat spolno zlorabil medtem ko je njena mama delala v nočnih izmenah.

Medtem ko je zatirala lastno jezo, je psihologinja pohvalila Katein pogum, da je naredila prvi korak in spregovorila o zlorabi. Gospa Ivanova je Kate pojasnila, da mora prijaviti dogodek socialni delavki in policistu. Srečanje na policijski postaji je bilo takoj urejeno. Kate je bila zaslišana v prisotnosti socialne delavke, njeno pričevanje pa je bilo posneto na videoposnetku. Kateini mami ni bilo dovoljeno v sobo za zaslišanje.

Socialna delavka, ki je prevzela zadevo, je Kate in njeno mamo obveščala o vseh korakih in jima zagotavljala ustrezno in možno podporo.

Po policijski preiskavi je bil primer prenesen na tožilstvo.

Kate se je v šoli še naprej držala sama zase, saj se je bala odziva njenih sošolcev, če bi ugotovili, kaj se je zgodilo. Doma se je njen odnos z mamo poslabšal, saj mama ni mogla razumeti, zakaj je Kate iskala učiteljičino podporo in ne njene.

Del II B:

Nekega dne je bil na šoli športni turnir. Kate je bila izvoljena za kapetanko svoje odbojkarske ekipe, vendar ta dan ni želela sodelovati in je ostala sama v kotu šolskega dvorišča. Ena od njenih sošolk je odšla v razred po učiteljico, gospo Petrovo in ji rekla, da se Kate čudno obnaša. Učiteljica in sošolka sta šli na dvorišče in Kate vprašala, kaj je narobe. Kate je začela jokati in sošolko odrinila.

Razredničarka ju je prosila, da gresta z njo k ravnatelju. Šli sta. Novi ravnatelj jih je pozdravil in vprašal, kaj se je zgodilo. Kate je povedala, da je novi fant njene mame z njo počel grde stvari medtem ko sta bila sama in je bila njena mama v nočni izmeni. Ravnatelj jo je prosil za več informacij o maminem fantu – njegovo ime, naslov, delovno mesto, telefonsko številko.

Gospa Petrova je odpeljala Kate v ločeno pisarno, jo prosila, da se pomiri in poklicala njeno mamo ter jo prosila, naj takoj pride v šolo ter ji na kratko opisala situacijo. Kateina mama je učiteljico prosila, da jo počakata, preden nadaljujeta s pogovorom. Učiteljica se je strinjala in ostala pri dekletu, da sta skupaj počakali njeno mamo.

Gospa Petrova se je skušala obrniti tudi na šolsko psihologinjo, vendar je žal ni bilo v službi. Ko je Kateina mama prišla, je učiteljica prosila Kate, naj ponovi, kar jim je prej povedala. Medtem je ravnatelj klical fanta Kateine mame in ga prosil, naj pride in poda nekaj pojasnil.

Kate pred svojo mamo ni želela dati nobene dodatne informacije ali pojasnila. Gospa Petrova je prevzela pobudo in ponovno povedala Kateino zgodbo. Kate je pobegnila iz sobe in kričala na svojo mamo: “Ti si vztrajala, da je prišel živeti z nama!” Na vhodu v šolo je Kate videla, da prihaja mamin fant, zato je šolo zapustila pri zadnjih vratih. Kate je nato bila pogrešana tri dni. Nič več ni želela govoriti o incidentu. Mamin fant je bil poklican na policijsko postajo, potem ko je ravnatelj zadevo prijavil, vendar je bil primer zaprt, ker je Kate vse zanikala in izjavila, da ji je “govoril grde stvari.”

KARTICA ZA DISKUSIJO 13: Študija primera *Prepoznavanje in obravnavanje zgodnjih znakov nasilja*

- Kaj menite o ukrepih gospe Petrove?
- Kakšni bi bili postopki v podobni situaciji v vaši državi?
- Navedite druge znake zgodnjega odkrivanja znakov, v skladu s svojimi strokovnimi kompetencami.
- Kaj ste se naučili iz študije primera?

KARTICA ZA DISKUSIJO 14 (2A): Študija primera *Prepoznavanje in obravnavanje zgodnjih znakov nasilja*

- Lahko predlagate druge načine za reševanje te situacije?
- Ali menite, da je ravnala gospa Ivanova prav, ali je njeno ravnanje etično vprašljivo in kaže znake navzkrižja interesov?
- Lahko predlagate druge ukrepe, ki bi jih lahko sprejeli? Kakšne korake bi naredili v vaši državi v podobni situaciji?
- Kaj ste se naučili iz študije primera?

KARTICA ZA DISKUSIJO 15 (2B): Študija primera *Prepoznavanje in obravnavanje zgodnjih znakov nasilja*

- Lahko predlagate druge načine za reševanje te situacije?
- Ali menite, da sta ravnatelj in gospa Ivanova ravnala prav, ali je njuno ravnanje etično vprašljivo?
- Lahko predlagate druge ukrepe, ki bi jih lahko sprejeli? Kakšne korake bi naredili v vaši državi v podobni situaciji?
- Kaj ste se naučili iz študije primera?

V. MODUL: Obveščanje družin o pravosodnih postopkih

CILJI

Ob koncu modula naj bi udeleženci znali:

* prepoznati sodne postopke, značilne za državo, ter obstoječe protokole v primerih spolnega nasilja nad otroki,
* prepoznati službe, ki skrbijo za komunikacijo z družinami otrok v sodnih postopkih,
* prepoznati dejavnike, ki vplivajo na uspešno komunikacijo z družino,
* prepoznati in uporabiti obstoječa orodja za pomoč v komunikaciji.

ČAS **1ura 30min**

POVZETEK MODULA

Sklop	Metode	Material	Čas
5.1 Orodja za otroku prijazno komunikacijo	Eksperimentialna predstavitev	Spletna aplikacija *Kiki in varna hiša*[17]	30 min
5.2 Obveščanje družine o pravosodnih postopkih	Diskusija na temo študije primera	Izroček 10: Študija primera *Izpolnjevanje posebnih potreb ranljivih posameznikov* Kartica za diskusijo 15	60 min

[17] Spletna aplikacija je na voljo v angleškem in grškem jeziku za državni okvir Cipra, v italijanskem jeziku v državni okvir Italije. Druge države bi morale uporabiti ustrezna sredstva in na otrokom prijazen način razložiti sodne postopke v primerih spolnega nasilja nad otroki.

SMERNICE ZA SKLOP 5.1

Namen: Usposobiti strokovnjake (odvetnike, policiste, socialne delavce, zdravstvene delavce) kako uporabljati orodja za pomoč pri komunikaciji, da otrokom podajo informacije o sodnih postopkih na otroku prijazen način.

Priprave: Na tablo z listi ali belo tablo napišite Cilji modula in sklopa; pripravite mize in skupine udeležencev po principu pravil svetovne kavarne. Predhodno naložite na računalnik spletno aplikacijo *Kiki in varna hiša*.

Materiali: spletna aplikacija *Kiki in varna hiša*.

Oprema: Prenosni računalnik, projector, spletna povezava. Tabla z listi, markerji, odpadni papir, samolepilni lističi post-it, lepilni trak.

AKTIVNOSTI	ČAS
S pomočjo stojala z listi ali navadne table udeležencem predstavite namen sklopa in študije primera.	5 min
Z uporabo projektorja udeležencem predstavite obravnavano orodje in jim predstavite sodne postopke. Na koncu vprašajte udeležence, v kakšnih okoliščinah se lahko to orodje uporabi in najboljše načine za predstavljanje vsebine otrokom in njihovim družinam.	25 min

Spletna aplikacija *Kiki in varna hiša* je na voljo v angleščini, grščini in italijanščini ter je prilagojena ciprskim in italijanskim državnim okvirom. Aplikacijo se lahko prenese s spletne strani projekta http://judex.uncrcpc.org/

Na spletni strani projekta je na voljo tudi "Priročnik o pravosodju in otrokovih pravicah," napisan v otroku prijaznem jeziku, ki je bil sestavljen za obveščanje otrok o spolnem nasilju in sodnih postopkih.

SMERNICE ZA SKLOP 5.2

Namen: Usposobiti strokovnjake (odvetnike, policiste, socialne delavce, zdravstvene delavce) o obveščanju družin spolno zlorabljenih otrok o sodnem postopku, pa tudi o vzpostavljanju otroku prijazne komunikacije z otrokom.

Priprave: Na stojalo z listi ali belo tablo napišite Cilji modula in sklopa; pripravite mize in skupine udeležencev po principu pravil svetovne kavarne.

Materiali: Izroček 9. Kartica za diskusijo 15.

Oprema: Tabla z listi, markerji, odpadni papir, samolepilni lističi post-it, lepilni trak.

AKTIVNOSTI	ČAS
S pomočjo table z listi ali navadne table udeležencem predstavite namen sklopa in študije primera.	5 min
Diskusija na temo študije primera *Izpolnjevanje posebnih potreb ranljivih posameznikov*: Razložite, da bo vsaka miza dobila kopije študije primera in kartice za skupinsko diskusijo s smernicami za razpravo za vsak del študije primera.	40 min
Povzemite diskusije: En udeleženec iz vsake skupine stoje predstavi povzetek skupinske diskusije. Predavatelj uporabi tablo na liste ali navadno tablo, da poudari glavne ideje in tako da možnost udeležencem, da aktivno prisostvujejo v razpravi.	15 min

DODATNI MATERIAL
V. MODUL

IZROČEK 10: Študija primera *Izpolnjevanje posebnih potreb ranljivih posameznikov*

Povzetek

Naslednja študija primera je namenjena strokovnjakom (odvetnikom, učiteljem, socialnim delavcem, osebjem nevladnih organizacij), ki so verjetno prvi, ki družine in otroke obveščajo o sodnih postopkih, ki bodo sledili v sodnem primeru spolnega nasilja nad otroki. Namen študije primera je izboljšati komunikacijske spretnosti in orodja, poenostaviti pravno ali tehnično terminologijo sodnega postopka ter jo narediti družinam in otrokom prijazno.

Ta študija primera obravnava premagovanje komunikacijskih vrzeli med družinami in strokovnjaki, s katerimi najprej pridejo v stik. Kadar družine ne poznajo postopkov ali se jih bojijo, morajo strokovnjaki sprejeti družinam prijazne in čustveno uravnotežene načine komuniciranja, da bi družino spodbudili, da spoštuje in sledi sodnemu postopku vse do zaključka.

Ključne besede: sodni postopek, otroku prijazno, informacije, podpora družini.

Uvod

Ta študija primera govori o družini prosilcev za azil, kjer je hčerko spolno zlorabil učitelj. Prvi stik družine ob prijavi dogodka je s socialno delavko. Primer poskuša poudariti, kako lahko informacije o sodnih postopkih v primerih spolnega nasilja ustrahujejo žrtev in družino, kar lahko vodi v nadaljnjo travmatizacijo in umik iz sodnega postopka.

Ozadje

Obveščanje otroka, ki je žrtev nasilja in njegove družine o sodnih postopkih mora presegati zgolj navajanje pravne terminologije in postopkov.

Strokovnjaki, ki dobijo nalogo posredovati tovrstne informacije otroku in družini, morajo biti sposobni zgraditi zaupanja vreden in trajnosten odnos ter spodbujati žrtve in družine, naj ne opustijo postopka. Pri obravnavi posebnih incidentov morajo kampanje za ozaveščanje javnosti in komunikacijske prakse pustiti prostor za individualizacijo informacij. Na ta način so informacije zasebna stvar in se je mogoče lažje izogniti ponovnemu travmatiziranju in zaznamovanosti za žrtev in družino. V majhnih državah ali določenih verskih skupnostih lahko celo iskanje informacij o postopkih, povezanih s spolnim nasiljem nad otroki povzroči žrtvi ali družini neželene posledice zaradi socialnih predsodkov.

Prav tako je treba upoštevati socialno-ekonomsko ozadje družine - izobrazbo, kulturo in religijo je treba skrbno preučiti.

Obveščanje družine o pravnih postopkih mora biti tudi praktično usmerjena. Družina se mora pripraviti finančno, čustveno in psihično, da se sooči s težavami na sodišču, pri sojenju in z brezosebnostjo sodnega postopka. Namen te priprave je postaviti temelje zaupanja, vedrine in varnosti za vso družino, da se izogne presenečenjem in se bolje pripravi na pretrese.

Če povzamemo, družina mora: a) biti seznanjena s sodnimi postopki; b) razumeti, kakšen vpliv imajo postopki; c) se pripraviti se, da bo v postopek vpletena.

Ključne osebe:

Giannis, student prava
Nikos, socialni delavec, vladna socialna služba
Fatima, 15-letna domnevna žrtev
Ahmed, oče
Nusra, mama
Giorgos, učitelj, domnevni storilec nasilnega dejanja

Prvi stik s pravosodnimi postopki

Sirska družina – starši in 15-letna Fatima – se odloči, da prijavijo primer spolne zlorabe nad hčerjo, ki se je zgodil v šoli. Giannis, njihov sosed in študent prava, jim pove, da morajo incident prijaviti na lokalni socialni službi. Povedal jim je, da šolski učitelji lahko ničesar ne prijavijo ali naredijo. Družina je prosilka za azil in je na Ciper prišla iz vzhodne, odmaknjene skupnosti v Siriji. Prejemajo državni socialni dodatek. Ahmed (Fatimin oče) in Fatima govorita angleško. Fatima tudi piše v angleščini. V šoli je Fatima v razredu za otroke, ki ne govorijo grško. Giorgos, ki je učitelj za jezik in zgodovino, je Fatimo zaprl v razred po koncu pouka: postavil je mizo in stol pred vrata in jo spolno zlorabil, tako da se je dotikal njenega telesa. Fatimi je uspelo pobegniti. Medtem ko je bežala, je Giorgos za njo kričal v angleščini: "Če komu črhneš besedo, boš šla nazaj v Sirijo."

Ker so novi prišleki v državi, družina ne govori grško in ne pozna državnih zakonov glede spolnega nasilja nad otroki. Glede na to, da je v njihovi državi hčerka dovolj stara za poroko in je spolno polnoletna, družina dvomi, da je njihov primer mogoče opredeliti kot spolno zlorabo otroka tudi na Cipru.

Nikos, socialni delavec jih sprejme na socialni službi. Nikosova pisarna je polna odprtih ovojnic, za njim pa je na zidu plakat z otrokom, ki drži pištolo. Zapre vrata, vendar je na hodnikih veliko hrupa. Nikos prosi starše, da sedejo na kavč nasproti njegove pisarne. Fatima sedi na stolu, ločeno od staršev. Nikos se oglasi na telefonski klic, z gesto družini nakaže, naj počakajo. Ko konča telefonski pogovor, se obrne na Nusro (Fatimino mamo) in jo vpraša v angleščini "*Kaj imamo tukaj?*" Nusra se počuti nerodno in gleda k svojemu možu. Ahmed v angleščini pojasni, da se je njegova hčerka pritožila zaradi resne spolne zlorabe njenega grškega učitelja Giorgosa.

Nikos pove Ahmedu, da je zakonodaja na Cipru učinkovita, saj je Republika Ciper nedavno ratificirala Lanzarotsko konvencijo in posodobila nacionalno zakonodajo. Ahmeda vpraša, katera od kršitev nacionalne zakonodaje je zgodila v tem incidentu. Ahmed prizna, da ne pozna ciprske zakonodaje in da niti ne ve, ali je glede na njeno starost Fatimo mogoče obravnavati kot otroka.

Nikos reče Fatimi: *"Tukaj sem, da vam pomagam. Ciprčani in Sirijci so bratje. Oba veva, kako zaščititi svojo čast. Če želiš, da gre tvoj učitelj v zapor, če želiš očistiti svoje ime in ime svoje družine, boste morali iti na policijo, jim razložiti, kaj se je zgodilo in vas bodo zaslišali, tožiti boste morali storilca, vložiti zadevo na sodišče in ga nato tožiti. Verjetno bodo zaprosili za zdravniške preglede, zato prosim, da mi posredujete svoje številke socialnega zavarovanja in zdravstvene kartice. Naj te ne bo strah. Stati pred zdravnikom in mu dovoliti, da te pregleda ni nič v primerjavi s tem, da ta žival ostane nekaznovana. Sodni postopek je treba upoštevati, če želimo, da se take dogodke zaustavi. Kaznovanje mora biti sistematično."*

Fatima začne jokati in Nikos prosi njenega očeta, da obnovi dogodek. Ahmed je pojasnil, da je prejšnji dan Giorgos Fatimo zadržal po pouku v razredu, rekoč, da ga zanimajo trenutne razmere v Siriji. Giorgos je zaprl vrata učilnice in postavil mizo ob vrata, da bi ne bi nihče mogel vstopiti. Nato se je začel dotikati njenega telesa. Fatima ga je odrinila od sebe in zbežala iz učilnice.

Nikos predlaga, da Fatima obvesti o dogodku ravnatelja, saj bi to prispevalo k dokumentaciji primera: *"Pričevanja so najbolj verodostojna, če prihajajo iz institucionalnih virov."*

Nikos družini še pove, da gre naslednji dan na dopust in da jih bo poklical drugi socialni delavec l in jih spremil na policijsko postajo, da bodo incident prijavili.

KARTICA ZA DISKUSIJO 15: Študija primera *Izpolnjevanje posebnih potreb ranljivih posameznikov*

- Kako bi se lahko situacija obravnavala različno / bolj ustrezno?
- Kako komentirate pisarniško okolje, kjer poteka srečanje?
- Kaj menite o Nikosovem upoštevanju vprašanj vere in kulturnih razlik?
- Ali bi v svoji državi naredili kaj drugače?
- Kakšen postopek mora slediti v takih primerih? Kaj določa državna zakonodaja? Ali obstajajo dodatni protokoli in dobre prakse?
- Kako lahko obravnavano situacijo primerjate s svojimi izkušnjami? Ali menite, da je študija primera blizu praksi in strokovnem kontekstu v vaši državi?

VI. MODUL: Medinstitucionalni podporni mehanizmi

CILJI

Ob zaključku modula naj bi udeleženci znali:

* Opredeliti institucije / organe, ki lahko prispevajo k izboljšanju storitev za otroke, ki so žrtve spolnega nasilja.
* Podati primere, kdaj se lahko vzpostavi in ohranja medinstitucionalno sodelovanje.
* Razumeti, načrtovati in sklepati memorandume o soglasju.

ČAS **1 ura**

POVZETEK MODULA

Sklop	Metoda	Materiali	Čas
6.1 Medinstitucionalni podporni mehanizmi	Diskusija ob študiji primera	Izroček 11: Študija primera *Izvajanje medinstitucionalnih protokolov in ukrepov za pomoč žrtvam in njihovim družinam v primerih spolne zlorabe otrok* Kartice za diskusijo 15, 16 in 17	60 min

SMERNICE ZA SKLOP 6.1

Namen: Usposobiti strokovnjake, ki delajo z otroki, ki so žrtve spolnega nasilja in njihovimi družinami, da spodbujajo in ohranjajo medinstitucionalno sodelovanje.

Priprave: Na tablo z listi ali belo tablo napišite Cilji modula in sklopa; pripravite mize in skupine udeležencev po principu pravil svetovne kavarne.

Materiali: Izroček 11. Kartica za diskusijo 15, 16 in 17.

Oprema: Stojalo z listi, markerji, odpadni papir, samolepilni lističi post-it, lepilni trak.

AKTIVNOSTI	ČAS
S pomočjo stojala z listi ali navadne table udeležencem predstavite namen sklopa in študije primera.	5 min
Diskusija na temo študije primera *Izvajanje medinstitucionalnih protokolov in ukrepov za pomoč žrtvam in njihovim družinam v primerih spolne zlorabe otrok* Razložite, da bo vsaka miza dobila kopije študije primera in kartice za skupinsko diskusijo s smernicami za razpravo za vsak del študije primera.	40 min
Povzemite diskusije: En udeleženec iz vsake skupine stoje predstavi povzetek skupinske diskusije. Predavatelj uporabi stojalo z listi ali navadno tablo, da poudari glavne ideje in tako da možnost udeležencem, da aktivno sodelujejo v razpravi.	15 min

DODATNI MATERIAL
VI. MODUL

IZROČEK 11: Študija primera *Izvajanje medinstitucionalnih protokolov in ukrepov za pomoč žrtvam in njihovim družinam v primerih spolne zlorabe otrok*

Povzetek

Tokratni primer opisuje ukrepe, ki jih sprejme medinstitucionalna ekipa v skladu z Memorandumom o soglasju v enem od italijanskih mest. Namen študije primera je spodbujanje medinstitucionalnega pristopa med različnimi strokovnjaki, in sicer z ozaveščanjem o potrebi po obravnavanju takšnih primerov s sistemskega vidika, s sodelovanjem z žrtvami, pa tudi z njihovimi družinami, s čimer se izboljša usposobljenost za delo v skupini.

Uvod

Primer opisuje spolno zlorabo, ki se je zgodila leta 2015 v nekem italijanskem mestu nad dvema otrokoma: 15-letnim dekletom in njenim 10-letnim bratom, obema italijanske narodnosti. Sodišče še ni izreklo kazni zoper storilca zlorabe, za katerega v skladu z italijansko zakonodajo velja še do te točke, da ni kriv.

Cilj primera je pokazati pomen vzpostavitve Memoranduma o soglasju med različnimi institucijami, da bi:

- Ustvarili povezano komunikacijo med različnimi strokovnjaki in tako prišli do najboljšega pristopa do žrtev in njihovih družin;
- Da bi se lahko lotili zapletenosti zlorab in s tem povezanih težav, ki se bodo pojavile.

Med kompetencami predavateljev želimo poudariti sodelovanje in učinkovito komunikacijo znotraj skupine strokovnjakov, mediacijo in spretnosti reševanja konfliktov. To je bistven del izvajanja Memoranduma o soglasju, saj zgolj doseči dogovor ni dovolj, ta mora navdihniti in sprožiti dejanske ukrepe, usmerjene v dobro dinamiko skupine.

Ključne osebe:

Strokovnjakov v medinstitucionalni skupini, ki sodelujejo na primeru je veliko, med najbolj ključne pa štejemo naslednje:

- Laura, socialna delavka iz občine: stara 40 let, dela na posebnih primerih že dve leti in je bila za to posebej usposobljena. Je mati dveh otrok, še ne najstnikov.

- Milena, otroška nevropsihiatrinja: stara 56 let, samska ženska brez otrok; Že več let je del ekipe, ki se bori proti spolnemu zlorabljanju.

- Marco, psiholog: 48 let, psihoterapevt, ki se ravna po sistemski-relacijski metodologiji, z ženo sta se razšla, ima sina, se je nedavno pridružil skupini.

- Andrea, psihopedagoginja iz lokalne izobraževalne ustanove: 35 let, brez posebnega usposabljanja o zlorabah, aktivistka za pravice žensk.

Ostale strokovnjake (npr. učitelje, kulturne mediatorje, ginekologe itd.) lahko v primeru posebnih primerov sodišče vključi v ekipo kot zunanje sodelavce.

Ozadje primera

Gaia, 15-letna deklica in njen 10-letni brat Sergio, sta del družine, ki jo sestavljajo oče, zaposlen v supermarketu, mati, ki je gospodinja in njun starejši 19-letni brat, ki je brezposeln.

Deklica je prva povedala svojim staršem, da jo je zlorabil sosed. To je spodbudilo Sergia, da tudi sam prizna dolgotrajne spolne zlorabe. Oba poročata o prisilni masturbaciji in otipavanju brez privolitve žrtev.

Družini žrtev in storilca se že dolgo poznata, starši žrtev in storilčevi starši pa so se vedno imeli za najboljše prijatelje. Tudi storilčeva hčerka, najstnica, je Gaina najboljša prijateljica. Obe žrtvi sta priznali, da ničesar nista rekli že prej zaradi močnih vezi med družinama in zaupanja med njimi.

Gaia je imela večkrat okužbe ledvic. Potem ko je prijavila zlorabo in ko so prekinili vse vezi z drugo družino, se je njeno zdravje popolnoma izboljšalo.

Pred poročanjem policiji sta žrtvi govorili s svojo družino. Kasneje je postalo znano, da je bila žrtev tudi hčerka storilca. Trije otroci so bili zlorabljeni v hiši storilca, kadar so tam skupaj spali.

Sodišče za mladoletnike je začelo s pravnimi postopki pet mesecev po tem, ko je bila zloraba prijavljena.

Gaina in Sergiova družina se je večkrat pritožila zaradi trajanja, da se je postopek sploh sprožil, da so se preiskave začele in da se je človeka kaznovalo. Družina je dobesedno izjavila, da se v tej prvi fazi niso počutili niti slišani niti niso dobili pričakovane podpore.

I. del:

Ko je Sodišče izdalo prvo uredbo, se je začel postopek medinstitucionalne skupine, v skladu z Memorandumom o soglasju.

Laura, socialna delavka iz občine je takoj začela delati na primeru. Srečala se je z družino in razložila postopek. Kasneje se je psiholog iz družinskih svetovalnih služb srečal tudi z Gainimi in Sergiovimi starši, da bi jim nudil podporo v bolečini in trpljenju, ki sta bila močno prisotna že od samega začetka. Milena, nevropsihiatrinja iz zdravstvene službe, in Andrea, psihopedagoginja iz izobraževalne službe, sta se srečali z žrtvami. Po dveh mesecih so sodelujoči strokovnjaki imeli prvo skupno srečanje kot medinstitucionalna ekipa in med seboj delili svoje prve ugotovitve o zadevi:

Laura, socialna delavka: "Opomniti vas moram, da mora naša ekipa v okviru Memoranduma o soglasju naše občine napisati dve tehnični datoteki. Prva datoteka bo pripravljena kmalu po prijavi zlorabe; drugo pa napišemo šest mesecev kasneje in jo takoj pošljemo na sodišče."

Milena, otroška nevropsihiatrinja: "Najprej želim, da se vsi zavedamo problema vrzeli zaradi različnih terminov služb socialnega varstva in pravosodja. Tega problema se moramo zavedati, da bi predvideli kakršne koli reakcije in čustva žrtev in družine."

Laura, socialna delavka: "Prav imate, toda na srečo na podlagi intervjujev in obiskov na domu lahko potrdim, da zaradi globokega zavedanja celotne družine in prekinitve vsakršnih odnosov s starim prijateljem (storilcem) ni nevarnosti novih zlorab."

Andrea, psihopedagoginja iz lokalne službe za izobraževanje: "Stopila sem v stik z žrtvami in vsemi učitelji, ki delajo z njimi, da bi poiskali najboljše rešitve za reševanje položaja v šoli."

Milena, otroška nevropsihiatrinja: "Mislim, da obe žrtvi kažeta znake izboljšanih zdravstvenih razmer in neakute travme."

Andrea, psihopedagoginja: "Strinjam se s teboj, tudi jaz menim, da imata dober potencial za okrevanje."

Marco, psiholog, je dejal: "Mislim, da se lahko strinjamo, da je položaj žrtev pod nadzorom. Vendar sem zaskrbljen za ostalo družino. Mama je izrazila, da zelo trpi, občuti jezo in zaskrbljenost, ki se je spreminjala v simptome depresije."

Na koncu srečanja je Laura uporabila mnenja svojih sodelavcev v interinstitucionalni skupini za pripravo poročila sodišču, vključno z začetnim pregledom stanja in aktiviranjem prvih storitev in oskrbe za žrtve in njihovo družino.

II. del:

Na drugem sestanku medinstitucionalne skupine, tri mesece pozneje, so strokovnjaki spet podelili svoja strokovna mnenja, ugotovitve in strategije v zvezi s primerom.

Marco, psiholog: "Po teh treh mesecih lahko potrdim, da so močni občutki krivde še vedno prisotni v družini, predvsem pri materi. Sama je poiskala pomoč psihiatra."

Laura, socialna delavka: "Družina je zelo tradicionalna in hkrati so zelo sodelovali z nami. Po nekaj intervjujih z njimi lahko rečem, da so starši prepoznali resnost zlorabe in bili pripravljeni ukrepati in sodelovati z različnimi strokovnjaki. Cenili so naše delo."

Andrea, psihopedagoginja: "Če pogledam na položaj žrtev, bi rada izpostavila različna odziva dečka in deklice. Fant kaže znake dobrega vključevanja v svoje vsakdanje življenje, ki sem ga opazovala v šoli, in v šoli mu gre dobro. Pri deklici pa se kažejo relacijske težave."

Milena, otroška nevropsihiatrinja: "Da, strinjam se z vami, tudi jaz sem to opazila. Pravzaprav sem ji priporočila terapevtsko skupino. Tam delajo z najstniki, vodi pa jo lokalna zdravstvena služba. Njen odziv je bil precej pozitiven, strinjala se je z udeležbo na skupinskih srečanjih."

Laura, socialna delavka: "Močno priporočam, da naredimo popolno diagnozo položaja deklice in da ji v njeno korist predlagamo še drugačne rešitve. Sodišče je že zahtevalo oceno."

Večina strokovnjakov se je strinjala s predlogom, razen ene.

Milena, nevropsihiatrinja "Resnično mislim, da to ni potrebno, nadaljnje ocenjevanje za Gaio res ni potrebno. Lahko jo stigmatizira in travmatizira po nepotrebnem, prav tako pa ni moje delo, da ocenjujem, tega ni vključenega nikjer v Memorandumu o sodelovanju."

Drugo srečanje je bilo zaključeno z nesoglasjem. V naslednjih mesecih so se nadaljevali vsi ukrepi, vendar strokovnjaki, ki sestavljajo ekipo, niso kazali nobenega interesa za tretje srečanje, izgovorili so se, da so preveč zaposleni s številnimi primeri, na katerih delajo. Vsi strokovnjaki so imeli enako slab občutek zaradi čudnega negativnega ozračja, s katerim se je zaključilo drugo srečanje. Vse nove informacije so si izmenjavali po telefonu in po elektronski pošti.

V naslednjih mesecih je postalo jasno, da drugega tehničnega poročila ne bodo sestavili skupaj. Vsak strokovnjak je Sodišču za mladoletnike predložil ločeno poročilo z informacijami, na podlagi katerih bi se moralo sodišče odločiti, kako nadaljevati postopek in podpreti žrtve in njihovo družino. Za Gaio in Sergia, žrtvi, ni bila izvedena strokovna ocena, v zadnjem obdobju pa je kljub številnim ponujenim storitvam mati izgledala utrujeno in kazala znake depresije, starejši sin pa se je še naprej pritoževal nad pravosodjem, saj je menil, da ni pošteno, da je storilcu še vedno dovoljeno nadaljevati svoje življenje, kot da se ni nič zgodilo. Mama je začela s farmakološkim zdravljenjem.

Vsa ločena poročila, ki so jih strokovnjaki medinstitucionalne ekipe pošiljali na sodišče, so priporočala nadaljno in pozorno spremljanje družine, ki je bila na splošno zelo prizadeta zaradi situacije.

KARTICA ZA DISKUSIJO 15: Študija primera *Izvajanje medinstitucionalnih protokolov in ukrepov za pomoč žrtvam in njihovim družinam v primerih spolne zlorabe otrok*

- Kakšne povratne informacije lahko podate glede te situacije?
- S kakšnimi težavami bi se lahko soočala medinstitucionalna ekipa, ki dela na tem primeru?
- Kako bi se v vaši državi obravnaval tak primer?
- Kakšne bi bile strategije in ukrepi v zvezi s pravosodjem in podporo, ki bi jih vi sprejeli za hitro odzivanje na potrebe družine?
- Kaj ste se iz študije primera naučili?

KARTICA ZA DISKUSIJO 16: Študija primera *Izvajanje medinstitucionalnih protokolov in ukrepov za pomoč žrtvam in njihovim družinam v primerih spolne zlorabe otrok*

- Kakšne težave so izpostavljene v primeru?
- Kako bi vi ravnali v zvezi s temi težavami?
- Kakšne ukrepe bi lahko sprejeli ali predlagali v takšni situaciji? Imate še kak drug predlog za soočanje z njimi?
- Kaj ste se iz študije primera naučili?

KARTICA ZA DISKUSIJO 17: Študija primera *Izvajanje medinstitucionalnih protokolov in ukrepov za pomoč žrtvam in njihovim družinam v primerih spolne zlorabe otrok*

- Kaj menite o zaključku primera?
- Kakšne ukrepe bi vi sprejeli v tej situaciji?
- Lahko predlagate druge načine ravnanja v tem primeru?
- Kaj ste se iz študije primera naučili?
- Katere veščine bi po vašem mnenju morali imeti strokovnjaki za reševanje situacije, ko se v okviru skupine ne strinjajo?

VII. MODUL: Ozaveščanje o spolnem nasilju nad otroki

CILJI

Ob koncu modula naj bi udeleženci znali:

* Prepoznati dobro prakso glede ozaveščanja spolnega nasilja nad otroki
* Razložiti, kako bi se morale kampanje ozaveščanja razlikovati glede na ciljno publiko in okoliščine.
* Prepoznati, kdo so ključni sodelujoči v kampanjah in razumeti, na kakšne načine so lahko vključeni v kampanjo o ozaveščanju glede spolnega nasilja nad otroki.

ČAS **1 h 30 min**

POVZETEK MODULA

Sklop	Metoda	Materiali	Čas
7.1 Ozaveščanje o spolnem nasilju nad otroki	Metoda svetovne kavarne	Izroček 12: Primer dobre prakse *Ozaveščanje z vidika Centra za pomoč otrokom* Izroček 13: Primer dobre prakse *Državna kampanja ozaveščanja* Kartice za diskusijo 18 in 19	90 min

SMERNICE ZA SKLOP 7.1

Namen: Usposobiti strokovnjake za ozaveščanje o spolnem nasilju nad otroki preko kampanj, prepoznavanja metod, strategij, ključnih sodelujočih glede nan amen in ciljno skupino kampanje.

Priprave: Na tablo z listi ali belo tablo napišite Cilji modula in sklopa; pripravite mize in skupine udeležencev po principu pravil svetovne kavarne.

Materiali: Izroček 12 in 13. Kartica za diskusijo 18 in 19.

Oprema: Stojalo z listi, markerji, odpadni papir, samolepilni lističi post-it, lepilni trak.

AKTIVNOSTI	ČAS
S pomočjo stojala z listi ali navadne table udeležencem predstavite cilje modula namen sklopa in študije primera.	10 min
Uporaba metode svetovne kavarne na temo kampanj ozaveščanja: Razložite, da bo vsaka miza dobila kopije študije primera in kartice za skupinsko diskusijo s smernicami za razpravo za vsak del študije primera. Skupine bodo imela po 20 min na voljo za diskusijo pri vsaki mizi, nato pa se bo skupina presedla k mizi z drugo številko izročka.	50 min
Povzemite diskusije: En udeleženec iz vsake skupine stoje predstavi povzetek skupinske diskusije. Predavatelj uporabi stojalo z listi ali navadno tablo, da poudari glavne ideje.	30 min

DODATNI MATERIAL
VII. MODUL

IZROČEK 12: Primer dobre prakse *Ozaveščanje z vidika Centra za pomoč otrokom*

Uvod

Študije kažejo, da je v Evropi kar med 10 % in 20 % otrok doživelo spolno nasilje. Ta pojav se ne zmanjšuje in nekatere oblike spolnega nasilja postajajo vse bolj zaskrbljujoče. Proti tem zločinom se zelo težko bojujemo. Otroci so ranljivi in se pogosto sramujejo in bojijo prijaviti incidente. Delo na preprečevanju in ozaveščanje o spolni zlorabi otrok je zato zelo pomembno. Ozaveščanje lahko zajema veliko različnih dejavnosti: vse, kar ljudem pomaga, da razumejo, se učijo ali naredijo nekaj novega. Eden od načinov je izobraževanje mladih in otrok, pa tudi šolskih delavcev in staršev.

Ozadje

Boj proti spolni zlorabi vseh otrok je ena od prednostnih nalog švedske vlade. Za cilj so si postavili, da noben otrok ne sme biti izpostavljen zlorabi. Zato je švedska vlada 22. junija 2016 sprejela posodobljen akcijski načrt za zaščito otrok pred trgovanjem, izkoriščanjem in spolno zlorabo. Vladne otroške pravice temeljijo na otrokovih pravicah, ki so izražene v Konvenciji ZN o otrokovih pravicah. Akcijski načrt odraža vladno ambicijo, da v teh zadevah proaktivno sodeluje na mednarodnem prizorišču. Švedska si želi odločilno prispevati k enakosti in človekovim pravicam na svetu. Ukrepi za preprečevanje zlorab in kaznivih dejanj proti otrokom med drugim vključujejo: usposabljanje policije za boj proti spolnim zlorabam otrok, obveščanje otrok o tem, kam naj se obrnejo v primeru spolnega napada in stalno širjenje znanja in usposabljanja za strokovnjake.[18]

Ozaveščanje je pomemben način preprečevanja spolne zlorabe otrok. Opazna je namreč konstantna potreba po širjenju več znanja in preprečevanju zlorab otrok. V ta namen je potrebno izdelati nove metode in nove načine dela. Kot primer dobre prakse bomo predstavili dva primera s Švedske. Prvi primer predstavlja način ozaveščanje z vidika Centra za pomoč otrokom v Linköpingu, namenjen učiteljem v šolah in predšolskih ustanovah. Drugi primer dobre prakse je državna kampanja, namenjena ozaveščanju mladih.

Primer dobre prakse 1: Ozaveščanje z vidika Centra za pomoč otrokom

Namen Centra za pomoč otrokom je omogočiti otrokom, ki so domnevno zlorabljeni, da so med preiskovalnim postopkom v varnem, otroku prijaznem okolju.

V Centru za podporootrok Linköping deluja skupina petih strokovnjakov. Skupino sestavljajo koordinator, dva diplomanta s fakultete za družbene vede, psiholog in asistent.[19]

---

[18] http://www.regeringen.se/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/barnets-rattigheter/regeringens-handlingsplan-till-skydd-for-barn-mot-manniskohandel-exploatering-och-sexuella-overgrepp-2016-2018.pdf

[19] "Om Det Som Inte Ska Hända." Regeringen. Regerinskansliet, Socialdepartementet, 22 June 2016. Web. 13 Apr. 2017. <http://www.regeringen.se/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/barnets-rattigheter/regeringens-handlingsplan-till-skydd-for-barn-mot-manniskohandel-exploatering-och-sexuella-overgrepp-2016-2018.pdf+>

Vloge strokovnjakov ekipe so sledeče:

* sodelujejo pri posvetovanjih in zaslišanjih;
* nudijo pomoč otrokomom in staršem;
* svetujejo / nudijo mentorstvo;
* usposabljajo in pristopajo na inovativen način;
* sodelujejo v raziskavah, osredotočenih na travme po navodilih iz socialnih služb;
* usklajujejo zdravljenje v Centru za pomoč otrokom;
* skrbijo za dobro sodelovanje med različnimi organi v doro otroka.

Center sodeluje z različnimi organi in zagotavlja otrokom prijazno pravosodje. Vsak organ ima namreč svoje predpise, ki jih morajo upoštevati. Na primer, tožilec ima Kazenski zakonik, socialne službe se ravnajo po Zakonu o socialnih storitvah.

Ekipa petih strokovnjakov se srečuje enkrat tedensko, da razpravljajo o tedenskem programu in o drugih vprašanjih. Imajo tudi delovno skupino, ki se sestane enkrat na mesec. Poleg ekipe Centra za pomoč otrokom so v delovni skupini tudi: tožilec, policisti iz dveh policijskih postaj, socialne službe iz devetih občin, pediater, mrliški oglednik, otroški in mladinski psihiater ter klinika za ženske (ne sodelujejo na vsakem sestanku, ampak ko je to potrebno).

Druga naloga Centra za pomoč otrokom vključuje obravnavanje fizične in spolne zlorabe otrok ter ozaveščanje učiteljev v šolah in predšolskih ustanovah. To se v glavnem izvaja preko študijskih obiskov učiteljev v šolah in predšolskih ustanovah.

Statistični podatki, ki jih je posredoval Center za pomoč otrokom Linköping kažejo, da večinoma ravno učitelji obveščajo o incidentih. Učitelji so pomembni, ker se z otroki srečujejo v šolah in predšolskih ustanovah in bistvenega pomena za nudenje podpore v času, ko otroci obiskujejo center za pomoč otrokom.

Namen študijskega obiska je poročati o delu v centru za pomoč otrokom, pa tudi o tem, kako povečati ozaveščenost o zlorabi otrok v vsakodnevnem delu. Center za pomoč otrokom povabi vseh devet občin v okrožju k sodelovanju na študijskem obisku.

Metoda

Usposabljanje se odvija v skladu s prednostnimi nalogami strokovnjakov, ki so: informiranje o tem, kaj je center za pomoč otrokom, vlogo v sodnih postopkih in pomembnost gledanja in poslušanja otroka, ko ta kaj pokaže ali kaj pove.

Usposabljanje zajema naslednje:

• **Predstavitev Centra za pomoč otrokom, namen, cilji in načini dela.**

V uvodnem delu predstavijo delo Centra za pomoč otrokom in udeležencem bolj natančno predstavijo namen njihovega dela in vloge, ki jih center ima. S tem udeleženci študijskega obiska

dobijo zaupanje in se v duhu dobre volje nadaljujejo z obiskom.

• Vloga šole in predšolske ustanove, kakšna je njihova odgovornost?

V šolah in predšolskih ustanovah učitelji spremljajo vse otroke, zato je pomembno, da se učitelje opozori na njihovo odgovornost.

• Ukrepi socialne službe

Ukrepi socialne službe igrajo pomembno vlogo, ko gre za obveščanje o zlorabi otroka, zato je to ena od pomembnih tem razgovora. Kaj to pomeni in kako ukrepati, če učitelji vidijo ali slišijo kaj zaskrbljujočega.

- **Psihično in fizično nasilje**
- **Spolna zloraba otroka**
- **Kateri opozorilni znaki se kažejo?**
- **Drznite si poslušati in videti otroka**

Na kakšen način se lahko otroku škoduje in na kakšen način otrok to pokaže ali morda to skriva? Kaj pomeni spolna zloraba otrok? O tem se razpravlja, da bi dobili širšo perspektivo in razumevanje. Študijski obiski so pomembno orodje za ekipo centra, ki dela na tem, da se otroka sliši in opazi.

Vloga učitelja je:

- **da je podporna oseba otroku, ko ta obiskuje center za pomoč otrokom.**
- **Da ohranja in vzdržuje stike z otrokom in starši.**

Na začetku preiskave, ko je bil otrok zlorabljen, otrok odide v center za pomoč otrokom, učitelj pa ima pomembno vlogo podpornika otroka, saj je on tisti, ki lahko daje tolažbo. Zato je pomembno, da se z ekipo pogovorimo o nenehnem stiku učitelja z otrokom in starši.

Odličen odnos sodelovanja med devetimi občinami, šolami in predšolskimi ustanovami se je razvil preko različnih možnosti usposabljanja in nadaljnih telefonskih pogovorov s kontaktno osebo, odgovorno za začetno komunikacijo. Kontaktna oseba je prva oseba, na katero se otrok obrne po zlorabi, to je lahko na primer tudi učitelj.

Metodologija

Grajenje odnosa

Zavezanost k aktivnemu oblikovanju in vzdrževanju dolgoročnih odnosov z zainteresiranimi stranmi temelji na treh temeljnih vodilnih načelih – komunikaciji, zaupanju in razumevanju njihovih potreb.

Vsebina usposabljanja

Material z informacijami bi moral biti usmerjen v potrebe zainteresiranih strani. S ciljem ustvariti boljše razumevanje in širiti več znanja. Uporabljeni material mora biti posodobljen, na primer upoštevati novo zakonodajo države.

Ocena

Ocena pomaga, da dobimo celovito sliko in združujemo različne perspective, da bi udeleženci lažje razumevali vpliv metode. Povratne informacije pomagajo ustrezno razvijati delo, z odzivanjem na potrebe strokovnjakov in okoliščine dela. Na ta način se tudi vidi, kako delujejo stvari in kateri deli so dobri in kaj je treba spremeniti ali izboljšati.

Rezultati in izzivi

Na študijskem obisku lahko ekipa vidi dobre rezultate in vpliv na delo učiteljev. Poročila kažejo, da so obiskovalci, ki so prejeli informacije, bolj pripravljeni otrokom postavljati vprašanja, kdaj, kje in kako. Če učitelji pridejo na študijski obisk v center za pomoč otrokom, izboljšajo svojo sposobnost komuniciranja z otroki in bolje ravnajo v primerih spolne zlorabe.

Eden od izzivov za ekipo je sodelovanje z različnimi organi v okviru vprašanja otrokom prijaznega pravosodja. Vsak organ ima namreč svojo zakonodajo v zvezi s tem. Na primer, tožilec sledi Kazenskemu zakoniku, socialne službe imajo Zakon o socialnih storitvah. Ekipa je mnenja, da zainteresiranim stranem ni težko sodelovati, vendar menijo, da je treba tako situacijo vedno upoštevati ob sodelovanju z različnimi organi.[20]

[20] Kampanj." Nationalencyklopedin. Uppslagsverket, n.d. Web. 13 Apr. 2017. <http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/kampanj>.

KARTICA ZA DISKUSIJO 18: Primer dobre prakse *Ozaveščanje z vidika Centra za pomoč otrokom*

- Na kakšen način lahko vaša organizacija dela na ozaveščanju o spolni zlorabi otrok?
- Na kakšne načine lahko vaša organizacija prispeva k večji ozaveščenosti o spolnem nasilju nad otroki v šolskem kontekstu?
- Lahko vidite kakšne podobnosti med to metodo in načinom kako ozaveščate v vaši državi?
- Kateri organi ali institucije so pomembni za vašo organizacijo in kako ohranjate dober odnos z njimi?
- Kaj ste se naučili iz tega primera dobre prakse?

IZROČEK 13: Primer dobre prakse *Državna kampanja ozaveščanja*

Zaradi številnih poročili o incidentih spolnega nasilja nad mladimi na festivalih, vključno z največjim mladinskim festivalom v Evropi "We Are Stockholm" leta 2015, je policija prevzela ukrepe za preprečevanje in preiskovanje spolnih zlorab mladih na javnih dogodkih. Pokazalo se je, da obstaja veliko neprijavljenih primerov, pri spolnih napadih nad dekleti pa so povprečni storilci moški med 15. in 25. Letom starosti.

Kampanja je opredeljena kot intenzivna časovno omejena dejavnost, z namenom vplivati na odnose in vedenje.[21]

Metoda

Policijska kampanja #tafsainte (kar pomeni 'ne otipavaj') 2016 je obravnavala problem spolnega zlorabljanja mladih na festivalu. Kampanja je del aktivnosti, ki jih policija izvaja za preprečevanje spolnega zlorabljanja na državni ravni.

Kampanja je namenjena mladim med 13. in 19. letom starosti. Na festivalu je bilo prisotnih več policistov, zato je bilo lažje prijaviti kazniva dejanja, imeli so mobilno pisarno, tako da so lahko mladi prprijavo naredili na kraju samem, prav tako so imeli v pomoč kamere v realnem času, ki so jih policisti ves čas opazovali.

Glavni cilj kampanje je posvečati pozornost in ozaveščati o spolni zlorabi na javnih prostorih in festivalih. Policija se zaveda, da obstaja veliko število neprijavljenih primerov, saj se mnogi mladi ne zavedajo, da gre za zločin.

Za kampanjo so izdelali festivalsko zapestnico, do ideje so prišli iz pogosto uporabljenih festivalskih zapestnic. Zapestnica je olajšala prvi pristop policije do mladih. Medtem ko so delili zapestnice, so se policisti pogovarjali z mladimi o tem, kaj pomeni spolno zlorabljanje, kakšna vrsta zločinov to je, kaj je otipavanje in če so kdaj bili žrtev kaznivega dejanja. Preko kampanje je policija odkrila, da številni mladi niso bili dobro informirani o problem otipavanja.

Metodologija

Postaviti cilje kampanje

Namen kampanje in posebne cilje ali rezultate bi morali posredovati vsem, ki v kampanji aktivno sodelujejo. Treba je določiti način merjenja uspešnosti kampanje. Na primer, javnost opozoriti na spolno zlorabo.

---

[21] http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/kampanj

Določiti ciljno publiko

Ciljna publika so ljudje, skupine, organizacije ali institucije, na katere je treba vplivati, da bi dosegli cilje kampanje. Natančno jih je treba določiti, da bi našli najprimernejše načine, da bi publiko nagovorili.

Razviti orodja in kanale

Naslednji korak je določiti orodja in izbrati ustrezen kanal za posredovanje sporočila. Oblikovati je treba učinkovite načine, kako doseči, da ciljna publika začne ukrepati in da se na ta način doseže želeni rezultat in cilj kampanje.

Akcijski načrt

Kdo bo naredil kaj, kdaj, kje in kako? Akcijski načrt prenese strategijo kampanje v konkretne smernice za dejavnosti. Glede na obseg kampanje se določi tudi pod-strategije (npr. komunikacijske strategije) in vsaka od the potrebuje poseben akcijski načrt za različne vrste dejavnosti. Tudi če se zdi strategija kampanje preprosta in enostavna, so akcijski načrti potrebni, da se zagotovi učinkovita uporaba virov in da se razdeli vloge in odgovornosti za posamične dejavnosti.

Rezultati in izzivi

Medijska hiša Švedski radio je raziskala, koliko obvestil o primerih spolnega nasilja je bilo podanih od leta 2015 do poletja 2016, pri čemer so ugotovili porast z 10 na 111 prijavljenih kaznivih dejanj. Nina Rung, tiskovna predstavnica kampanje, je pohvalila raziskavo in nepričakovano dobre rezultate. Večja pozornost širše javnosti preko ozaveščanja in kampanje je privedla do nespornega povečanja v poročanju o incidentih.

Kljub temu je kampanja prejela kritike s strani širše javnosti, dvom je padel na dejstvo ali je kampanja v skladu z načeli policijskega dela. Rungova meni, da ozaveščanje spada v okvir policijskega dela in preprečevanja in pri tem poudarja vlogo policije v procesu.

KARTICA ZA DISKUSIJO 19: Dobra praksa *Državna kampanja ozaveščanja*

- Kako lahko zagotovite, da ciljna skupina razume sporočilo, ki ga želite posredovati?
- Ali bi bilo v vaši državi možno izvesti podobno kampanjo?
- Katere dele predstavljene kampanje bi lahko izvajali v vaši državi? Ali menite, da bi bilo v vaši državi težko izvajati določen del kampanje? Zakaj? Na katere ovire lahko naletite?
- Katere nevladne organizacije in zainteresirane strani lahko pomagajo pri kampanji?
- Kaj ste se naučili iz primera dobre prakse?

VIII. MODUL: Prepoznavanje in obravnavanje zgodnjih znakov poklicne izgorelosti

CILJI

Ob zaključku modula naj bi udeleženci znali:

* Prepoznati simptome poklicne izgorelosti med strokovnjaki, ki se ukvarjajo z zlorabljenimi otroki med sodnimi postopki;
* Prepoznati dejavnike, povezane s poklicno izgorelostjo med strokovnjaki, ki se ukvarjajo z zlorabljenimi otroki med sodnimi postopki;
* Prepoznati načine za preprečevanje poklicne izgorelosti.

ČAS **1 ura**

POVZETEK MODULA

Sklop	Metoda	Materiali	Čas
8.1 Zgodnje zaznavanje poklicne izgorelosti	Diskusija na temo študije primera	Izroček 14: Študija primera *Prepoznavanje in obravnavanje zgodnjih znakov poklicne izgorelosti* Kartici za diskusijo 20 in 21	60 min

SMERNICE ZA SKLOP 4.1

Namen: Usposobiti strokovnjake (odvetnike, policiste, socialne delavce, zdravstvene delavce, šolsko osebje) prepoznavati in obravnavati zgodnje znake poklicne izgorelosti v delovnem okolju.

Priprave: Na stojalo z listi ali belo tablo napišite Cilji modula in sklopa; pripravite mize in organizirajte skupine udeležencev po principu pravil svetovne kavarne.

Materiali: Izroček 14. Kartici za diskusijo 20 in 21.

Oprema: stojalo z listi, markerji, odpadni papir, samolepilni lističi post-it, lepilni trak.

AKTIVNOSTI	ČAS
Ogrevanje: Udeležence prosite, naj vsak zase nariše sliko, ki predstavlja in razlaga njihovo trenutno zaposlitev (lahko uporabite metafore, analogije z znaki, filmi in osebnostmi). Vsaka skupina pregleda slike posameznikov v skupini in se pogovori o vlogi te osebe v okviru sodnih postopkov v primerih spolnega nasilja nad otroki. Skupina izbere eno sliko / vlogo, ki jo predstavijo vsem, upoštevajoč spodnja vprašanja: 1. Kako vidite svojo službo? 2. Kako vasa služba prispeva k širši celoti sodnega postopka? 3. Kako je vasa služba povezana s službami preostalih udeležencev? 4. Ali se je vaše dojemanje službe spremenilo potem, ko ste videli slike drugih ljudi?	20 min
S pomočjo stojala z listi ali navadne table udeležencem predstavite namen sklopa in študije primera.	5 min
Uporaba metode svetovne kavarne na temo prepoznavanja in obravnavanja zgodnjih znakov poklicne izgorelosti: Razložite, da bo vsaka miza dobila kopije študije primera in kartice za skupinsko diskusijo s smernicami za razpravo za vsak del študije primera.	20 min
Povzemite diskusije: En udeleženec iz vsake skupine stoje predstavi povzetek skupinske diskusije. Predavatelj uporabi stojalo z listi ali navadno tablo, da poudari glavne ideje.	15 min

DODATNI MATERIAL
VIII. MODUL

IZROČEK 14: Študija primera *Prepoznavanje in obravnavanje zgodnjih znakov poklicne izgorelosti*

Povzetek

Ta študija primera udeležence pouči o izgorelosti, do katere lahko pride pri strokovnjakih, ki se ukvarjajo z otroki, ki so žrtve spolne zlorabe in v sodnem postopku. Študija primera prikazuje, kako zaznati znake poklicne izgorelosti, kaj storiti, ko znake prepoznate in katere korake ubrati v takem primeru.

Ključne besede: Strokovna izgorelost, simptomi, preprečevanje, zgodnje odkrivanje, pravosodni delavci; delavci nevladnih organizacij, policisti, uradniki, ki delajo z mladimi, osebje socialnega varstva, stalni strokovno izobraževanje v pravosodnem sektorju.

Uvod

Strokovnjaki, ki delajo z otroki in družinami, ko pride do zlorabe otrok, so izpostavljeni številnim stresnim situacijam in nevarnostim, eden od najpomembnejših pa je poklicna izgorelost. To je posebna vrsta stresa pri delu, stanje fizične, čustvene ali duševne izčrpanosti, povezano z dvomi o lastni usposobljenosti in vrednosti dela. Do poklicne izgorelosti pride, ko se človek počuti preobremenjenega, čustveno izčrpanega in ne more izpolnjevati obveznosti. Primer prikazuje zgodnje simptome izgorelosti, ugotavlja dejavnike, povezane z izgorevanjem med strokovnjaki, in določa načine, kako preprečiti, da se izgorelost ne nadaljuje.

Ozadje

Do poklicne izgorelosti pogosto pride na delovnih mestih storitvenega sektorja, saj se na delovnem mestu ljudje soočajo s kroničnimi medosebnimi stresorji, kar se kaže v občutkih izčrpanosti, cinizma, odmaknjenostjo od službe in neučinkovitostjo.

Strokovnjaki, ki se ukvarjajo s spolno zlorabljenimi otroki med sodnimi postopki (pogosto del multidisciplinarne preiskovalne skupine z različnih področij – kazenskega pregona, socialnih služb, sodstva, zdravstvenega osebja), so izpostavljeni stresu, saj se ukvarjajo z dejanji spolne zlorabe, kar pogosto povzroča močne čustvene reakcije; negotovost glede izidov sodnega postopka, potencialna ponovna travmatizacija žrtve (ponavljajoči se intervjuji, sodno pričanje). Te negativne izkušnje lahko povzročijo frustracije, bes, občutke nemoči itd.

Da bi strokovnjaki lahko skozi proces lahko pomagali otroku in njegovi družini, morajo biti sposobni:

A) ugotoviti vzroke in simptome izgorelosti,

B) preprečiti izgorelost.

Najboljši preventivni ukrep in sredstvo za preprečevanje izgorelosti je skupno delo in sodelovanje: bodisi s partnerji, z ustrezno supervizijo, posvetovanji z izkušenimi strokovnjaki bodisi v

službi ali izven nje. Delovanje v okviru multidisciplinarne ekipe, ki vključuje vrsto strokovnjakov, vključenih v primere spolnih zlorab otrok je lahko tudi zaželen način, da se spoprimemo s takimi primeri. Medtem ko nekatere od teh možnosti obstajajo za določene skupine strokovnjakov, mnogi nimajo teh možnosti. Zato je pomembno, da lahko prepoznajo simptome in začnejo reševati težave, saj izgorelost vpliva na njihovo strokovno delo in posledično tudi na otroke, ki so vključeni v postopek.

Ključne osebe:

Maja, 27-letna gospa, ki pet let dela kot državna tožilka in je vodja oddelka, ki se ukvarja z mladostniškim kriminalom spolnega in družinskega nasilja.

I. del:

Maja je državna tožilka, ki se ukvarja z mladoletno, spolno in družinsko kriminaliteto. Je vodja oddelka in se je pri svojem delu izkazala kot zelo uspešna. Nekaj mesecev je že brez energije, utrujena in ima težave z vstajanjem zjutraj, saj ponoči ne more spati. Sredi noči se zbuja, ker jo skrbi za primere, za katere je odgovorna. V zadnjem času se počuti nezadovoljna s svojo službo, v kateri je ponavadi uživala. Trenutno se ukvarja z nekaj težavnimi in čustveno izčrpljujočimi primeri, poleg tega pa je še pod časovnim pritiskom. Zato dela nadure. Ima dva otroka in naletela je na težave pri usklajevanju osebnega življenja in poklicnih obveznosti. V zadnjem času meni, da se hitro razjezi, zlasti na otroka. Že nekaj časa se počuti fizično in čustveno šibko.

Maja se je začela spraševati o pomembnosti svojega dela. Že nekaj mesecev se ukvarja s težkimi primeri, vključno s primeri spolnega nasilja nad otroki. Nekega dne se je počutila popolnoma nemočna zaradi pravila, v skladu s katerim mora žrtvam razložiti, da jim ni treba pričati proti svojim sorodnikom in jim razložiti, kakšne so posledice njihovih pričanj in drugih dejanj za storilca. Zaradi težkega bremena in odgovornosti otrok v tem sodnem primeru nato ni želel pričati zoper svojega očeta, zato se je sodni postopek zaključil s poravnavo. Maja se je počutila nemočna in poražena.

V zvezi z drugim primerom spolnega nasilja nad otrokom je že dolgo čakala na mnenje sodnega izvedenca. Poleg tega eno strokovno mnenje ni bilo dovolj, zato je morala čakati na novo. Po njenem mnenju je proces predolg, kar povzroča stisko otroku, ki mora večkrat ponoviti zgodbo. Žal ji je za otroka in meni, da sama komajda kaj lahko prispeva k njegovi blaginji. Trenutno se počuti preobremenjena in vse bolj brezupna in kljub številnim preteklim uspehom sama o sebi meni, da je navadna zguba.

Maja ni nikoli govorila s svojimi sodelavci o svojem osebnem življenju in občutkih, in še vedno ne pove nikomur, kako se počuti. Poleg tega meni, da mora biti kot vodja oddelka “najmočnejša.”

II. del:

Maja dobi telefonski klic od sodnega izvedenca, ki ga je čakala, da pripravi dodatno poročilo o spolnem nasilju nad otrokom. Pojasnil ji je, da je to izjemno zapleten primer in da potrebuje še en teden za pripravo končnega mnenja. Po pogovoru z njim je Maja nenadoma občutila močno bolečino v prsnem košu in začela težko dihati. Na splošno se ni dobro počutila, prvič v svoji poklicni karieri si je želela prej iz službe domov. Čutila je napetost in razdražljivost, ki se je pokazal v jeznem izbruhu med prepirom z najstarejšim sinom, ki jo je prijazno prosil, če gre lahko na obisk k prijatelju čez cesto.

KARTICA ZA DISKUSIJO 20: Študija primera *Prepoznavanje in obravnavanje zgodnjih znakov poklicne izgorelosti*

* Ali lahko v Majinem primeru prepoznate glavne simptome poklicne izgorelosti?
* Kaj mislite, da so glavni vzroki za Majino izgorelost?
* Kakšne nadaljnje korake bi storili, če bi bili na Majinem mestu?

KARTICA ZA DISKUSIJO 21: Študija primera *Prepoznavanje in obravnavanje zgodnjih znakov poklicne izgorelosti*

* Kako poskrbite za ravnovesje med obveznostmi v službi in osebnim dobrim počutjem?
* Kako bi bilo mogoče v službi preprečiti takšne okoliščine?
* Kaj ste se naučili iz Majinega primera?
* Ste kdaj doživeli poklicno izgorelost? Kaj so bili vzroki? Kako ste ravnali? Ste se lahko pogovorili s katerim od vaših kolegov?

IX. MODUL: Otroci kot storilci kaznivih dejanj

CILJI

Ob koncu modula naj bi udeleženci znali:

- Prepoznati težave, ki se pojavijo ob delu z mladoletnimi prestopniki
- Prepoznati možnosti v strokovnih odnosih do mladoletnih prestopnikov
- Uporabiti primerne strokovne prijeme z mladoletnimi prestopniki in njihovimi družinami

ČAS **1 ura**

POVZETEK MODULA

Sklop	Metoda	Materiali	Čas
9.1 Razumevanje poklicnih odnosov in vedenj pri delu z mladoletnimi storilci kaznivih dejanj in njihovimi družinami	Diskusija na temo študije primera	Izroček 15: Študija primera *Razumevanje poklicnih odnosov in vedenj pri delu z mladoletnimi storilci kaznivih dejanj* Kartice za diskusijo 22, 23 in 24	60 min

SMERNICE ZA SKLOP 9.1

Namen: Usposobiti strokovnjake o težavah z mladoletnimi prestopniki in okrepiti njihove strokovne spretnosti pri delu z mladoletnimi storilci in njihovimi družinami.

Priprave: Na stojalo z listi ali belo tablo napišite Cilji modula in sklopa; pripravite mize in organizirajte skupine udeležencev po principu pravil svetovne kavarne.

Materiali: Izroček 15. Kartici za diskusijo 22, 23 in 24.

Oprema: stojalo z listi, markerji, odpadni papir, samolepilni lističi post-it, lepilni trak.

AKTIVNOSTI	ČAS
Ogrevanje: Prosite udeležence, naj se vsak posebej spomne težkega primera, na katerem so tekom svoje kariere delali. Vsaka skupina se pogovori s pomočjo naslednjih vprašanj: 1. Katere so bile značilnosti, zaradi katerih je bil primer še poseben izziv za vas? 2. Katera čustva ste občutili kot strokovnjak? 3. Kako ste se ob tem kot strokovnjak obnašali? 4. Kakšen je bil izid, oziroma zaključek tega primera?	20 min
S pomočjo stojala z listi ali navadne table udeležencem predstavite namen sklopa in študije primera.	5 min
Diskusija na temo študije primera *Razumevanje poklicnih odnosov in vedenj pri delu z mladoletnimi storilci kaznivih dejanj* Razložite, da bo vsaka miza dobila kopije študije primera in kartice za skupinsko diskusijo s smernicami za razpravo za vsak del študije primera.	20 min
Povzemite diskusije: En udeleženec iz vsake skupine stoje predstavi povzetek skupinske diskusije. Predavatelj uporabi stojalo z listi ali navadno tablo, da poudari glavne ideje.	15 min

DODATNI MATERIAL
IX. MODUL

IZROČEK 15: Študija primera Razumevanje poklicnih odnosov in vedenj pri delu z mladoletnimi storilci kaznivih dejanj

Povzetek

Namen te študije primera je pomagati strokovnjakom (odvetnikom, policistom, psihologom, socialnim delavcem), da poglobijo razumevanje lastnega poklicnega odnosa in vedenja pri delu z mladoletnimi storilci kaznivih dejanj in njihov vpliv na rezultate strokovnega dela. Strokovnjaki bodo spoznali ustrezne veščine in metode, s katerimi se lahko kompetentno spoprimejo pri delu s takimi otroki in njihovimi družinami.

Ključne besede

Mladoletni storilci kaznivih dejanj, strokovni posegi, poklicni odnosi, poklicno vedenje, poklicne spretnosti, prenosne reakcije.

Definicije

Strokovni odnosi: poklicni odnos je lahko opredeljen kot predispozicija, občutek, čustvo ali misel, ki podpira ideale poklica in služi kot podlaga za profesionalno vedenje.

Strokovno vedenje: Strokovno vedenje lahko opišemo tudi kot "vedenjsko profesionalnost" – obnašanje na način, ki omogoča optimalne rezultate v poklicnih nalogah in interakcijah.

Prenos: prenos je psihološki pojav, v katerem posameznik preusmerja čustva in občutke, pogosto nezavedno, od ene osebe do druge. Prenos je lahko pozitiven ali negativen.

Uvod

Delo z mladimi spolnimi prestopniki je pogosto izziv. Vsak poklic zagotavlja niz vrednot in posegov, ki lahko pomagajo mladim spolnim prestopnikom. Ustvarjanje učinkovitih delovnih odnosov, ki temeljijo na zaupanju, kjer ni sodb, lahko pripomore in pomaga ljudem, ki so bili stigmatizirani. Pomembno je, da strokovnjaki uporabijo ustrezne spretnosti, da pomaga takim otrokom in njihovim družinam. Pomembno je tudi, da vpleteni strokovnjak ostane objektiven, in si prizadeva za ravnovesje med tem, da dela z dejstvi in brez predsodkov in da nima prevelike empatije s storilcem. Strokovnjaki si morajo prizadevati tudi za podporo družinam storilcev kaznivih dejanj in vključevati podporne storitve.

Ozadje

Izraz "mladoletni spolni prestopnik" se uporablja ne le za te otroke, temveč tudi za vsakega otroka, ki ima težave s spolnim vedenjem ali spolno agresijo, ne glede na to, ali je prestopnik po zakonu. Zdi se, da je v večini primerov mladoletnih spolnih napadov vključen mladoletni storilec

moškega spola, vendar so številne klinične študije pokazale tudi na prisotnost punc in otrok pred dobo najstništva, ki so vpleteni v spolne zlorabe. Videti je, da mladoletno spolno prestopništvo prehaja tako rasne kot kulturne meje.

Ugotovljeni so bili številni etiološki dejavniki (priložnostni vplivi), ki naj bi pomagali razložiti razvoj in izvor mladoletnega spolnega nasilja. Dejavniki, ki so bili doslej deležni največ pozornosti, so: izkušnje z zlorabo, izpostavljenost pornografiji, zloraba substanc in izpostavljenost agresivnim vzorcem. Medtem ko se spolni napadi lahko pojavijo zgodaj v razvojnem procesu, ni nobenih prepričljivih dokazov, ki bi kazali na to, da večina mladoletnih spolnih prestopnikov postanejo spolni prestopniki tudi v odrasli dobi. Čeprav razpoložljivi podatki ne kažejo na to, da večina mladoletnih storilcev spolnega nasilja postanejo postanejo spolni prestopniki tudi ko odrasejo, strokovnjaki menijo, da je pravno in duševno zdravljenje pomembno, da se jih odvrne od nadaljevanja takega početja.

Verjetno je najučinkovitejša intervencija kombinacija pravnih sankcij, spremljanja in specializiranega kliničnega zdravljenja. Da bi mladoletniki lahko sodelovali pri načrtovanju zdravljenja, morajo biti pripravljeni pogovarjati se o svojih težavah in upoštevati terapevtske smernice. Klinično načrtovanje zdravljenja za mladoletne spolne prestopnike običajno vključuje kombinacijo individualnih, skupinskih in družinskih terapij. Poleg tega številni programi nudijo podporo družinam teh mladih v oblikah psihološko izobraževalnih skupin. Mladi, ki imajo obsežnejše psihiatrične ali vedenjske težave (npr. zloraba substanc), lahko prosijo za dodatne terapije (npr. zdravljenje zaradi mamil / alkohola, psihiatrična oskrba itd.) [22]

Ključna oseba:

Paolo, 17-letni mladoletni spolni prestopnik

I. del: Prvo srečanje Paola s strokovnjaki v postopku za mladoletnike

Paolo je vitek in visok sedemnajstletnik. Na njegovem obrazu se vidi senca trpljenja. Rodil se je v bogati družini, njegovi starši so se odločili za ločitev pred nekaj leti. Od takrat Paolo živi s svojo mamo. Prestopke spolnega dejanja je storil nad dvema otrokoma, starima 10 let in 11 let (njegova polbrata, eden je sin očetove partnerice, drugi je sin materinega partnerja).

Služba za mladoletniško pravosodje je prevzela njegov primer. Paolu je pomagala skupina strokovnjakov, ki jo sestavljajo socialni delavec in psiholog. Po oceni njegovega primera so se terapevti strinjali, da je v njegovem primeru najboljša strategija, da mladoletnik **"prizna dejstva"** in prevzame **polno odgovornost**. **Zanikanje** je namreč način, kako se mladoletni prestopniki poskušajo zaščititi pred stigmatizacijo in družbeno obsodbo, ki jo povzročijo takšna nasilna dejanja.

Ko je Paolo v začetku začel govoriti o svojem prestopku, se je moral soočiti z jeznim odzivom enega od socialnih delavcev, ki je imel 11-letnega sina. Terapevti so se odločili zapustiti sobo in si izmenjali svoja mnenja. Ko so spet vstopili v sobo, so bili pripravljeni poslušati Paola. Na koncu srečanja je Paolo izgledal sproščen, kot da bi mu s priznanjem padla velika teža z ramen.

---

[22] Hunter, J. *Razumevanje mladoletnih spolnih prestopnikov: ugotovitve raziskav in smernice za učinkovito vodenje in zdravljenje. Inštitut za pravo, psihiatrijo in javno politiko Univerze v Virginiji*, https://www.ncjrs.gov

II. del: Srečanje s Paolovo družino

Terapevti so Paola spodbudili, da se pogovori s starši in jim pove resnico o svojem prekršku. To je bil zelo intenziven trenutek za vse vpletene. Paolo je bil v solzah, ko je prevzel polno odgovornost za kazniva dejanja in prosil starše za odpuščanje, čeprav je priznal, da ni mogel odpustiti samemu sebi.

Njegov oče se je strinjal, da bo sodeloval na naslednjih srečanjih, medtem ko njegova mati ni v celoti razumela posledic kaznivega dejanja in je pokazala odklonilno držo (na to je gledala kot na "samo fantovska stvar"). Po poskusu vključitve Paolove mame v zdravljenje so se socialni delavci odločili, da bodo še naprej delali z najstnikom in očetom, ki je bil zaskrbljen in nemočen.

Na tej točki je bil glavni cilj terapevtov prizadevanje, da bi povečali empatijo in socialne veščine najstnika ("Ali ste kdaj pomisli na posledice svojega vedenja? Si kdaj pomislili, kako se je žrtev počutila? Če bi ti bil žrtev, kako bi se počutil?"). Paolo je začel graditi odnos s svojimi terapevti. Zaradi tega je bil končno pripravljen deliti svoje pretekle izkušnje. Rekel je, da se nikoli ni počuti sprejetega ali ljubljenega s strain staršev ali vrstnikov in da je doživljal razočaranja v različnih družbenih okoliščinah. Paolo se je zaprl vase in postal nesposoben nadzorovati svojo spolno slo in obvladati bes in jezo proti zunanjemu svetu.

III. del: Faza intervencije

V okviru individualnega zdravljenja so terapevti Paola spodbudili, da uspešno sodeluje v strokovnih in športnih aktivnostih. Uspelo mu je ohraniti svoje zaveze, čeprav se mu je pogosto zdelo, da ne more. Te dejavnosti so spodbudile njegovo samospoštovanje, kar mu je omogočilo, da postane čustveno neodvisen od staršev. To je bil začetek nove ekonomske in čustvene avtonomije zanj. Paolo je izrazil željo, da se opraviči svojim žrtvam, vendar je razumel bes, ki so ga imele matere otrok do njega. V bistvu se je Paolo poskušal oddaljiti od omalovažujočega odnosa lastne matere. Socialni delavci in starši žrtev so se strinjali, da je še prezgodaj za opravičilo. Vendar je Paolo začel ponovno komunicirati z eno od mater žrtev in izmenjala sta si ganljiva pisma. Po enem letu Paolo ve, da mora še vedno delati na sebi, vendar si želi prevzeti odgovornost za svojo pot.

KARTICA ZA DISKUSIJO 22: Razumevanje strokovnih občutij in obnašanj (I. del)

* Kakšne občutke po vašem mnenju imajo socialni delavci do mladoletnega storilca spolnega nasilja?
* Ali lahko razložite, kako se na vašem območju obravnavajo primeri mladoletnih spolnih prestopnikov?
* Po branju prvega dela zgodbe morda lahko poveste, katere okoliščine so omogočile priznanje storilca? Ali poznate druge tehnike, ki bi bile koristne v istem položaju?

KARTICA ZA DISKUSIJO 23: *Delo z družinami storilcev kaznivih dejanj in prebujanje večje empatije* (II. del)

* Kaj menite o vključevanju staršev / družin v zdravljenje?
* Kaj so po vašem mnenju glavne težave pri delu z družinami prestopnikov?
* Imate kakšen predlog glede tehnik in metod dela, ki bi socialnim delavcem pomagale, da pri storilcih kaznivih dejanj prebudijo večjo empatijo in družbene spretnosti?

KARTICA ZA DISKUSIJO 24: *Faza intervencije* (III. del)

* Imate iste cilje kot socialni delavci?
* Mislite, da obstajajo alternativne metode za obravnavo podobnih primerov?
* S katerimi metodami in pristopi ste se seznanili med svojo kariero?

REFERENCE

Council of Europe. 2007. *Council of Europe Convention on the protection of children against sexual exploitation and sexual abuse*. Lanzarote. Council of Europe Publishing.

Council of Europe. 2011. *Guidelines of the Council of Ministers of the Council of Europe on Child-friendly justice*. Council of Europe Publishing

Сдружение Институт по социални дейности и практики, Сексуално насилие над деца. Диагноза и интервенция

Δημητρίου, Λ. (2012). *Τα 6 πρώτα χρόνια της ζωής*. Αθήνα: Πεδίο,7th έκδοση)

Фондация „Ничии деца“, Как да защитим децата срещу сексуална злоупотреба?, Наръчник за родители и професионалисти

Grassedonio et al.2011. *JUST Juvenile Justice*. Save the Children Italy.

Hunter, J. 1999. *Understanding juvenile sex offenders: Research findings and guidelines for effective management and treatmen*t. Institute of Law, Psychiatry & Public Policy University of Virginia

Kimberly, J. S. and Jeglic, E. (2008). Factors affecting attitudes toward juvenile sex offenders, Journal of Child Sexual Abuse, 17, 2. (Module IX- Working with child offenders).

Lo Cascio, M. & Ciulla, G. (2013) *Teorie e strategie di intervento con minori abusanti all'USSM di Palermo*, in "Minori che abusano" (Eds Di Vita, A.M. & Salierno, R.), CISU.

Regeringen. 22 June 2016. *Om Det Som Inte Ska Hända*. Regerinskansliet, Socialdepartementet

Thayer-Hart, N. 2007. *Facilitator Tool kit, a guide for helping groups get results*, University of Wisconsin

United Nations. 1989. *Convention on the Rights of the Child*.

UNDOC & UNICEF. 2009. *Handbook for professionals & Policy makers on justice in matters involving child victims & witnesses of crime*

UNICEF & Penal Reform International. 2006. *Juvenile Justice Training Manual*.

Kampanj." Nationalencyklopedin. Uppslagsverket, n.d. Web. 13 Apr. 2017. http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/kampanj

Spletne strani

https://www.ndi.org/sites/default/files/Sample-Workshop-Groundrules.pdf

http://www.regeringen.se/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/barnets-rattigheter/regeringens-handlingsplan-till-skydd-for-barn-mot-manniskohandel-exploatering-och-sexuella-overgrepp-2016-2018.pdf

http://www.regeringen.se/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/barnets-rattigheter/regeringens-handlingsplan-till-skydd-for-barn-mot-manniskohandel-exploatering-och-sexuella-overgrepp-2016-2018.pdf+

http://psihichnozdrave.com/biblioteka/statii/%D1%81%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%83%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%BE-%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%B8%D0%B5-%D0%BD%D0%B0%D0%B4-%D0%B4%D0%B5%D1%86%D0%B0/

http://www.puls.bg/health/beauty/print_883.html

http://hhf.bg/bg_BG/biblioteka/statii/belezi-za-nasilie-nad-dete/

PRILOGE

Co-funded by the Rights, Equality & Citizenship Programme of the European Union

Sofinanciran v okviru Programa za pravice, enakost in državljanstvo Evropske unije.

Za otroku prijazno pravosodje v primerih spolnega nasilja nad otroki.

"Upanje za otroke" v koordinaciji Centra za politiko Konvencije združenih narodov o pravicah otrok

Program razvijanja strokovne usposobljenosti za izvajanje otroku prijazne komunikacije med sodnimi postopki v primerih spolnega nasilja nad otroki

JudEx+ je razvojni program za usposabljanje strokovnjakov, ki delajo na različnih stopnjah sodnih postopkov v primerih spolnega nasilja, ki vključuje otroke, za komunikacijo z otroki, ki so žrtve / priče / kršitelji. Ta pripomoček je bil razvit v okviru projekta *JudEx+: Za otroku prijazno pravosodje v primerih spolnega nasilja nad otroki*, ki je ki je financiran v okviru Programa za pravice, enakost in državljanstvo Evropske unije. Mednarodna in humanitarna institucija "Upanje za otroke" s Centrom za politiko Konvencije o otrokovih pravicah je prevzela koordinacijo projekta; projektni partnerji so bili Univerza Frederick (Ciper), Združenje Vedeti & znati (Know & Can Association) (Bolgarija), CESIE (Italija), Univerza na Primorskem / Znanstveno raziskovalno središče Koper (Slovenija), Folkuniversitetet (Švedska) ter Rinova (Združeno kraljestvo); pridruženi partner projekta pa je bil Oddelek za duševno zdravje službe Ministrstva za zdravje Republike Ciper.

Namen

Program se zavzema za otroku prijazne sodne postopke ter obenem spodbuja strokovnjake, da vztrajajo pri dobri obveščenosti in da upoštevajo pravice in potrebe otrok, ko z njimi komunicirajo in ko delajo na njihovih primerih. Glavni cilji programa so:

a) Izboljšati ozaveščenosti udeležencev glede otrokovih pravic in otroku prijaznega pravosodja;

b) Izboljšati usposobljenosti udeležencev glede komuniciranja z otroki med sodnimi postopki, posledično pa k zmanjševanju travme in prispevanju k otroku prijaznim sodnim postopkom;

c) Spodbujati trajnostno mreženje ter izmenjavo znanja med strokovnjaki, ki delajo z otrokom v različnih fazah sodnega postopka.

Ciljna publika

Program je namenjen vsem, ki jih zanima otroku prijazno pravosodje, zlasti strokovnjakom, ki sodelujejo v pravnih in sodnih postopkih v zvezi z otroki, na primer pravosodni delavci in strokovnjaki, policisti, uradniki s socialnega varstva, zdravstveni delavci, učitelji / šolsko osebje in osebje nevladnih organizacij, ki delajo z otroki med sodnimi procesi.

Trajanje programa: Program je intenziven in se izvaja v dveh delovnih dneh.

Za več informacij glede prijave, datumov in lokacij izobraževanj, se obrnite na (prosim navedite kontaktne podatke pristojne osebe).

PRILOGA II: Prijavnica

Co-funded by the Rights, Equality & Citizenship Programme of the European Union

Sofinanciran v okviru Programa za pravice, enakost in državljanstvo Evropske unije.

JudEx+ Towards a child-friendly justice in cases of sexual violence against children.

Za otroku prijazno pravosodje v primerih spolnega nasilja nad otroki.

CRC Policy Center HFC "Hope For Children"

"Upanje za otroke" v koordinaciji Centra za politiko Konvencije združenih narodov o pravicah otrok

Prijavnica na izobraževanje

JudEx+: Program za razvijanje strokovne usposobljenosti za izvajanje otroku prijazne komunikacije med sodnimi postopki v primerih spolnega nasilja nad otroki

Datum:			
Kraj:			
Ime udeleženca	**Podpis**	**Smer študija / stroke**	**Kontaktni podatki**

PRILOGA III: Ocena programa

Ocena udeležencev programa JudEx+

Navodila:

Prosimo za vašo oceno programa na temo otroku prijaznega pravosodja, ki ste ga obiskovali.

Obkrožite odgovor, ki najbolje opiše vsako od spodnjih vprašanj. Kjer je potrebno, prosimo za povratno informacijo glede možnosti izboljšav programa.

1. V kolikšni meri menite, da je usposabljanje s predstavitvijo mednarodne dokumentacije izboljšalo vašo splošno ozaveščenost o otrokovih pravicah?

Slabo Povprečno Zelo dobro Dobro Odlično

2. V kolikšni meri menite, da je usposabljanje izboljšalo vašo sposobnost komuniciranja z otroki med sodnim postopkom?

Slabo Povprečno Zelo dobro Dobro Odlično

3. V kolikšni meri menite, da je usposabljanje pomagalo spodbuditi trajnostno mreženje in izmenjavo znanja med strokovnjaki, ki delajo z otroki v različnih fazah sodnega postopka?

Slabo Povprečno Zelo dobro Dobro Odlično

4. Kako ocenjujete svoje pridobljeno znanje o neverbalni komunikaciji z otrokom?

Slabo Povprečno Zelo dobro Dobro Odlično

5. Kako ocenjujete svoje pridobljeno znanje o verbalnem sporazumevanju z otrokom?

Slabo Povprečno Zelo dobro Dobro Odlično

6. Kako ocenjujete svoje pridobljeno znanje o gradnji varnega in zaupanja vrednega odnosa z otrokom?

Slabo Povprečno Zelo dobro Dobro Odlično

7. Kako ocenjujete svojo splošno sposobnost, da med sodnim postopkom v vlogi strokovnjaka komunicirate z otrokom njegovi starosti primerno in na okoliščinam primeren način?

Slabo Povprečno Zelo dobro Dobro Odlično

8. Kako po izobraževanju ocenjujete svoje sposobnosti prepoznati in obravnavati zgodnje znake nasilja?

Slabo Povprečno Zelo dobro Dobro Odlično

9. Kako po izobraževanju ocenjujete svojo sposobnost po obveščanja družine o sodnem postopku?

Slabo Povprečno Zelo dobro Dobro Odlično

10. Kako ocenjujete splošno organizacijo izobraževanja?

Slabo Povprečno Zelo dobro Dobro Odlično

11. Kako ocenjujete trajanje izobraževanja?

Slabo Povprečno Zelo dobro Dobro Odlično

12. Kako ocenjujete strukturo izobraževanja?

Slabo Povprečno Zelo dobro Dobro Odlično

13. Kako ocenjujete dodatne materiale, ki ste jih prejeli med izobraževanjem?

Slabo Povprečno Zelo dobro Dobro Odlično

14. Kako ocenjujete prostore, kjer je izobraževanje potekalo?

Slabo Povprečno Zelo dobro Dobro Odlično

15. Prosimo, predlagajte možnosti za izboljšavo programa v spodaj navedenem okvirčku.

Hvala.

JudEx+
Towards a child-friendly justice in cases of sexual violence against children.
Za otroku prijazno pravosodje v primerih spolnega nasilja nad otroki.

Co-funded by the Rights, Equality & Citizenship Programme of the European Union
Sofinanciran v okviru Programa za pravice, enakost in državljanstvo Evropske unije.

PRILOGA IV: Potrdilo o udeležbi

POTRDILO O UDELEŽBI

je sodeloval/a na dvodnevnem izobraževanju v okviru projekta Judex+ z naslovom: OTROKU PRIJAZNI POSTOPKI V PRIMERIH SPOLNE ZLORABE. Izobraževanje je potekalo v ponedeljek, 29. 5. 2017, od 9.00 do 15.30 ure in torek, 30. 5. 2017, od 9.00 do 15.00 ure.

Koper, 30. 5. 2017

Prof. dr. Rado Pišot,
v.d. direktorja ZRS Koper

JudEx+
Towards a child-friendly justice in cases of sexual violence against children.

Co-funded by the Rights, Equality & Citizenship Programme of the European Union

CENTER ZA SOCIALNO DELO KOPER
CENTRO PER L'ASSISTENZA SOCIALE CAPODISTRIA

ZRS
Centro di Ricerche Scientifiche Capodistria
Znanstveno-raziskovalni center

CRC Policy Center

HFC
"Hope For Children"